

Barometer energie- armoede

Analyse en interpretatie van de resultaten 2022

Een initiatief van de Koning Boudewijnstichting

Inleiding

Jaarlijks publiceert de Koning Boudewijnstichting de *Barometer Energiearmoede* om de problematiek en de evolutie van energiearmoede te objectiveren en de oorzaken ervan te begrijpen. De Barometer richt zich tot beleids mensen, experts en andere actoren die bij de problematiek zijn betrokken. Zo ontstaat er een beter begrip van de problematiek, kan men een reflectie opstarten en specifieke acties opzetten.

Deze tiende editie van de Barometer staat stil bij de energiecrisis van 2022, waarin de prijzen van alle vormen van energie een hoge vlucht namen. Daar komt nog bij dat het jaar 2022, samen met 2020, het warmste jaar was dat ooit in België werd waargenomen.

Om de energiecrisis tegen te gaan hebben de overheden een reeks instrumenten opgezet om de huishoudens te hulp te komen. Zij hebben duidelijk dienst gedaan als bescherming voor een groot deel van de kwetsbare huishoudens.

Sinds de vorige editie volgen wij de situatie van de 'middenklasse' op, die ook niet gespaard blijft van de problematiek van de energiearmoede.

Om de huidige situatie van de huishoudens beter weer te geven, werken we momenteel aan een verbetering van de indicatoren van de Barometer, met meer concreet aanvullende gegevens en analyses. De Barometer gaat dit jaar vergezeld van een ZOOM waar in de belangrijkste resultaten worden samengevat.

Noten:

1. De grote meerderheid van onze indicatoren en analyses zijn gericht op huishoudens. De resultaten die we hier voorstellen kunnen dan ook afwijken van degene die traditioneel door Statbel of Eurostat worden aangereikt, waarin voorrang wordt gegeven aan de individuele benadering.
2. Door de actualisering van de methodologie sinds de inzameling van de BE-SILC-gegevens in 2019 is het niet mogelijk de resultaten en of de analyse van de trends te vergelijken met die van de voorgaande jaren. Bovendien had ook de Covid-19-pandemie methodologische gevolgen voor de inzameling van de gegevens tijdens de enquête BE-SILC 2020.

> Belangrijkste boodschappen

Een context van crisissen en versterkte sociale maatregelen

De voorbije jaren werden gekenmerkt door een opeenvolging van crisissen: de gezondheidscrisis, de klimaatcrisis en de humanitaire en energiecrisis door de oorlog in Oekraïne.

Samen met 2020 was 2022 het warmste jaar dat ooit in België is waargenomen. De gemiddelde temperatuur in Ukkel bedroeg 12,2°C.

Wanneer het effect van de inflatie geneutraliseerd wordt, daalde het equivalente beschikbaar inkomen van de huishoudens met ongeveer 2,3% ten opzichte van 2019. Deze trend was meer uitgesproken in Wallonië (-4,2%) dan in Brussel (-3,1%) of Vlaanderen (-2,6%). De huisvestingskosten daalden met 3,3% ten opzichte van 2021: -1,3% in Vlaanderen, -1,8% in Wallonië tot -5,2% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In deze bijzondere context heeft de overheid een reeks maatregelen versterkt of geactiveerd om de huishoudens te helpen bij het betalen van hun energiefactuur.

- > Het jaar 2022 werd gekenmerkt door de verlenging van de uitbreiding van het sociaal tarief tot de begunstigden van de verhoogde tegemoetkoming voor gezondheidszorg (VT-statuuat), door de plafonnering van het sociaal tarief, de verlaging van de BTW van 21% naar 6% op elektriciteit en vervolgens ook op aardgas, en door een reeks energieprijmies voor huishoudens.
- > De wet van 28 februari 2022 voerde onder andere een energienorm in voor burgers en bedrijven om de koopkracht en het concurrentievermogen in vergelijking met de buurlanden te garanderen. De wet van 16 december 2022 voerde een plafond in voor 'overwinsten' van elektriciteitsproducenten en de programmawet van 26 december 2022 voerde een uitzonderlijke solidariteitsbijdrage in die door de beheerder van het aardgasnet moet worden betaald.
- > Er zijn extra middelen toegekend aan Fonds Gas en Elektriciteit en het Sociaal Verwarmingsfonds.
- > Ook de gewesten hebben bijzondere maatregelen genomen, zoals de verlenging van het statuut van 'conjunctuureel gewestelijk beschermd klant' (*'client protégé régional conjuncturel'*) in Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, of de verlenging van het noodkrediet op de budgetmeters en de toekenning van bijkomende renovatiepremie in Vlaanderen.
- > De drie gewesten hebben de indexering van de huurprijzen voor energievretende woningen tijdelijk bevroren.

Deze steun was essentieel en heeft de huishoudens in grote mate beschermd. Huishoudens die andere energiebronnen dan gas en elektriciteit gebruiken, en ook de huishoudens uit de middenklasse, hebben echter minder steun gekregen dan huishoudens met een beschermd statuut als gas- en elektriciteitsklant.

21,8 % van de huishoudens kampte in 2022 met energiearmoede, een stijging met 6,9% in vergelijking met 2021

- 13,5% van de huishoudens heeft een energiefactuur die te hoog is in verhouding tot hun beschikbaar inkomen, na aftrek van de kosten voor huisvesting (gemeten energiearmoede of gEA). Gemiddeld geven ze 73,0 euro per maand méér uit aan hun energiefactuur dan alle huishoudens samen in België, een stijging met 23,5% (exclusief inflatie) ten opzichte van 2021.
- 6,2% heeft een abnormaal lage energiefactuur in vergelijking met vergelijkbare huishoudens (verborgen energiearmoede of vEA). Gemiddeld geven zij 87,3 euro per maand minder uit aan hun energiefactuur, een stijging met 10,4% (exclusief inflatie) ten opzichte van 2021. De enorme kloof tussen de geplafonneerde sociale tarieven voor gas en elektriciteit en de marktprijzen in 2022 kan dit resultaat gedeeltelijk hebben beïnvloed.
- 4,1% vreesde dat ze hun huis om financiële redenen niet goed zouden kunnen verwarmen (subjectieve energiearmoede of sEA).
- In vergelijking met 2021 zien de drie gewesten een sterke stijging van het percentage huishoudens dat getroffen wordt door sEA (+28,1%); dat cijfer ligt zelfs nog hoger in Wallonië (+33,7%).
- 12,7% van de huishoudens zegt dat ze hun woning niet voldoende koel genoeg kunnen houden in de zomer.

De huishoudens werden op een verschillende manier getroffen naargelang van het gewest

- Met 29,2% van de huishoudens laat Wallonië het hoogste cijfer optekenen wat energiearmoede betreft.
- In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt 28,2 % van de huishoudens getroffen door energiearmoede.
- Vlaanderen laat het laagste percentage voor energiearmoede optekenen, met 16,4% van de huishoudens.

De energieprijzen blijven sinds de tweede helft van 2020 stijgen

- Na de daling als gevolg van de lockdown in het voorjaar van 2020 stegen de energieprijzen (zoals betaald door de huishoudens) gestaag vanaf de tweede helft van 2020.
- De elektriciteitsprijzen bereikten hun eerste piek in januari 2022. De verlaging van de BTW van 21% naar 6% op elektriciteit (maart 2022) en aardgas (april 2022) leidde tot een lichte daling van de prijzen van deze twee energiebronnen, die desondanks in oktober 2022 beide een historisch hoogtepunt bereikten.
- De prijs die huishoudens betaalden voor 1 MWh aardgas in december 2022 lag 2,5 keer hoger dan de prijs in december 2018, en bijna 4 keer hoger dan in december 2020.
- De prijs van stookolie piekte in juni 2022, schommelde daarna lichtjes en begon vanaf november 2022 sterker te dalen. De gemiddelde prijs die huishoudens eind 2022 voor stookolie (verwarming) betaalden, lag ongeveer 45% hoger dan in 2020 en 28% hoger dan in 2021.
- Houtbrandstoffen kenden ook een indrukwekkende prijsverhoging in 2022, vooral voor pellets.

Energiefacturen: zeer contrastrijke situaties

- De aanzienlijke prijsstijgingen hebben niet noodzakelijk een weerslag op de energierekening van alle huishoudens, gezien het bestaan van vaste contracten voor elektriciteit en gas en de mogelijkheid om brandstoffen zoals stookolie, butaan/propan of hout op te slaan.

- De mediane energiefactuur voor huishoudens bedroeg in 2022 155 euro/maand, tegenover 125 euro/maand in 2021. Rekening houdend met de inflatie steeg de mediane energiefactuur met 14% in vergelijking met 2021, maar is het niveau nog steeds vergelijkbaar met die van 2018 en 2019.
- De mediane energiefactuur (constante prijs, basis = 2013) van alleenstaanden en eenoudergezinnen is met ongeveer 6% gedaald ten opzichte van 2018, terwijl die van andere huishoudens aanzienlijk is gestegen (tussen 7% en 14%). De uitbreiding van de toekenning van het federale sociaal tarief voor gas en elektriciteit naar VT-begunstigden werd verlengd tot eind maart 2023, wat waarschijnlijk de daling van de energiefactuur van alleenstaanden en eenoudergezinnen ten opzichte van 2018 verklaart.
- Veel huishoudens hebben ook hun energieverbruik verminderd (met 12% tot 15% ten opzichte van 2021, rekening houdend met de klimatologische omstandigheden). Zij deden dat met name door de ingestelde temperatuur van hun verwarming te beperken tot 19°C of minder.

Bepaalde categorieën van huishoudens zijn meer getroffen

Huishoudens met lage inkomens zijn beter beschermd tegen de effecten van de crisis

- In vergelijking met 2021 is het percentage huishoudens die kampen met energiearmoede in het eerste deciel van de equivalente inkomens (de minst welgestelde huishoudens) gedaald, maar dat van huishoudens in de decielen 2 tot 5 gestegen. De vormen van sociale steun die tijdens de energiecrisis zijn ingevoerd, hebben de gevolgen van de crisis voor de begunstigten sterk gereduceerd. Er zijn echter verschillen ontstaan, met name tussen huishoudens die daadwerkelijk hebben kunnen profiteren van de sociale tarieven, en huishoudens die deze mogelijkheid niet hebben gehad (bv. huurders van privéwoningen met een gecentraliseerde verwarming of warmwaterproductie genieten er niet van, hoewel ze er theoretisch recht op hebben; en er zijn ook de huishoudens die afhankelijk zijn van andere energiebronnen).
- 62,9% van de huishoudens die een armoederisico lopen, kampte in 2022 ook met energiearmoede, maar de trend is dalend ten opzichte van 2021 (67,7%).

Een inkomen uit arbeid hebben of deel uitmaken van de 'middenklasse' beschermt niet tegen energiearmoede

- 40,3% van de huishoudens zonder inkomen uit arbeid en 15,8% van de huishoudens met slechts één inkomen uit arbeid kampen met energiearmoede. In vergelijking met 2021 is dit percentage sterker gestegen voor huishoudens met slechts één inkomen uit arbeid (+10,2%) dan voor huishoudens zonder inkomen uit arbeid (+7,4%).
- Terwijl het percentage energiearmoede stabiel blijft ten opzichte van 2021 voor de kernmiddenklasse, is het aanzienlijk gestegen voor de lage middenklasse (36,2% in energiearmoede in 2021).
- 43,0% van de huishoudens in de lage middenklasse (waarin vrouwen oververtegenwoordigd zijn) en 8,2% van de huishoudens in de kernmiddenklasse hebben te kampen met energiearmoede.

Eenoudergezinnen en alleenstaanden zijn het meest kwetsbaar

- Alleenstaanden en eenoudergezinnen zijn als huishoudens het meest kwetsbaar voor energiearmoede: 37,9% van de alleenstaanden en 37,4% van de eenoudergezinnen kampen met energiearmoede.
- In vergelijking met 2021 bleef de situatie van alleenstaanden stabiel, terwijl die van eenoudergezinnen lijkt te zijn verslechterd (het cijfer voor energiearmoede steeg van 24,8% in 2021 naar 37,4% in 2022).
- Vrouwen zijn duidelijk oververtegenwoordigd bij de eenoudergezinnen en de oudere alleenstaanden, ze zijn ook de profielen die het meest kwetsbaar zijn voor energiearmoede.

Huisvesting en de energiebron voor verwarming als bepalende factoren

- Huishoudens die vooral met aardgas verwarmen, hebben minder last van energiearmoede, in tegenstelling tot huishoudens die stoken met elektriciteit of stookolie; 19,1% van de huishoudens die voornamelijk stoken met gas leeft in energiearmoede, tegenover 27,8% van degenen die met stookolie verwarmen en 26,9% van degenen die met elektriciteit verwarmen. Ter herinnering: er is een sociaal tarief voor gas en elektriciteit, maar niet voor de andere brandstoffen.
- Huurders zijn veel kwetsbaarder voor energiearmoede: 45,5% van de sociale huurders en 33,0% van de particuliere huurders kampen met energiearmoede, tegenover 15% van de huiseigenaars.
- 31,5% van de huishoudens die in een woning van slechte kwaliteit wonen, kampt met energiearmoede, tegenover 19,5% van de andere huishoudens. Huishoudens die het risico lopen in armoede te vervallen, wonen vaker in een woning van slechte kwaliteit.

Sociale ondersteuningsmaatregelen: een stijging

- 12,0% van de huishoudens in België kreeg sociale ondersteuning voor energie of drinkwater in 2022. In 2021 bedroeg dat percentage nog 7,7%.
- Als gevolg van de uitbreiding van het sociaal tarief tot de begunstigden van het VT-statuuut, is het percentage residentiële gas- en elektriciteitsmeters dat is verbonden aan het statuut van federaal beschermde klant sterk gestegen ten opzichte van 2020: van 9,6% naar 19,5% voor elektriciteit, en van 10,6% naar 20,5% voor gas.
- Het aantal beschermde klanten in de gewesten is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geëxplodeerd ten opzichte van 2021, zowel voor gas (+136,3%) als voor elektriciteit (+146,1%). Dat is een gevolg van de wijzigingen aan de toelatingsvoorwaarden. Wallonië ziet ook een stijging, maar die is veel beperkter (+13,4% voor gas en +2,6% voor elektriciteit).
- De dotatie voor het Fonds Gas en Elektriciteit werd uitzonderlijk verhoogd met 16 miljoen euro in 2022 en, en die voor het Sociaal Verwarmingsfonds met ongeveer 13,4 miljoen euro. Toch zag het Sociaal Verwarmingsfonds een stijging met slechts 10,9% in het aantal begunstigden.
- Vlaanderen noteerde een sterke stijging van het aantal afbetalingsplannen dat in 2022 werd opgestart bij een commerciële leverancier, en ook een sterke stijging van de gemiddelde schuld bij niet-beschermde klanten.
- Het aantal stroomafsluitingen neemt sterk toe in Vlaanderen en Wallonië, maar daalt drastisch in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat komt door de invoering van het mechanisme van de gewaarborgde levering in 2022.

> Inhoudstafel

Belangrijkste boodschappen	2
----------------------------------	---

1. Energie-armoede

Omgevingsfactoren	9
Evolutie van het klimaat	9
De energiefactuur van huishoudens	11
Energieprijzen	13
Beschikbaar inkomen van het huishouden	23
Huisvestingskosten	25
Energiearmoede meten – de drie soorten indicatoren van de barometer	27
Gemeten energiearmoede	28
Verborgen energiearmoede	31
Subjectieve energiearmoede (sEA)	33
Overlappingsen tussen de drie vormen van energiearmoede	34
Totale energiearmoede	35
Energiearmoede en laag inkomen	36
Energiearmoede en armoederisico	36
Energiearmoede en decielen equivalent beschikbaar inkomen	37
Energiearmoede en lage werkintensiteit	39
Energiearmoede en materiële en sociale deprivatie	40
Energiearmoede en risico op armoede of sociale uitsluiting	41
Focus op de middenklasse	42

Huishoudens die meer getroffen worden.....	47
Middenklasse	47
Alleenstaanden en eenoudergezinnen.....	50
Individuen die meer getroffen worden	53
Vrouwen.....	53
Ouderen.....	53
Mensen met een gezondheidsprobleem	54
Energiearmoede en huisvesting.....	55
Eigendomsstatuut	55
Type huisvesting.....	56
Voornaamste energiebron voor verwarming.....	57
Kwaliteit van de woning	58
Sociale maatregelen en energiearmoede	60
Administratieve gegevens	63
Steunmaatregelen voor huishoudens in betalingsmoeilijkheden en afsluitingen	63
Indicatoren van het Europees Observatorium voor Energiearmoede	75

2. Bijlage: Methodologische inleiding

Samenstelling van de barometer	79
Bepaling van de grenswaarden.....	80

1. Energie- armoede

‘Energiearmoede verwijst naar een situatie waarin een persoon of huishouden heeft te kampen met bijzondere moeilijkheden in zijn of haar huisvesting om te voorzien in zijn basisbehoefte aan energie.’ (Huybrechs et al., 2011).¹

Daar zijn vele redenen voor: lage inkomens, energieprijzen, de kwaliteit van het gebouw en het gedrag van de gebruikers.

1. Huybrechs et al, 2011. *Inventaris van de brandstofarmoede in België*. UA-OASeS/ULB-CEESE. 198p. + bijlagen. <https://difusion.ulb.ac.be/vufind/Record/ULB-DIPOT:oi:dipot.ulb.ac.be:2013/136906/Holdings>

Omgevingsfactoren

De hieronder vermelde omgevingsfactoren hebben als doel de evolutie van de indicatoren voor energiearmoede beter te begrijpen en ze nauwkeuriger te kunnen interpreteren.

We gaan eerst in op de klimatologische effecten en de evolutie van de energieprijzen die door de huishoudens worden betaald. Dat zijn externe elementen die een grote invloed hebben op de energiefactuur van huishoudens.²

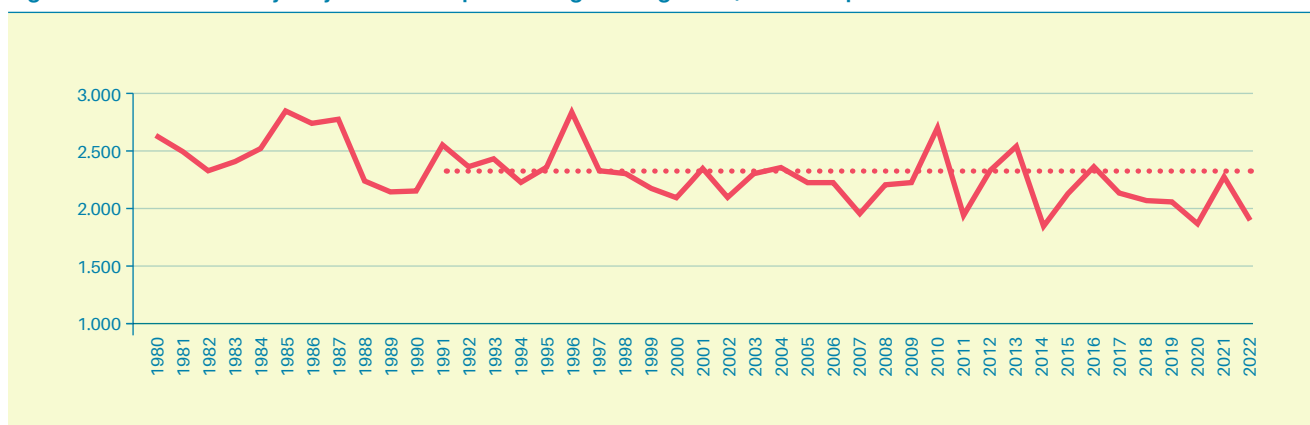
Vervolgens analyseren we de evolutie van het beschikbare gezinsinkomen, een fundamenteel onderdeel van al onze energiearmoede-indicatoren. We bekijken ook de evolutie van de huisvestingskosten, waarvan de gemeten energiearmoede-indicatoren in grote mate afhankelijk zijn.

> Evolutie van het klimaat

2022 was een bijzonder warm jaar met 1.980 geregistreerde graaddagen³ in plaats van gemiddeld 2.250 voor de periode 1991-2020. Het Koninklijk Meteorologisch Instituut (KMI) merkt in zijn jongste klimaatrapport (2020)⁴ op dat de gemiddelde jaartemperatuur in België met 1,9°C gestegen is.

*"Het jaar 2022 was samen met 2020 het warmste jaar dat ooit in België is waargenomen. De gemiddelde temperatuur bedroeg in Ukkel 12,2°C, een absoluut record sinds 1883. De gemiddelde jaartemperatuur overschreed voor de tweede keer de 12°C. Het vorige record (11,9°C) dateerde uit 2018 en 2014."*⁵

Figuur 1: evolutie van het jaarlijkse aantal equivalente graaddagen (16,5°C) in de periode 1980-2022

Opmerking: op basis van de referentieperiode 1991-2020 bedroeg het gemiddelde aantal equivalente graaddagen 2301 (rode stippellijn in de grafiek).

Bron: <https://www.gas.be/nl/graaddagen/>

2. Voor meer details over de indicatoren en de methodologie, zie de bijlage.

3. Graaddagen zijn een criterium voor de bepaling van de koude en de verwarmingsbehoeften voor een bepaalde periode. Om de verwarmingsbehoeften van woningen te meten worden over het algemeen de graaddagen 16,5/16,5 gebruikt. Hoe kouder het jaar, hoe hoger het aantal graaddagen. Zie <https://www.gas.be/nl/graaddagen/>

4. <https://www.meteo.be/nl/info/nieuwsoverzicht/het-kmi-stelt-zijn-nieuwe-klimaatrapport-voor>

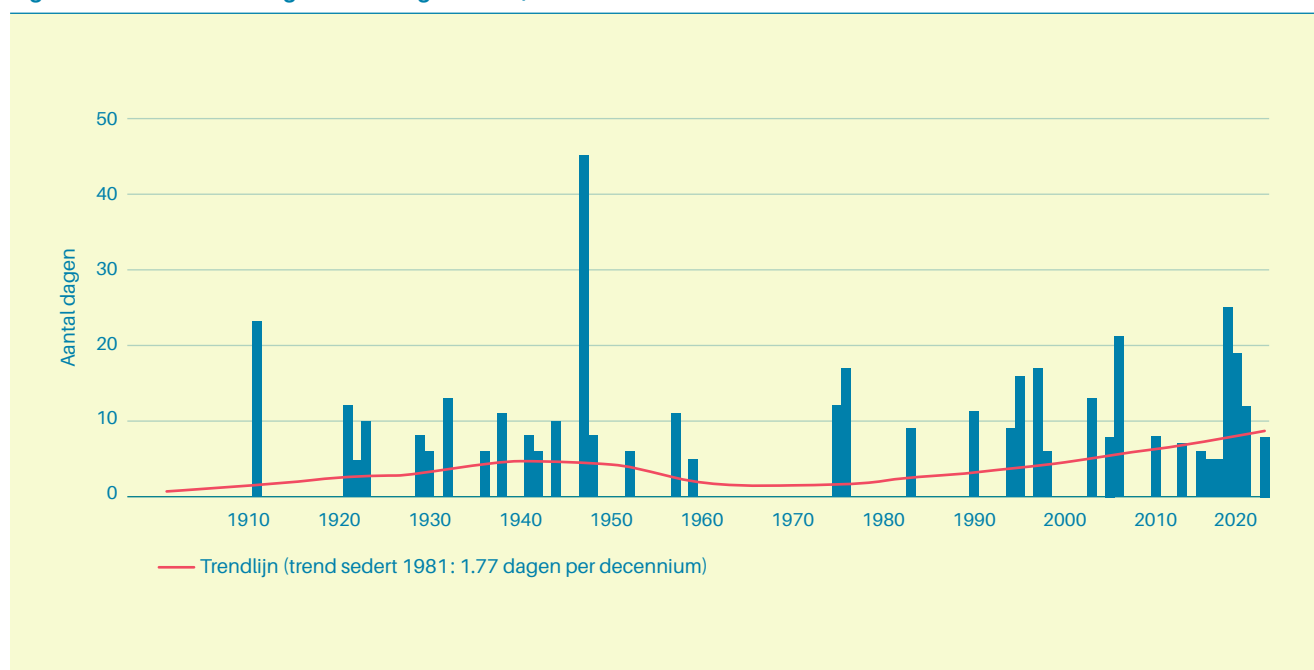
5. <https://klimaat.be/in-belgie/klimaat-en-uitstoot/waarnemingen>

In 2022 was er één grote hittegolfweek.⁶ Het was ook een zeer droog jaar.

De grafiek hieronder toont de belangrijkste hittegolven die sinds 1901 in ons land zijn geregistreerd (een jaar zonder blauwe balk is een jaar zonder geregistreerde hittegolf). In de afgelopen jaren is de frequentie van hittegolven toegenomen (de balken volgen elkaar sinds 1990 sneller op), net als de duur ervan (het aantal balken van meer dan 15 dagen is toegenomen sinds 1990). Bovendien stijgen de maximumtemperaturen tijdens deze periodes gestaag: **"Het jaar 2022 werd gekenmerkt door warmtere records: 19 juli was met 38,1°C de op één na warmste dag sinds het begin van de waarnemingen** (na 25 juli 2019 met 39,7°C). **De maximumtemperatuur overschreed 20°C op elke dag in augustus in Ukkel, wat ongekend is sinds het begin van de waarnemingen in 1892."** **"2022 was ook het tweede droogste jaar (na 2018) in de huidige referentieperiode 1991-2020"**, wat in schril contrast staat met de overstromingen in de zomer van 2021.

De toegenomen frequentie van hittegolven blijft niet zonder gevolgen voor het energieverbruik van huishoudens, aangezien het bezit van mobiele en geïntegreerde airconditioningsystemen sinds 2018 is blijven stijgen: van 3% in 2018 naar 7% in 2022 voor een geïntegreerd airconditioningsysteem, en van 5% in 2018 naar 11% in 2022 voor een mobiele airconditioner.⁷

Figuur 2: duur van de hittegolven in België (Ukkel, 1901-2022)

Bron: KMI (<https://www.meteo.be/nl/klimaat/klimaatverandering-in-belgie/klimaatrends-in-ukkel/luchttemperatuur/zomer-indices/hittegolven>, geraadpleegd in oktober 2023)

6. Een hittegolf is voor het KMI een periode van ten minste 5 opeenvolgende dagen met een maximumtemperatuur van ten minste 25°C in Ukkel. In die periode haalt de temperatuur gedurende 3 of meer dagen bovendien ten minste 30°C.

7. Statbel Onderzoek Huishoudbudget: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget>

> De energiefactuur van huishoudens

Volgens de BE-SILC-enquête bedroeg de mediane energiefactuur van een huishouden in 2022 155 euro per maand, tegenover 125 euro in 2020. Als we rekening houden met de inflatie (vergelijking tegen constante prijzen) is de energiefactuur met 14% gestegen in vergelijking met 2021, maar is het niveau vergelijkbaar met de facturen voor 2018 en 2019. De mediane energiefactuur (tegen constante prijs, met als basis het jaar 2013) van alleenstaanden en eenoudergezinnen is respectievelijk gestegen met 1% en 2,4% in vergelijking met 2020, terwijl de factuur voor koppels met kinderen en koppels zonder kinderen significant gestegen is (respectievelijk met 9,9% en 14,5%).

Deze resultaten kunnen verrassend lijken, gezien de sterke stijging van de energieprijzen die vanaf begin 2022 is ingezet. De prijsstijging heeft echter geen directe impact gehad op huishoudens met een vast contract voor gas of elektriciteit,⁸ en ook niet op huishoudens die over een voorraad energie beschikten (mazouttank, brandhout). Er moet ook worden opgemerkt dat de uitbreiding van het federale sociaal tarief voor gas en elektriciteit voor begunstigden met een verhoogde tegemoetkoming (VT) werd verlengd tot eind maart 2023, wat waarschijnlijk de daling van de energiefactuur (tegen constante prijzen) voor alleenstaanden en eenoudergezinnen ten opzichte van 2018 verklaart. Veel huishoudens hebben tot slot ook hun energieverbruik verminderd (met 12% tot 15% ten opzichte van 2021, rekening houdend met het klimaatverschil), met name door de temperatuur bij het instellen van hun verwarming te beperken tot 19°C (31% van de respondenten), 18°C (18% van de respondenten) of zelfs lager (18% van de respondenten).⁹

De huishoudens hebben dus zeer uiteenlopende prijssituaties meegemaakt: sommigen waren nog enige tijd beschermd tegen de energiecrisis, terwijl anderen haar met volle kracht hebben gevoeld.

Volgens de boordtabellen van de CREG steeg de elektriciteitsfactuur voor een residentiële Dc 2v-klant met gemiddeld 48,4% tussen december 2021 en december 2022 (de gemiddelde jaarlijkse factuur voor een verbruik van 3500 kWh/jaar steeg van 1386,0 euro naar 2057,4 euro) en die voor aardgas voor een residentiële klant T2 steeg met 56,8% (de gemiddelde jaarlijkse factuur voor een verbruik van 17.000 kWh/jaar voor koken en verwarming steeg van 2031,5 euro tot 3185 euro).

Op gewestelijk niveau en op basis van de SILC-BE-gegevens laat Wallonië met 180 euro/maand de hoogste mediane energiefactuur optekenen, en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de laagste factuur (95 euro/maand).¹⁰ Vlaanderen zit daar met 150 euro/maand tussenin.

8. De geleidelijke opheffing van vaste contracten in 2022 maakte dat begin 2023 nog slechts 24% van de huishoudens een vast contract had voor elektriciteit en 23% voor aardgas. Vóór de crisis bedroeg dit percentage 65% tot 70% van de markt. (CREG, 2023, persbericht van 5 juli 2023)

9. Le Soir, 9 december 2022, enquête 'Le grand baromètre'.

10. De lage energiefactuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan worden verklaard door de grotere aanwezigheid van bescheiden woningen. Ute Dubois wijst er ook op dat er in dichtbevolkte stedelijke gebieden meer gezinnen zijn die kou lijden (beperking van het energieverbruik ten opzichte van de behoeften en risico op verborgen energiearmoede). - Dubois Ute, 2015. *La précarité énergétique en milieu urbain - Vers une analyse en termes de vulnérabilité*, in: *Les Annales de la recherche urbaine* n°110, pp. 186-195, MEDDE, Puca.

Aandeel van de energiefactuur in het inkomen van huishoudens

De mediane energiefactuur van huishoudens in het eerste equivalent inkomensdeciël bedroeg 115 euro per maand, bij een mediaan equivalent beschikbaar inkomen van 1013,7 euro per maand (= ongeveer 11,3%), terwijl de energiefactuur van huishoudens in het tiende deciel 173 euro bedroeg, bij een mediaan equivalent beschikbaar inkomen van 4314,7 euro per maand (= ongeveer 4%).

Men mag evenwel niet uit het oog verliezen **dat de mediaan de verschillen uitvlakt die** – met name naargelang van de hoofdverwarmingsbron van het huishouden, de energiekwaliteit van de woning, en het soort contract (vast of variabel, duur) – **aanzienlijk kunnen zijn.**

Op regionaal niveau maakte de mediane energiefactuur in Vlaanderen 6,6% van het mediane equivalente inkomen uit. Voor Brusselse huishoudens was dat 5,4% en voor Waalse huishoudens 9,2%.

Figuur 3: mediaan van de energiefactuur van de gezinnen in België en per gewest
(in €/maand tegen een constante prijs, basis = 2013, 2019-2022)

Bron: BE-SILC 2019-2022; Statbel; eigen berekeningen

> Energieprijzen

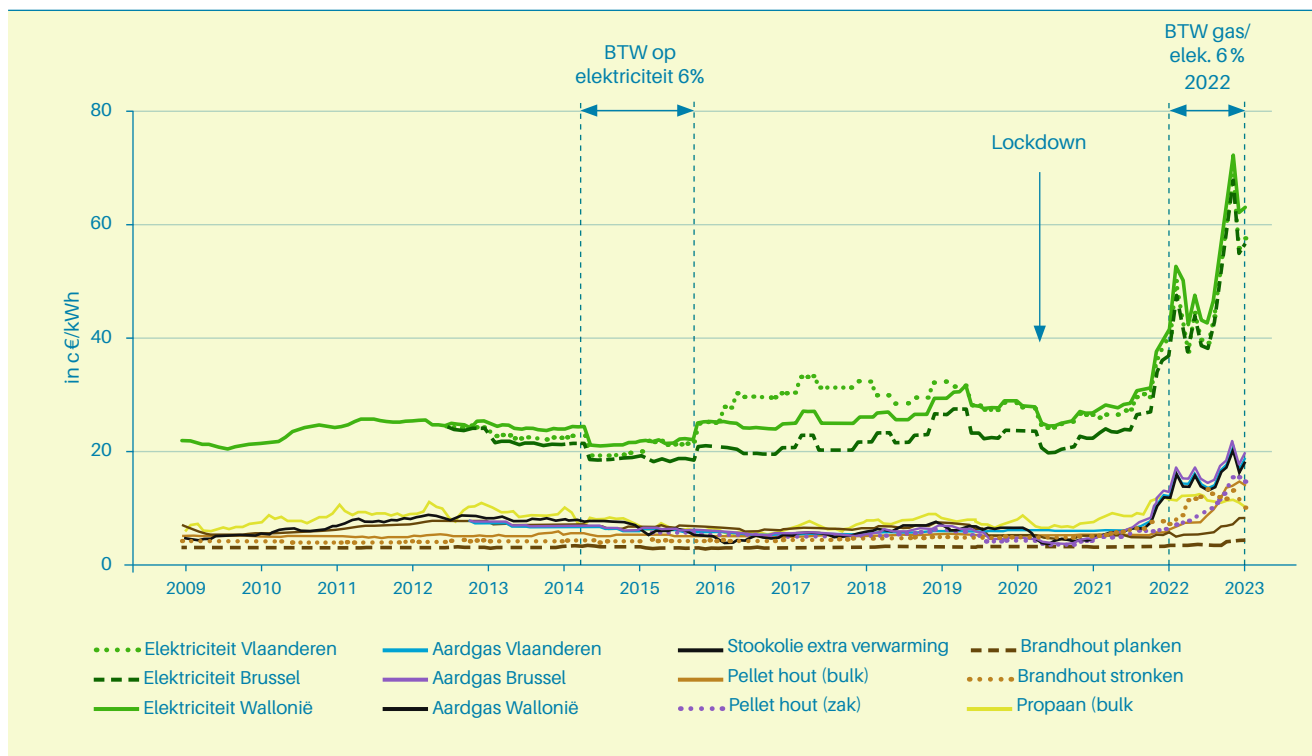
In België wordt gemiddeld 70% tot 80% van het energieverbruik van een huishouden in de woning besteed aan verwarming en warm water¹¹ (de rest aan het elektriciteitsverbruik van andere toestellen). De belangrijkste energiebronnen die daarvoor worden gebruikt zijn aardgas en stookolie. Volgens de SILC 2022-enquête verwarmt 63,7% van de huishoudens in België hoofdzakelijk met aardgas (stijgend aandeel), 21,1% met stookolie (dalend aandeel), 6,9% met elektriciteit (exclusief warmtepompen) en 5% met hout of pellets. 1,5% van de huishoudens verwarmt hoofdzakelijk met een warmtepomp, 0,8% met butaan of propaan. Steenkool is nog steeds de belangrijkste verwarmingsbron voor 0,5% van de huishoudens.

Na de daling als gevolg van de lockdown in het voorjaar van 2020 stegen de energieprijzen (zoals betaald door de huishoudens) gestaag vanaf de tweede helft van 2020. De elektriciteitsprijzen bereikten hun eerste piek in januari 2022.

De verlaging van de BTW van 21% naar 6% op elektriciteit (maart 2022) en aardgas (april 2022) zorgde voor een lichte daling van de prijzen van deze twee energiebronnen, die desondanks in oktober 2022 beide een historisch hoogtepunt bereikten. De prijs van stookolie piekte in juni 2022, schommelde daarna lichtjes en begon vanaf november 2022 sterker te dalen.

Brandstoffen in hout beleefden ook een indrukwekkende prijsstijging in 2022, voornamelijk voor pellets.

Figuur 4: door huishoudens betaalde energieprijzen in c€/kWh (lopende prijzen)

Bron: <https://energiecommune.be/statistique/prix-energie>

11. <https://economie.fgov.be/nl/publicaties/analyse-van-het>

Deze aanzienlijke prijsstijgingen hebben niet noodzakelijk een impact gehad op de energiefactuur van alle huishoudens, gezien het bestaan van contracten met vaste prijzen voor elektriciteit en gas (volgens een studie van de CREG zijn meer dan 60% van de elektriciteits- en gascontracten contracten met vaste prijzen) en de mogelijkheid om brandstoffen zoals stookolie, butaan/propaan of hout op te slaan. Bovendien zijn de specifieke sociale tarieven voor gas en elektriciteit verminderde prijzen in vergelijking met de markttarieven. Ze variëren om de drie maanden met een plafonneringsmechanisme, en dienen om de impact van stijgende elektriciteits- en gasprijzen voor huishoudens die van het tarief genieten te beperken. De basis daarvan is in 2021 en 2022 verbreed.

Anderzijds is de impact bijzonder hard geweest voor:

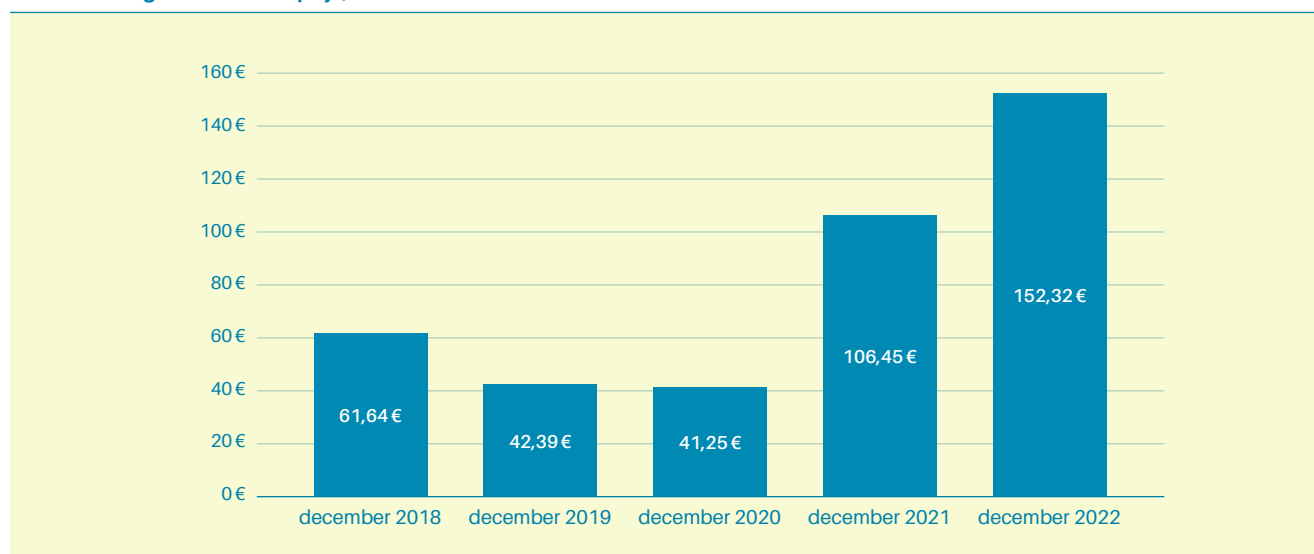
- huishoudens die niet van het sociaal tarief genieten, die een variabel gas- of elektriciteitscontract hebben of die hun contract(en) moesten heronderhandelen in de loop van 2022. Dat geldt nog specifieker voor huishoudens die verwarmen met netstroom,
- en ook voor degenen die geen of geen voorraad meer hadden (stookolie, hout enz.).

Aardgas

De gemiddelde prijs die huishoudens in België voor aardgas betaalden, daalde in de nasleep van de Covid-19-pandemie en de massale lockdown in 2020, steeg vervolgens in 2021 tegelijk met de economische relance, en bleef stijgen in 2022 door de oorlog in Oekraïne.

Als we het effect van de inflatie neutraliseren, is de prijs die huishoudens in december 2022 betaalden voor 1 MWh aardgas 2,5 keer hoger dan de prijs in december 2018 en bijna 4 keer hoger dan de prijs in december 2020.

Figuur 5: evolutie van de prijs die huishoudens betaalden voor 1 MWh aardgas tussen december 2018 en december 2022 (in €/MWh tegen constante prijs; basis = 2013)

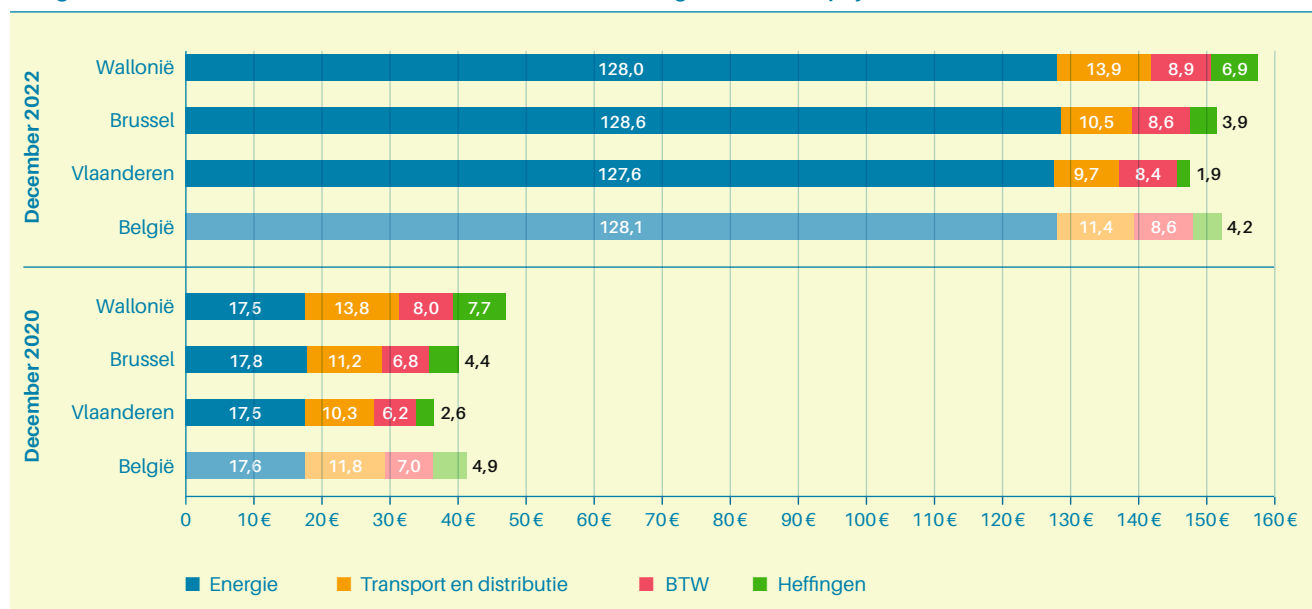

*T2 is een residentiële klant die aardgas gebruikt om te koken en te verwarmen. Dat komt overeen met een verbruik van 17 MWh/jaar en een geschatte aansluitingscapaciteit van 2,5 m³/h.

Bron: boordtabellen van de CREG en eigen berekeningen.

De stijging in 2020-2022 tegen constante prijzen was vooral sterk in Vlaanderen (prijs maal 4), vervolgens in Wallonië (prijs maal 3,8), en iets minder in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (prijs maal 3,4). Ter herinnering: de energiefactuur bestaat uit 4 hoofdcomponenten: de energieprij (commodity), de transport- en distributiekosten, de BTW en de heffingen. **De component 'energie' is aanzienlijk belangrijker geworden in de componenten die samen de energieprij voor de huishoudens uitmaken: hij is gestegen van ongeveer 40% in december 2020 tot meer dan 80% in december 2022**, vooral omdat de BTW in april 2022 is verlaagd van 21% naar 6%. Ter herinnering: de componenten 'transport en distributie' en 'heffingen' zijn bedragen per kWh verbruikte energie die voor een bepaalde periode zijn vastgesteld, en zijn dus niet in verhouding mee geëvolueerd met de marktprijs van energie.

Figuur 6: gemiddelde prijscomponenten (voor aardgas) zoals betaald door de huishoudens (met profiel T2)* in België en de drie gewesten, december 2020 en december 2022 (in €/MWh tegen constante prijs; basis = 2013)

*T2 is een residentiële klant die aardgas gebruikt om te koken en te verwarmen. Dat komt overeen met een verbruik van 17 MWh/jaar en een geschatte aansluitingscapaciteit van 2,5 m3/h.

Bron: boordtabellen van de CREG en eigen berekeningen.

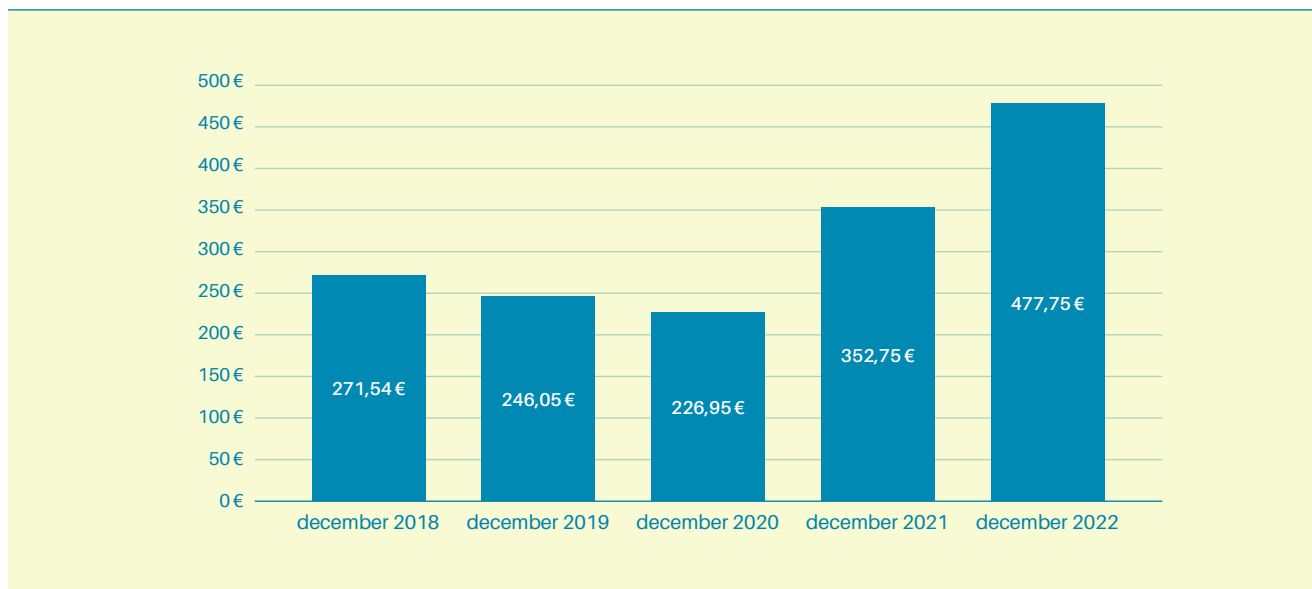
Wallonië blijft voor huishoudens het gewest met de hoogste prijs. In Vlaanderen betalen zij het minst.

Elektriciteit

Als we het effect van de inflatie neutraliseren, steeg de gemiddelde prijs die huishoudens betalen voor elektriciteit in december 2022 met 76% ten opzichte van december 2018, ondanks de verlaging van de BTW van 21% naar 6% in maart 2022.

Het effect is nog duidelijker als we december 2022 vergelijken met december 2020, het jaar van de lockdown en de vertraging in de economische activiteit: de gemiddelde prijs steeg met 110,5%, of meer dan een verdubbeling. De stijging was meer uitgesproken in Brussel (+128,2%) dan in Wallonië (+111,5%) en vooral dan in Vlaanderen (+95,1%).

Figuur 7: evolutie van de prijs die huishoudens betalen voor 1 MWh elektriciteit tussen december 2018 en december 2022 (in euro/MWh tegen constante prijs; basis = 2013)

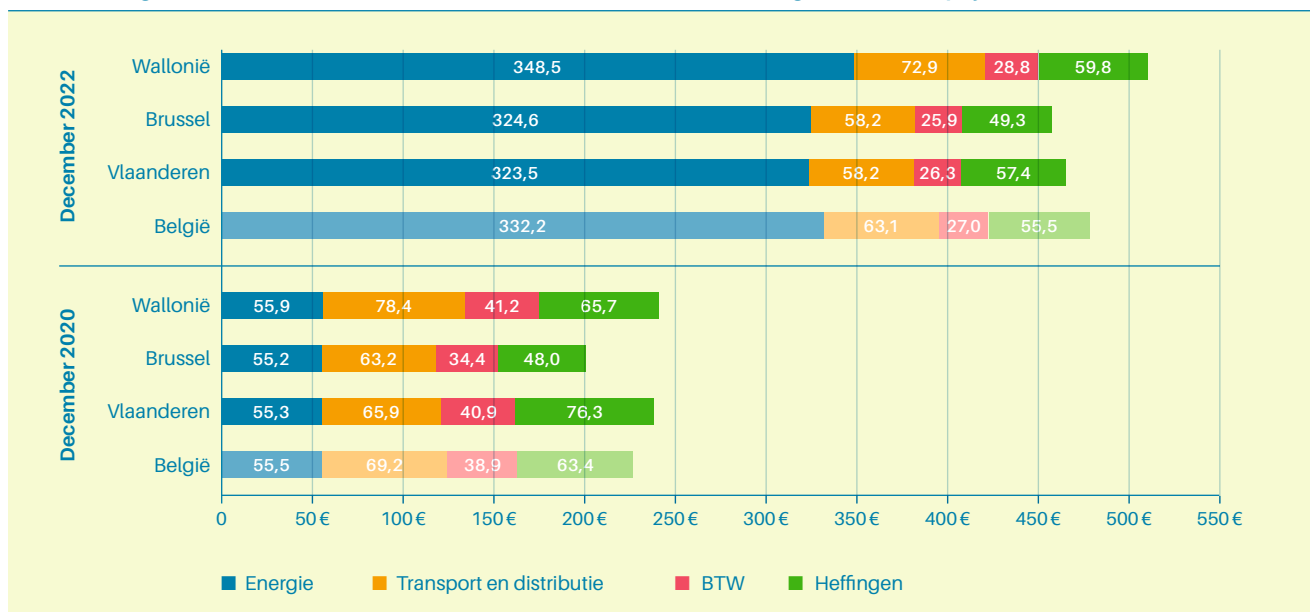

Bron: boordtabellen van de CREG en eigen berekeningen

De sterke stijging van de prijzen op de elektriciteitsmarkt, die met name te verklaren is door de geringe beschikbaarheid van alternatieve productiemiddelen voor aardgas in de lente en de zomer van 2022, ¹² gekoppeld aan de verlaging van de BTW van 21% naar 6% in maart 2022, heeft de verhouding van de prijscomponenten in de eindprijs grondig gewijzigd: **de component 'energie' is gestegen van ongeveer 25% van de gemiddelde prijs die door de huishoudens wordt betaald in december 2020 naar ongeveer 70% in december 2022** (constante prijzen, basis = 2013). Ter herinnering: de componenten 'transport en distributie' en 'heffingen' zijn bedragen die zijn vastgesteld voor een bepaalde periode. Ze zijn dus niet mee gewijzigd in verhouding tot de marktprijs van energie.

12. Het ging met name om het Franse nucleair park, waar belangrijke onderhoudswerkzaamheden nodig waren, en de productie van windenergie die te lijden had onder de slechte omstandigheden voor wind. Gautier A., 2022. *Électricité: est-il possible de contenir la hausse des prix?*, in: *Regards économiques*, Numéro 174.

Figuur 8: prijscomponenten van de gemiddelde prijs voor energie die de huishoudens betalen (profiel Dc-2v)* in België en in de drie gewesten, december 2020 en december 2022 (in euro/MWh tegen constante prijs; basis = 2013)

* Dc-2v is een residentiële klant die 3500 kWh per jaar verbruikt. Hij heeft een aansluitingsvermogen tussen 4 en 9 kW en wordt gevoed met laagspanning. Het verbruik van deze klant is verdeeld tussen 1600 kWh overdag en 1900 kWh 's nachts.

Bron: boordtabellen van de CREG en eigen berekeningen

In 2022 blijft de gemiddelde prijs die de Walen betalen voor elektriciteit de hoogste van de drie gewesten; die van Brussel ligt het laagst.

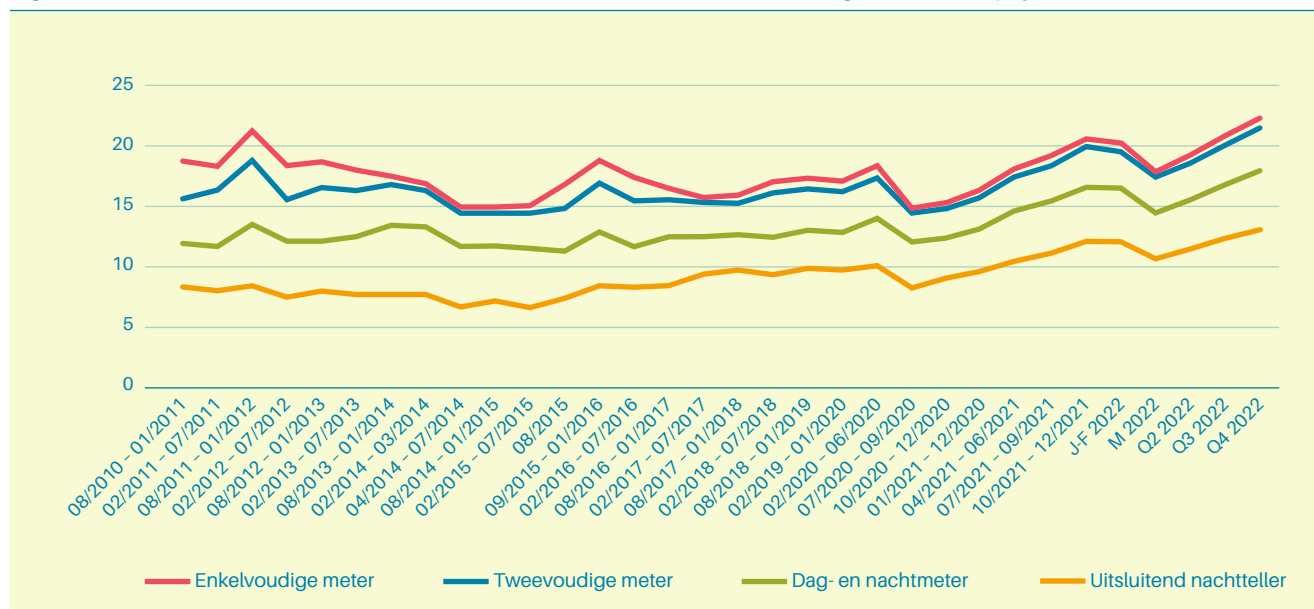
Specifieke sociale tarieven

Het sociaal tarief bestaat in België sinds 2014. Het is "een maatregel om personen of gezinnen die behoren tot bepaalde categorieën van rechthebbenden te helpen om hun energiefactuur te betalen. Het sociaal tarief is een gunstig tarief voor elektriciteit, aardgas. Het is identiek in heel België, ongeacht de energieleverancier of de netbeheerder. Het tarief wordt vier keer per jaar berekend door de federale regulator voor energie, de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG). De CREG publiceert ieder trimester de tarieven: Voor elektriciteit varieert het sociaal tarief naargelang uw gezin beschikt over een enkelvoudige teller (dagteller), een tweevoudige teller (dag- en nachtteller), of uitsluitend een nachtteller. Voor aardgas bestaat er één enkel sociaal tarief. Het sociaal tarief bevat geen forfaitaire kosten of abonnementsgelden (geen huurgeld voor uw elektriciteits- en/of aardgasmeter.) Bijkomende diensten, zoals bijvoorbeeld onderhoud, zijn niet in de prijs vervat en kunnen dus apart aangerekend worden door de leverancier." ¹³

In de loop van 2019 heeft de Belgische regering besloten de specifieke sociale tarieven (SST) voor gas en elektriciteit te bevriezen. Deze bevriezing liep af op 31 januari 2020, maar er werd een nieuwe berekeningsmethode op de tarieven toegepast om de aanzienlijke prijsstijgingen, die met name eind 2018 – begin 2019 werden vastgesteld, te beperken.¹⁴ Sindsdien worden de sociale tarieven op kwartaalbasis herzien in plaats van halfjaarlijks.¹⁵ **In 2022 heeft het mechanisme van de plafonnering gespeeld bij elke berekening van de SST's, gezien de stijgende marktprijzen.**

Elektriciteit

Figuur 9: evolutie van het sociaal tarief voor elektriciteit tussen 2020 en 2022, tegen constante prijs (basis = 2013) in euro/kWh

Bron: gegevens CREG (<https://www.creg.be/nl/consumenten/prijzen-en-tarieven/sociaal-tarief>) en eigen berekeningen

In januari 2022 varieerde het sociaal uurtarief van 24,24 c€/kWh in Brussel en Vlaanderen tot 24,31 c€/kWh in Wallonië. Het kwam overeen met 46,5% van het gemiddelde commerciële residentiële tarief (Dc)¹⁶ in Brussel en 50,7% in Wallonië. **In december 2022 bedroeg het 26,51 c€/kWh in Brussel en Vlaanderen, en 26,59 c€/kWh in Wallonië, wat overeenkomt met 42,3% van het gemiddelde tarief voor commerciële residentiële klanten (Dc) in Wallonië en 47,0% in Vlaanderen.**

Na een daling tijdens de lockdown in het voorjaar van 2020 steeg het SST voor elektriciteit gestaag tot eind februari 2022. De BTW-verlaging van 21% naar 6% die vanaf 1 maart werd toegepast, zorgde voor een kortdurende daling. Daarna steeg het SST opnieuw sterk en tegen het einde van het jaar bereikte het recordniveaus voor de periode 2010-2022 (tegen constante prijzen, basis = 2013).

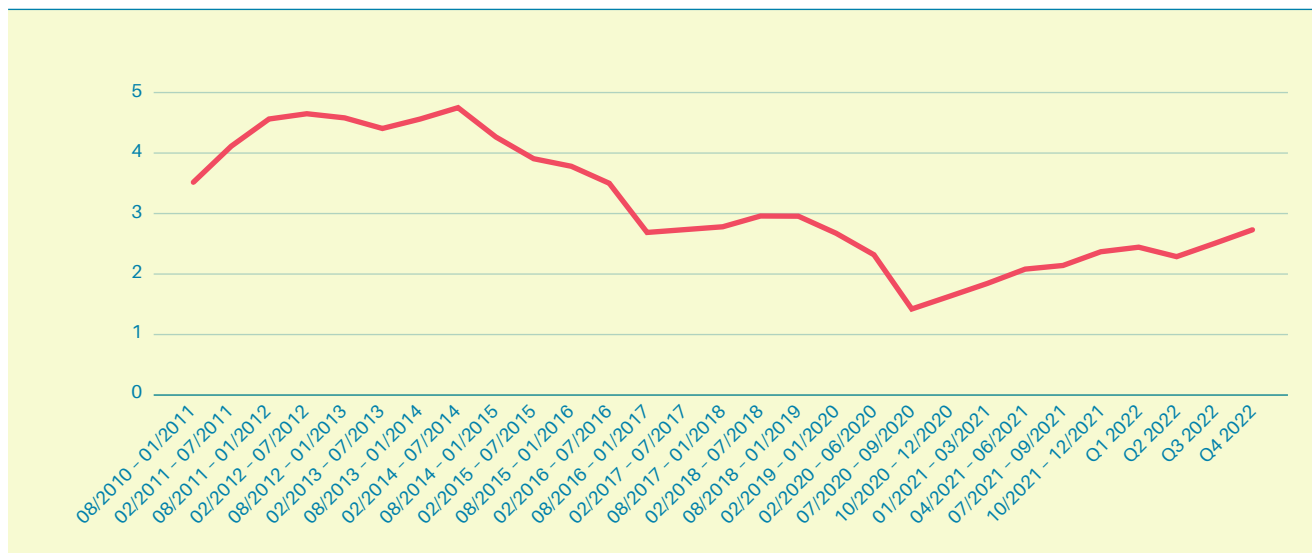
14. Het sociaal tarief is geplafonneerd. Het kan met niet meer dan 10% stijgen voor elektriciteit (15% voor gas) in vergelijking met de voorgaande periode. Ook op jaarbasis is de verhoging geplafonneerd: tot maximum 20% voor elektriciteit en 25% voor gas (CWaPe, 2022. Impact sur le budget des ménages résidentiels de la hausse des prix de l'énergie. Étude CD-22/27-CWaPe-0107a).

15. <https://www.febeg.be/jaarverslag-2020>

16. Het gemiddelde commerciële tarief komt overeen met het gemiddelde over een bepaalde tijd van de actieve leveranciers aan gezinnen met een verbruiksprofiel van het DC-type (3500 kWh) en met een enkelvoudige teller.

Aardgas

Figuur 10: evolutie van het specifieke sociaal tarief voor aardgas tussen 2020 en 2022 tegen constante prijs (basis = 2013) in c€/kWh

Bron: CREG-gegevens (<https://www.creg.be/nl/consumenten/prijzen-en-tarieven/sociaal-tarief>) en eigen berekeningen

In januari 2022 bedroeg de SST 2,96 c€/kWh in Vlaanderen en Brussel, en 2,97 c€/kWh in Wallonië. Het kwam overeen met 17,5% van het gemiddelde residentiële commerciële tarief in Wallonië, en 18,9% in Vlaanderen. **In december 2022 bedroeg het SST 3,40 c€/kWh in Vlaanderen en Brussel, en 3,41 c€/kWh in Wallonië. Dit vertegenwoordigt slechts 17,6% van het gemiddelde residentiële commerciële tarief (T2) in Wallonië, en 18,7% in Vlaanderen.**

Als we rekening houden met de inflatie, is het specifieke sociaal tarief voor aardgas alleen gedaald tussen augustus 2014 en januari 2017. Na een periode van lichte stijgingen werd een nieuwe daling opgetekend tussen begin 2019 en september 2020. **Ondanks de voortdurende stijging die volgde op de pandemie en de lockdownperiode, lag het sociaal tarief voor gas eind 2022 (tegen constante prijs, basis = 2013) lager dan dat van eind 2010 en was het gelijk aan dat van eind 2016 - begin 2017.**

'Gedropte' klanten en SOLR-tarieven

In Vlaanderen en Wallonië worden de SOLR-tarieven¹⁷ toegepast op onbeschermde klanten van wie het elektriciteits- of aardgascontract werd beëindigd en die bijgevolg werden 'gedropt' bij de distributienetbeheerder (DNB). Deze tarieven worden driemaandijks berekend¹⁸ door de distributienetbeheerders en gecontroleerd door de CREG. Ze variëren dus van distributienetbeheerder tot distributienetbeheerder. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geniet elke klant die wordt 'gedropt' bij een distributienetbeheerder van het sociaal tarief.

Eind 2022 waren 82.361 residentiële elektriciteitsmeters en 58.352 residentiële gasmeters onderworpen aan het SOLR-tarief bij de DNB, waarvan de overgrote meerderheid in Vlaanderen (87,1% elektriciteit; 89,3% gas).

Begin 2022 lag het SOLR-tarief systematisch lager dan het gemiddelde commerciële tarief: van -17,2% (Wallonië) tot -19,5% (Brussel) voor elektriciteit, en van -30,0% (Brussel) tot -34,4% (Vlaanderen) voor aardgas. **In december 2022 was de situatie meer gemengd:** voor elektriciteit varieerde het tussen -3,9% (Brussel) en +7,0% (Vlaanderen) in vergelijking met het gemiddelde commerciële tarief, en voor gas varieerde het tussen -15,5% (Vlaanderen) en +6,1% (Wallonië).

Tabel 1: SOLR-tarief en gedropte klanten in België en in de drie gewesten, december 2022

		SOLR-tarief in c€/kWh	% residentiële 'gedropte' klanten	Aantal niet-beschermde gedropte klanten	Gemiddeld commercieel residentieel tarief (Dc of T2) in c€/kWh
Elektriciteit	België	59,6	1,65%	82.361	58,78
	Vlaanderen	61,23	2,54%	71.749	57,24
	Brussel	54,14	0%	0	56,36
	Wallonië	63,42	0,65%	10.612	62,74
Aardgas	België	17,26	1,93%	58.352	18,74
	Vlaanderen	15,35	2,65%	52.118	18,16
	Brussel	15,83	0%	0	18,64
	Wallonië	20,6	0,91%	6.234	19,41

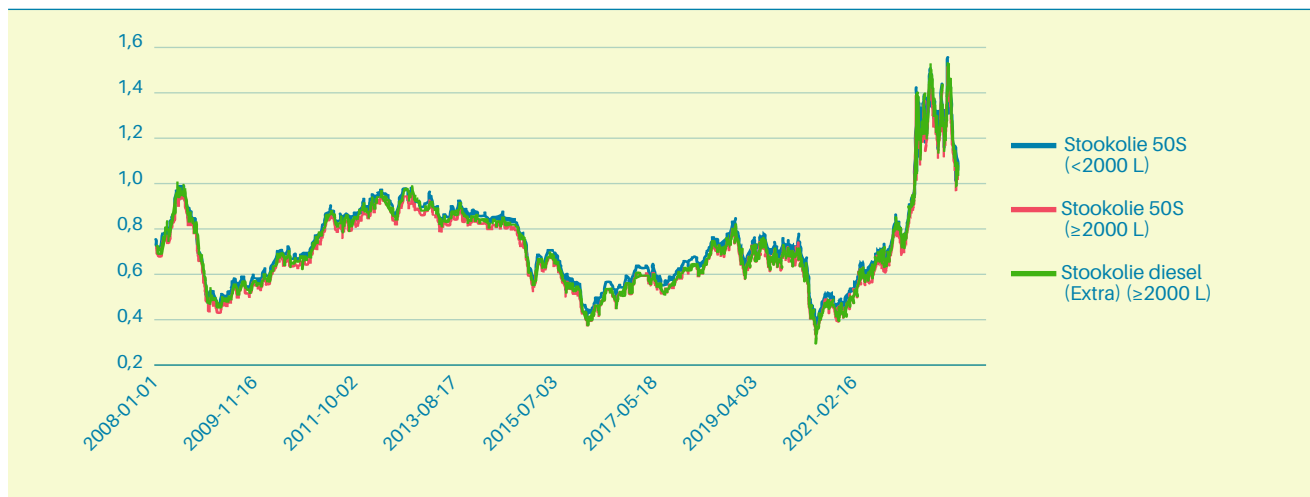
Bron: boordtabellen van de CREG en eigen berekeningen

Stookolie

De maximumprijzen voor stookolie zijn vrij volatiel. Net als bij aardgas was er een scherpe daling aan het begin van de pandemie in het voorjaar van 2020 – waarbij de prijzen een dieptepunt bereikten voor de periode 2007-2020 – voordat ze weer geleidelijk stegen tot november 2021. In december 2021 was er een nieuwe daling, maar **de prijzen stegen opnieuw aan het begin van 2022, en beleefden in december 2022 een relatieve dip.**

17. SOLR = Supplier of Last Resort.

18. Energieprijs + transport + distributie + marge.

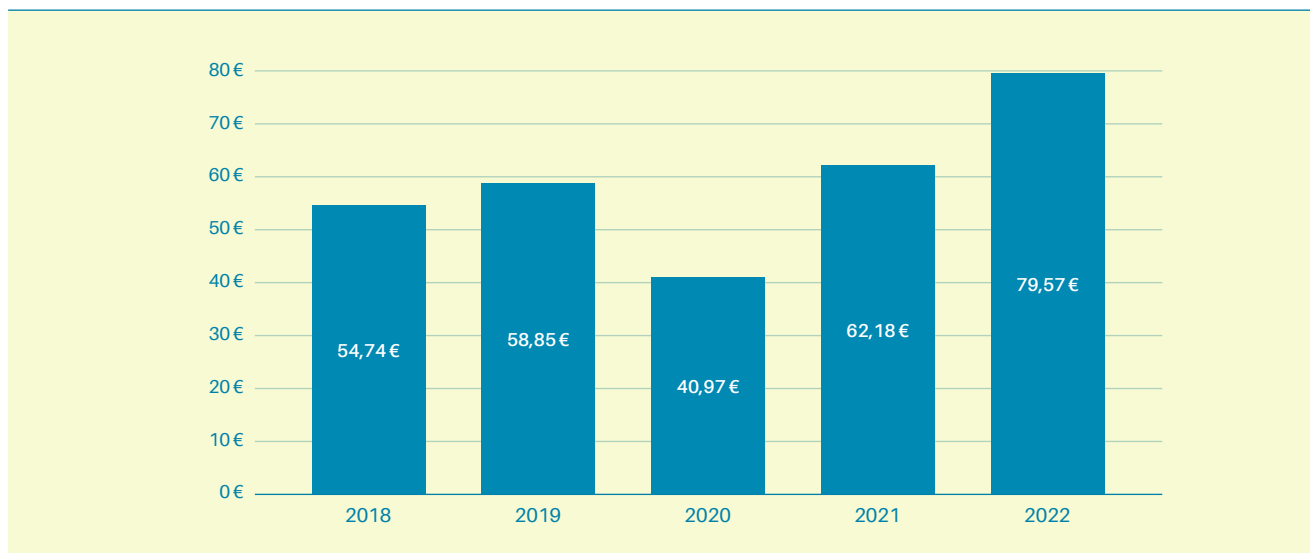
Figuur 11 : evolutie van de maximumprijzen voor stookolie (verwarming) in België voor de periode 2007-2022 (lopende prijs)

Bron: Energia, <https://www.energiafed.be/nl/maximumprijzen/evolutie>

Als we rekening houden met de inflatie, lag de gemiddelde prijs van stookolie die eind 2022 door huishoudens werd betaald ongeveer 11% hoger dan in 2010, 45% hoger dan in 2020 en 28% hoger dan in 2021.

Structureel vormt het Sociaal Verwarmingsfonds de enige potentiële financiële steun voor huishoudens die verwarmen met stookolie en die problemen hebben om hun facturen te betalen. **Er bestaat geen sociaal tarief voor deze brandstof, noch voor butaan/propan.**

Bovendien werden de federale subsidies die in 2022 werden toegekend op energiefacturen niet ook automatisch toegekend aan verbruikers van deze energiedragers, zoals voor gas of elektriciteit. Dat gebeurde op aanvraag van de begunstigde.

Figuur 12 : evolutie van de prijs die huishoudens betalen voor 1 MWh stookolie (extra verwarming) tussen december 2018 en december 2022 (in €/MWh tegen constante prijs; basis = 2013)

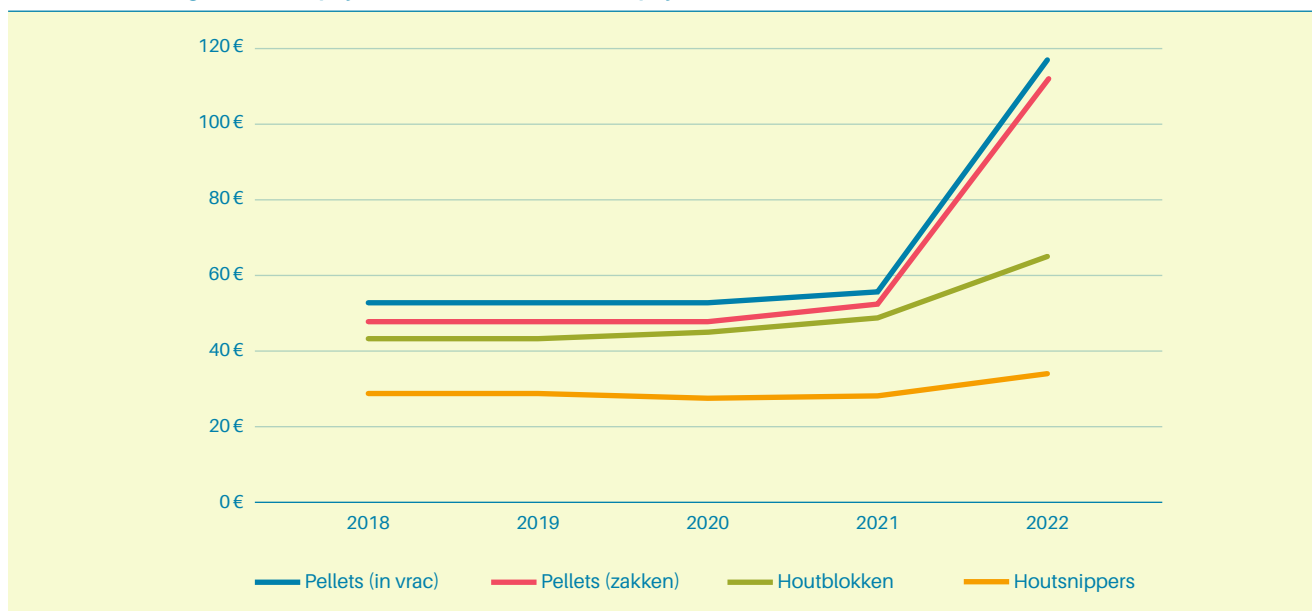
Bron: Observatorium van de Energieprijzen – Gemeenschappelijke energie

Hout en pellets

Eind 2021 beleefden deze brandstoffen een prijsstijging na een relatieve stabiliteit gedurende de afgelopen 10 jaar. Deze stijging zette door in 2022 en was bijzonder uitgesproken **voor pellets (in bulk of in zakken), waarvan de prijs meer dan verdubbelde tussen december 2021 en december 2022**. De vraag naar deze producten steeg sterk in 2022, maar er waren niet genoeg leveranciers of materialen om eraan te voldoen.¹⁹

Er bestaat geen specifieke sociale steun (sociaal tarief of interventiefonds voor facturen) voor gezinnen die afhankelijk zijn van deze brandstoffen. Ter herinnering: in Wallonië stelt de MEBAR-bonus huishoudens met een laag inkomen in staat om een pelletkachel te installeren.²⁰

Figuur 13 : evolutie van de gemiddelde prijzen voor hout en pellets voor de huishoudens in België tussen december 2018 en december 2022 (gemiddelde prijs van december; constante prijs; basis = 2013)

Bron: <https://energiecommune.be/statistique/prix-energie> en eigen berekeningen

19. *Le Soir*, 15 september 2022.

20. <https://www.wallonie.be/fr/demarches/demander-une-subsidation-energie-en-tant-que-menage-revenu-modeste-prime-mebar>

> Beschikbaar inkomen van het huishouden

Het beschikbaar inkomen van een huishouden omvat:

- > alle inkomsten uit arbeid (lonen werknemers en inkomsten uit zelfstandige arbeid);
- > privé-inkomsten uit investeringen en onroerend goed;
- > transfers tussen huishoudens;
- > alle sociale transfers ontvangen in contanten.²¹

Op huishoudniveau worden dus meegerekend: lonen en salarissen van werknemers, het voordeel van bedrijfswagens, inkomsten (winsten en verliezen) uit zelfstandige activiteiten (inclusief royalty's), aanvullende pensioenen uit een particulier fonds, werkloosheidsuitkeringen, pensioenen en overlevingspensioenen, ziekte- of ongevallenuitkeringen, arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en studiebeurzen. Op het niveau van het huishouden zelf worden ook in aanmerking genomen: huurinkomsten, gezinstoelagen, inkomen uit sociale integratie, huisvestingstoelagen, regelmatig ontvangen overdrachten tussen huishoudens, kapitaalinkomsten en inkomsten van leden van het huishouden die jonger zijn dan 16 jaar. Corona-uitkeringen, met name in verband met energierekeningen, zijn opgenomen in de som van het beschikbare inkomen van het huishouden.

Van deze som worden afgetrokken: regelmatig betaalde overdrachten tussen huishoudens, belastingen op inkomen en sociale premies, en de onroerendgoedbelasting voor het bezit van het hoofdverblijf.²²

De wijze waarop de variabele 'beschikbaar inkomen van het huishouden' wordt verzameld, is sinds de SILC-enquête van 2019 gemoderniseerd. In plaats van af te gaan op antwoorden van de respondenten tijdens de enquête, worden de voornaamste componenten van deze variabele verkregen met behulp van fiscale databanken.²³

Door deze hervorming worden ook de kleine toelagen – die vaak vergeten worden in informatie die verzameld wordt via enquêtes – allemaal in aanmerking genomen.

In 2022 bedroeg de mediaan jaarlijks beschikbaar inkomen van een huishouden 38.102 euro (3175 euro per maand). Als we rekening houden met de samenstelling en de grootte van het huishouden, bedroeg het equivalent beschikbaar inkomen dat jaar 25.800 euro (2150 euro/maand) per consumptie-eenheid.

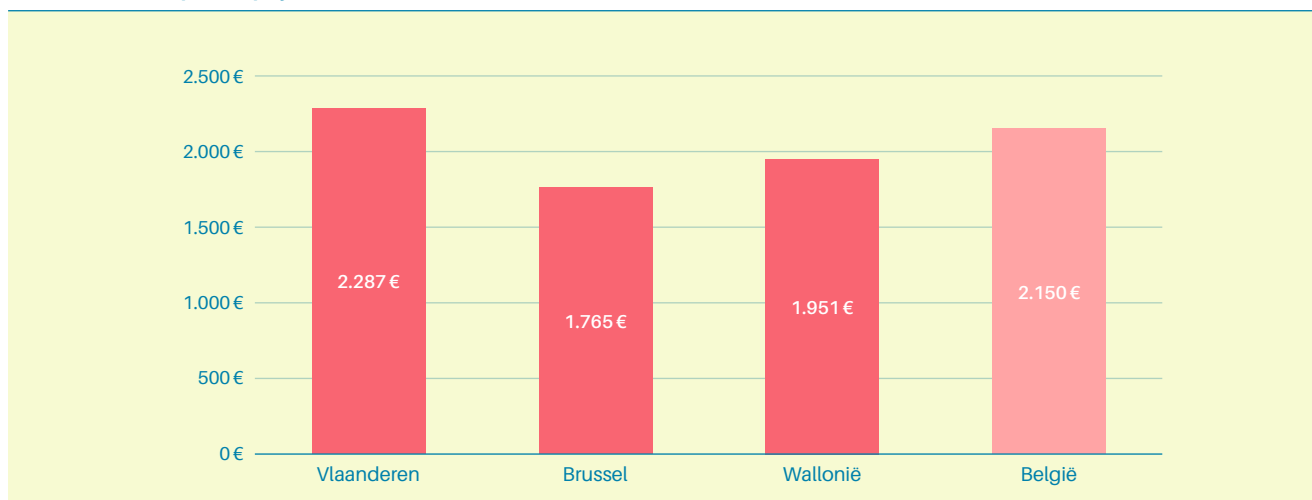
Huishoudens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben gemiddeld het laagste niveau wat beschikbaar inkomen betreft en die in Vlaanderen het hoogste.

21. Statbel: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/plus>. De jaarlijks SILC-kwaliteitsrapporten beschrijven de samenstelling van de verschillende onderdelen van de inkomens <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting/plus>

22. Sinds SILC 2021 wordt de onroerende voorheffing afgetrokken van het beschikbaar inkomen van huiseigenaars. Deze belasting wordt dus niet meer opgeteld bij de huisvestingskosten. De indicatoren in de *Barometer 2021* zijn berekend volgens de oude methode, waarbij de onroerende voorheffing is opgenomen in de kosten van huisvesting. Om een vergelijking met 2022 mogelijk te maken zijn alle cijfers van 2021 in deze Barometer gebaseerd op de opname van de onroerende voorheffing in het inkomen van huiseigenaars. De cijfers voor 2021 die hier worden vermeld, kunnen daarom licht verschillen van de cijfers die zijn gepubliceerd in de *Barometer Energiearmoede – Analyse en interpretatie van de resultaten voor 2021*.

23. Over dit onderwerp is een verklarende nota gepubliceerd: <https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/documents/Analyse/FR/Analyse%20SILC-Donn%C3%A9es%20fiscales.pdf>, evenals een methodologische nota over de administratieve hervorming van de SILC-enquête in België: https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/documents/Analyse/FR/11_FR_Weging_SILC.pdf.

Figuur 14 : mediaan equivalent beschikbaar inkomen van huishoudens, op Belgisch niveau en volgens gewest (in €/maand in lopende prijzen 2022)

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (3148 in Vlaanderen, 1184 in Brussel en 2395 in Wallonië)

Bron: gegevens BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Als we het effect van de inflatie neutraliseren (lopende prijzen; basis = 2013), daalde het equivalent beschikbaar inkomen van de huishoudens met ongeveer 2,3% in vergelijking met 2019. Deze trend was meer uitgesproken in Wallonië (-4,2%) dan in Brussel (-3,1%) of in Vlaanderen (-2,6%).

Beschikbaar inkomen naar bevolkingsdichtheid

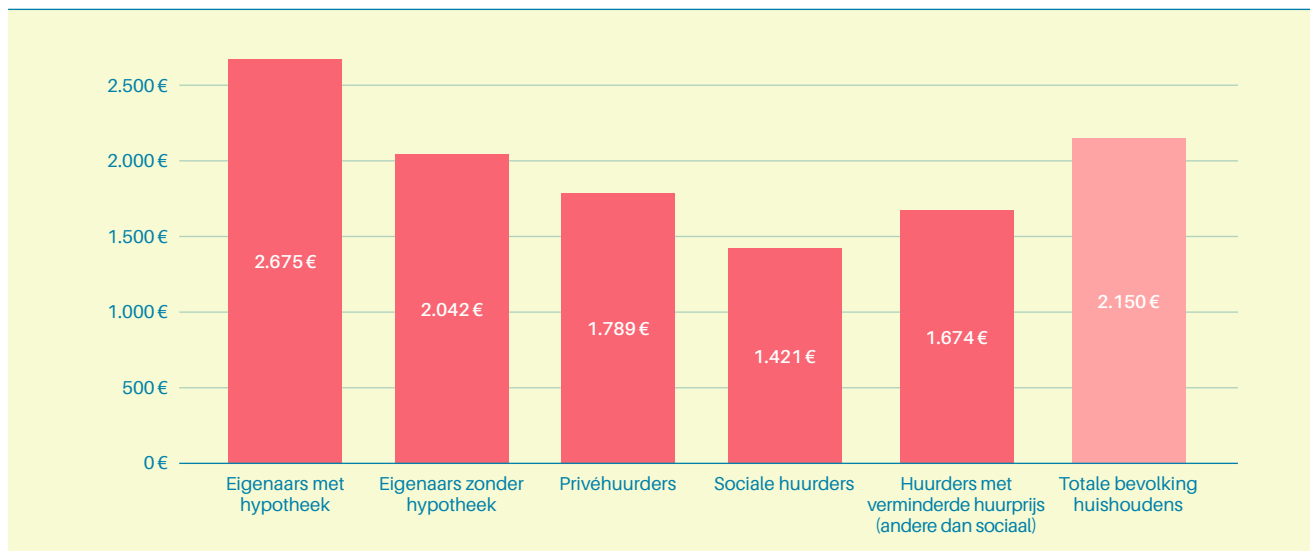
Bijna een derde van de huishoudens in België (31,2%) woont in dichtbevolkte gebieden. Zij beschikken over mediane beschikbare inkomens en equivalente beschikbare inkomens die aanzienlijk lager liggen dan in de gebieden met een gemiddelde of lage bevolkingsdichtheid.

Beschikbaar inkomen naar eigendomsstatuut

Huiseigenaars met een hypotheek hebben het hoogste mediaan beschikbaar inkomen en sociale huurders het laagste, ook wanneer er rekening wordt gehouden met de samenstelling van het huishouden (equivalent beschikbaar inkomen).²⁴

Het mediaan equivalent beschikbaar inkomen bedroeg 2675 euro per maand voor eigenaars met een hypotheek, tegenover 1421 euro voor sociale huurders.

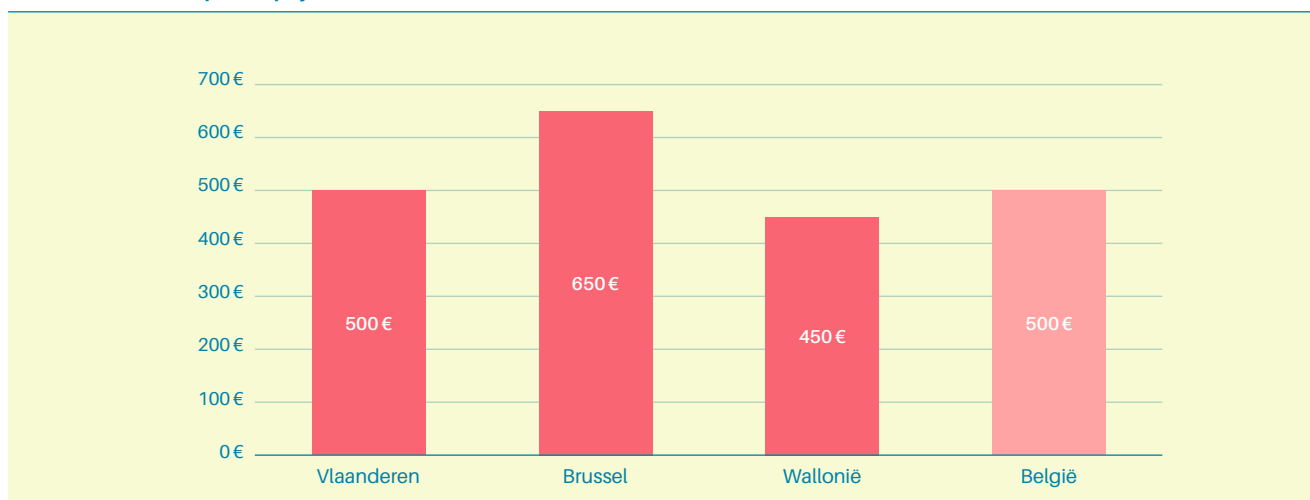
24. Bij huurders zijn er meer eenpersoonshuishoudens dan bij eigenaars met een hypotheek. In die laatste categorie zijn er daarentegen meer koppels met kinderen.

Figuur 15 : mediaan equivalent beschikbaar inkomen van huishoudens (€/maand; in lopende prijzen 2022, naar eigendomsstatuut

Aantal huishoudens in de BE-SILC 2022-enquête: 6727 (eig.zonder hyp. = 2373; eig. met hyp. = 2189; privéhuurder = 1511; sociaal huurder = 423; andere huurder = 211)
 Bron: gegevens BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

> Huisvestingskosten

De mediane huisvestingskosten²⁵ bedroegen volgens de BE-SILC 2022 500 euro per maand, en varieerden sterk naar gelang van het gewest: van 650 euro per maand in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot 450 euro per maand in Wallonië, met daartussen 500 euro per maand in Vlaanderen.

Figuur 16 : mediaan van de maandelijkse huisvestingskosten voor de huishoudens, op Belgisch niveau en volgens het gewest waar men woont (lopende prijzen 2022)

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (3148 in Vlaanderen, 1184 in Brussel en 2395 in Wallonië)
 Bron: gegevens BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

25. De huisvestingskosten bestaan hoofdzakelijk uit: de huurprijs voor huurders, de aflossing van de hypotheek en onroerende voorheffing voor eigenaars. Ze omvatten ook de kosten voor het onderhoud van gemeenschappelijke ruimten (bv. liften) en eenvoudige onderhoudskosten. Vanaf SILC2021 wordt de onroerende voorheffing afgetrokken van het beschikbaar inkomen en wordt ze dus niet langer toegevoegd aan de huisvestingskosten.

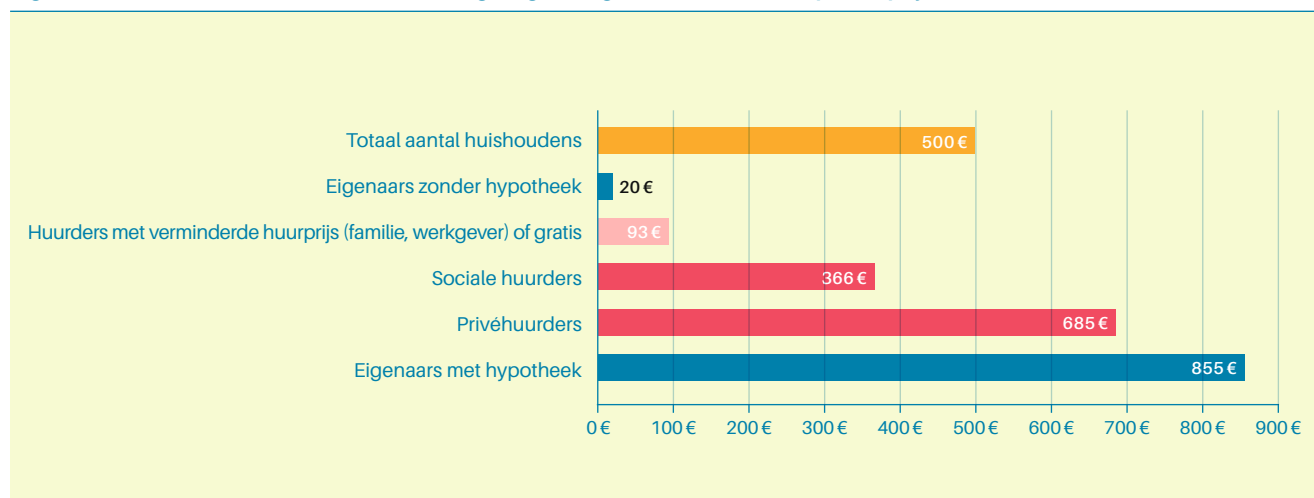
Deze vaststelling geldt voor alle woningen, ongeacht of zij gehuurd of gekocht zijn. Naast de locatie zijn er echter ook aanzienlijke verschillen per deelmarkt (koop/verkoop, huur) en naargelang van het type woning.

Globaal genomen zijn de huisvestingskosten gedaald met 3,3% ten opzichte van 2021, wat het effect van de inflatie neutraliseert (constante prijzen, basis = 2013): van -1,3% in Vlaanderen en -1,8% in Wallonië tot -5,2% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Ter herinnering: eind 2022 voorzagen de verschillende gewestelijke wetgevers in een maatregel die de indexering van de huurprijzen volgens de index EPC-certificaat beperkt: de indexering werd bevroren voor de meest energievretende woningen tussen 1 februari 2022 en 30 september 2023 in Vlaanderen, tussen 14 oktober 2022 en 13 oktober 2023 in Brussel, en tussen 1 november 2022 en 31 oktober 2023 in Wallonië.

In 2022 zullen de mediane huisvestingskosten €20/maand (huidige prijs) bedragen voor een huishouden dat eigenaar is van een woning zonder hypotheek, €93/maand voor een huishouden dat tegen een verlaagde huurprijs (andere) of gratis huurt, ²⁶ €366/maand voor een huurder van een sociale woning, €685/maand voor een huurder van een privéwoning en €855/maand voor een huishouden dat eigenaar is van een woning met een hypotheek.

Figuur 17: mediane kosten van de huisvesting volgens eigenaarsstatuut (in lopende prijzen), 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (eig.zonder hyp. = 2373; eig. met hyp. = 2189; privéhuurder = 1511; sociaal huurder = 423; andere huurder = 211)
Bron: gegevens BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

26. Deze categorie omvat huishoudens die genieten van een lage (of zelfs gratis) huur, dankzij familie of hun werkgever. Omdat de omvang van de steekproef waar zij onder thuishoren erg beperkt is, zijn de cijfers die op hen betrekking hebben louter illustratief.

Energiearmoede meten – de drie soorten indicatoren van de barometer

Om rekening te houden met het multidimensionale karakter van energiearmoede maakt de Barometer gebruik van drie soorten synthetische indicatoren.

1. De eerste soort indicatoren vat de situatie van huishoudens die een te groot deel van hun beschikbaar inkomen, na aftrek van huisvestingskosten, aan de energiefactuur besteden. Dergelijke situaties noemen we **gemeten energiearmoede (gEA)**. De indicatoren in de Barometer geven zowel de omvang (percentage getroffen gezinnen) als de diepte (inschatting van de ernst van de situatie in vergelijking met wat als ‘normaal’ wordt beschouwd) van de situatie weer.
2. De tweede soort indicatoren focust op huishoudens waarvan we vermoeden dat ze hun energieverbruik terugschroeven tot onder hun basisbehoefte, omdat hun energiefactuur ‘abnormaal’ laag is. Dergelijke situaties van potentiële deprivatie noemen we **verborgen energiearmoede (vEA)**. Ook hier maken we een onderscheid tussen de omvang en de diepte van de problematiek.
3. De derde en laatste soort indicator brengt de beleving van de mensen in kaart. Het gaat om **subjectieve energiearmoede (sEA)**. De Barometer bevat slechts één indicator, die de omvang van de problematiek meet.

Een meer gedetailleerde methodologische uitleg over de verschillende indicatoren van de Barometer en hun berekeningswijze is opgenomen als bijlage. **Belangrijk om te weten is dat enkel de huishoudens uit de vijf eerste equivalente inkomensdecielen werden opgenomen in de indicatoren van de Barometer.**²⁷

De methodologische modernisering die is toegepast op de inzameling van BE-SILC-gegevens sinds 2019 maakt het niet mogelijk om de resultaten met voorgaande jaren te vergelijken of trendanalyses te maken. Bovendien heeft de Covid-19-pandemie methodologische gevolgen gehad voor de inzameling van gegevens voor de BE-SILC 2020-enquête.²⁸

27. “Het equivalent beschikbaar inkomen is het totale inkomen van een huishouden (na aftrek van belastingen en andere posten) dat beschikbaar is voor uitgaven of sparen, gedeeld door het aantal leden van het huishouden en omgerekend in volwassenequivalenten. Equivalentie tussen leden van het huishouden wordt verkregen door weging naar leeftijd, met behulp van de ‘gewijzigde’ equivalentieschaal van de OESO.” (Bron en aanvullende informatie beschikbaar op https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Equivalentised_disposable_income/fr).

28. <https://statbel.fgov.be/nl/methodologische-nota-eu-silc-covid-19>

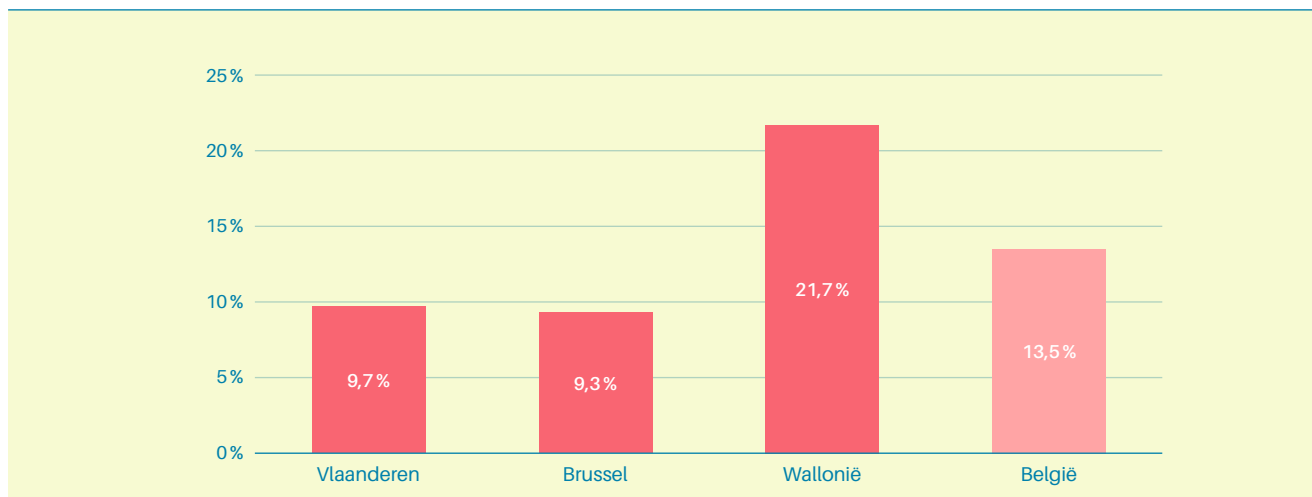
> Gemeten energiearmoede

De gemeten energiearmoede (gEA) brengt de huishoudens in kaart waarvan de energie-uitgaven als ‘abnormaal’ hoog worden beschouwd in verhouding tot hun beschikbaar inkomen en na aftrek van de huisvestingskosten.²⁹

Omvang van gemeten energiearmoede

In 2022 werd ongeveer 13,5% van de huishoudens getroffen door gemeten energiearmoede (gEA), met weliswaar verschillen tussen de gewesten: 9,7% in Vlaanderen, 9,5% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest³⁰ en 21,7% in Wallonië

Figuur 18 : omvang van de gEA in België en de drie gewesten, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (3148 in Vlaanderen, 1184 in Brussel en 2395 in Wallonië)

Opmerking: door de beperkte omvang van de steekproef voor deze huishoudens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het cijfer louter illustratief.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Verschillende factoren kunnen de grotere kwetsbaarheid van Wallonië voor de gemeten energiearmoede verklaren: een hogere energiefactuur (de prijs van aardgas is daar het hoogst, het klimaat is er minder mild, de woningen zijn er over het algemeen groter en hebben minder energetische kwaliteiten)³¹, en lagere besteedbare inkomens dan in Vlaanderen, hoewel ze iets hoger liggen dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. **Bovendien zijn de Waalse huishoudens veel minder aangesloten op het aardgasnet, en is er geen sociaal tarief voor vloeibare (stookolie, propaan, butaan) of vaste brandstoffen (hout, pellets, steenkool).**

Vergeleken met 2021 is de omvang van het gEA met 7,5% gedaald. Deze neerwaartse trend is in de drie gewesten in verschillende mate waarneembaar: -23,8% in Brussel, -7,7% in Wallonië en -4,0% in Vlaanderen. De uitbreiding van het sociaal tarief voor gas en elektriciteit naar de begunstigden met het VT-statuuut, en ook de uitbreiding van het statuut van ‘conjunctureel beschermde klanten’ in Wallonië en vooral in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, verklaren waarschijnlijk deze aanzienlijke daling. Wallonië, waar de afhankelijkheid van stookolie veel groter is, is veel minder aanwezig in deze trend, in tegenstelling

29. De drempel die hier als referentie voor ‘normaal’ wordt gebruikt, schommelt van jaar tot jaar (zie de methodologische nota aan het eind van het document). In 2021 bedroeg hij 11,4%. Elk huishouden waarvan de energiefactuur hoger was dan 11,4% van het beschikbaar inkomen minus de kosten voor huisvesting en dat tot de eerste vijf decielen van het equivalent inkomen behoorde, werd beschouwd als een huishouden dat zich in een situatie van gemeten energiearmoede bevond. In 2021 bedroeg de drempel 9,4%.

30. Door de beperkte schaal van het aantal huishoudens in gEA in Brussel (N=96) is dit cijfer louter illustratief.

31. Zie met name: <http://dev.ulb.ac.be/ceese/CEESE/documents/D1%20IRHiS.pdf> blz. 28-30.

tot het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waar het aandeel van de mensen met een VT-statuuut bijzonder hoog is³² (zoals in de meeste grote stedelijke centra) en waar het aantal 'gewestelijke conjunctureel beschermde klanten' geëxplodeerd is.³³

Op individueel niveau woonde 9,0% van de bevolking in België in 2022 in een huishouden dat met gEA te kampen heeft.

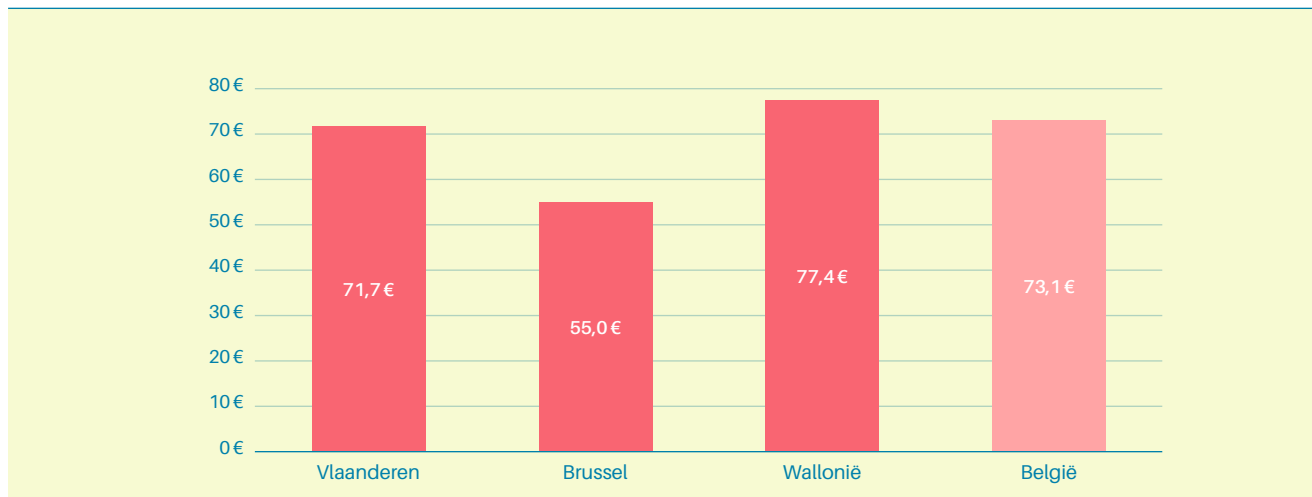
Diepte van de gemeten energiearmoede

De diepte van de gemeten energiearmoede heeft betrekking op de ernst van de situatie in vergelijking met wat als 'normaal' wordt beschouwd.³⁴ Hoe groter het verschil tussen de energiefactuur van de huishoudens in gEA en de referentiefactuur, hoe ernstiger de situatie van gEA is.³⁵

In 2021 gaven huishoudens in gEA gemiddeld 73,1 euro per maand meer uit aan hun energiefactuur dan wat als een 'normale' uitgave wordt beschouwd in verhouding tot hun beschikbaar inkomen (verminderd met de kosten voor de huisvesting). Dat bedrag varieert naargelang van het gewest: van 55,0 euro in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot 77,4 euro in Wallonië en 71,7 euro in Vlaanderen.

De diepte van de gEA in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is minder groot dan in het Vlaams en Waals Gewest, die vrij gelijklopende waarden vertonen. Dat kan waarschijnlijk worden verklaard door het stedelijke karakter van het gewest en het grote aantal appartementen – waarvan het energieverbruik doorgaans lager ligt dan dat van huizen – in het woningbestand.

Figuur 19 : diepte van de gEA in België en voor de drie gewesten in €/maand (lopende prijzen), 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (3148 in Vlaanderen, 1184 in Brussel en 2395 in Wallonië)

Opmerking: door de beperkte omvang van de steekproef voor deze huishoudens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het cijfer louter illustratief.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

32. Percentage van de bevolking met het VT-statuuut in 2021: Brussel 31,6%, Wallonië 21,2%, Vlaanderen 15,6%. Het hoogste percentage begunstigen woont in de Waalse ruggengraat (Doornik, Bergen, Charleroi, Namen, Luik) en in grote steden zoals Antwerpen, Gent, Luik, Charleroi en Brussel. (*Le Soir*, 05/04/2023, *Soins de santé: le nombre de statuts BIM a explosé en quinze ans*)
33. Zie het luik 'Administratieve gegevens' verder in deze Barometer.
34. De diepte meet hier het bedrag dat een huishouden in gemeten energiearmoede 'te veel' uitgeeft aan zijn maandelijkse energiefactuur in verhouding tot zijn beschikbaar inkomen, na aftrek van de kosten voor huisvesting. Dit bedrag is het verschil tussen de werkelijke en de 'normale' energiefactuur. In dit geval wordt de factuur als normaal beschouwd indien zij niet hoger is dan 11,4% van het beschikbaar inkomen van het huishouden na aftrek van de huisvestingskosten. Dat percentage is tweemaal zo hoog als de mediane verhouding van energiefacturen tot het beschikbaar inkomen na aftrek van huisvestingskosten voor de gehele bevolking in 2022.
35. De gegevens voor gEA en de kosten voor huisvesting in 2021 verschillen zeer licht van degene die zijn gepubliceerd in de vorige Barometer, omdat de betaling van het kadastraal inkomen door huiseigenaars is verplaatst van de rubriek 'huisvestingskosten' naar 'inkomen van het huishouden'. Dit verschil in berekeningswijze maakt dat de cijfers achter de komma voor deze twee variabelen iets veranderen ten opzichte van wat werd gepubliceerd in de Barometer met de cijfers voor 2021. Alle berekeningen van de evolutie tussen 2021 en 2022 in deze publicatie zijn gemaakt op basis van een geharmoniseerde berekeningsmethode voor de jaren 2021 en 2022.

In reële termen (constante prijzen, basis 2013) daalt de diepte van de gEA met 9,6% tussen 2020 en 2021 (Vlaanderen +2,3%, Brussel -16,3%, Wallonië -13,6%) en stijgt die vervolgens met 23,5% tussen 2021 en 2022 (Vlaanderen +12,7%, Brussel +35,4%, Wallonië +25,5%).³⁶

De diepte van de gEA is in het algemeen groter bij eigenaars (88,7 euro voor eigenaars met een hypotheek en 82,2 euro voor eigenaars zonder hypotheek) **dan voor huurders** (53,3 euro voor private huurders, 43,5 euro voor sociale huurders en 86,0 euro voor andere huurders met verminderde huur). Eigenaars wonen vaker in huizen, terwijl de overgrote meerderheid van de huurders in appartementen woont. Bovendien profiteren sociale huurders van het sociaal minimumtarief voor gedeelde aardgasverwarming en warmwatersystemen en voor elektriciteit in gemeenschappelijke ruimten.

In vergelijking met 2021 is de diepte van de gEA aanzienlijk minder toegenomen voor huiseigenaars met een hypotheek en sociale huurders dan voor de andere huishoudens.

36. Ter herinnering: de cijfers voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moeten met de nodige omzichtigheid worden bekeken, aangezien de steekproef voor deze huishoudens beperkt is.

> Verborgen energiearmoede

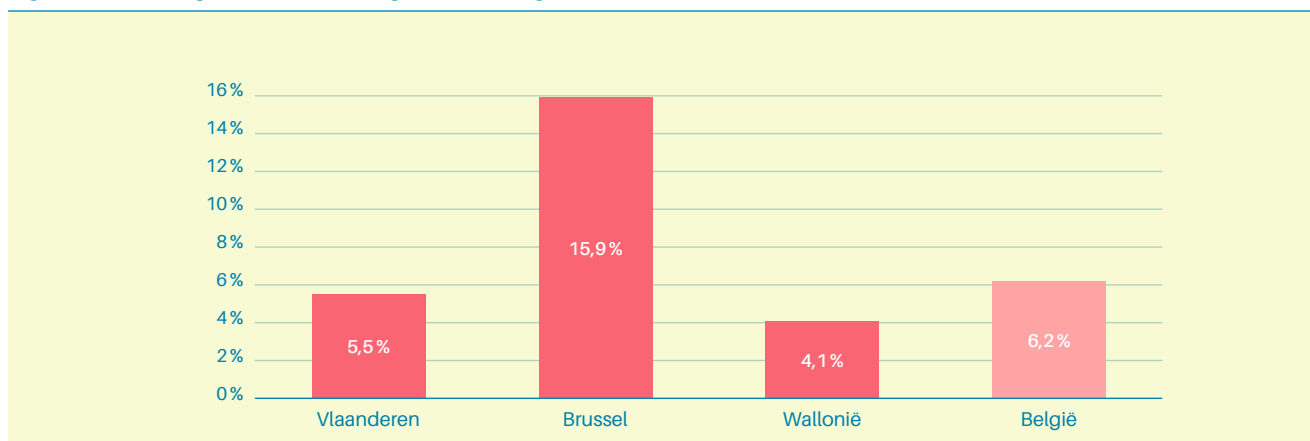
De indicator voor verborgen energiearmoede (vEA) is bedoeld om de huishoudens te identificeren waarvan de energie-uitgaven 'abnormaal' laag worden geacht in vergelijking met een vergelijkbaar huishouden (aantal personen, aantal kamers in de woning), wat duidt op een hoog risico op deprivatie in verhouding tot de basisbehoeften van het huishouden. Ook hier wordt alleen rekening gehouden met de huishoudens die behoren tot de vijf eerste equivalente inkomensdecielen.

Omvang van de verborgen energiearmoede

In 2022 had 6,2% van de huishoudens in België een abnormaal lage energiefactuur in vergelijking met die van gelijkaardige huishoudens. Dat aandeel bedroeg 5,5% in Vlaanderen, 15,9% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 4,1% in Wallonië. Deze huishoudens kampen mogelijk³⁷ met een situatie van verborgen energiearmoede.

Het grote verschil tussen het Waals en het Vlaams Gewest enerzijds en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest anderzijds is wellicht te wijten aan het hoofdzakelijk stedelijke karakter van Brussel, met een verhoogde aanwezigheid van kleine en bescheiden woningen (appartementen, rijwoningen).³⁸ In haar studie over energiearmoede in Frankrijk wijst Ute Dubois ook op de grotere neiging van stedelijke huishoudens in energiearmoede om te weinig energie te consumeren.³⁹

Figuur 20 : omvang van de vEA in België en de drie gewesten, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (3148 in Vlaanderen, 1184 in Brussel en 2395 in Wallonië)

Opmerking: door de kleine steekproef voor de Waalse huishoudens in vEA wordt het Waalse cijfer illustratief vermeld.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

De resultaten voor Wallonië moeten met enige omzichtigheid worden bekeken. Het staat met Waalse huishoudens in vEA is klein voor 2022.

In vergelijking met 2021 is de omvang van de vEA met 37,8% toegenomen. Deze stijging uit zich in de drie gewesten op behoorlijk verschillende manieren: +42,5% in Vlaanderen, +29,2% in Brussel en +34,9% in Wallonië.⁴⁰

37. Ze kampen 'mogelijk' met vEA omdat het niet langer mogelijk is huishoudens die in een relatief goed geïsoleerde woning wonen uit te sluiten van de indicator. Vragen over dak-, muur- en vloerisolatie, of over de aanwezigheid van dubbele beglazing, waarmee we vroeger relatief goed geïsoleerde woningen identificeerden, zijn vanaf 2016 uit het onderzoek verwijderd. Aan de andere kant is het nog steeds mogelijk om huishoudens met een tweede woning en degenen die hun huis met zonnepanelen of een warmtepomp verwarmen uit te sluiten.

38. Cf. kleinere afmetingen en lager warmteverlies in vergelijking met een huis met 3 of 4 gevels.

39. Huishoudens in dichtbevolkte stedelijke gebieden hebben niet noodzakelijk een hoge energiefactuur door de geringe omvang en compactheid van de woningen, maar zij hebben wel meer last van koude (beperking van het verbruik). Dubois Ute, 2015. *La précarité énergétique en milieu urbain - Vers une analyse en termes de vulnérabilité*, in: *Les Annales de la recherche urbaine* n°110, blz. 186-195, MEDDE, Puca.

40. Het Waalse cijfer geven we als illustratie gezien de beperkte omvang van de steekproef voor de Waalse huishoudens in vEA.

Er moet rekening worden gehouden met twee factoren. Ten eerste hebben huishoudens door de energiecrisis hun verbruik verminderd. Het is echter moeilijk om te weten of deze trend voor alle huishoudens geldt, dan wel of dit een grotere impact heeft gehad op kwetsbare huishoudens, wat gedeeltelijk de stijging in vEA zou verklaren. Ten tweede heeft de uitbreiding van het sociaal tarief tot de begunstigten met het VT-statuuut, in combinatie met het mechanisme om de stijging van de sociale tarieven te plafonneren, de energiefactuur van kwetsbare huishoudens drastisch verlaagd in vergelijking met huishoudens die afhankelijk zijn van de marktprijzen. Als gevolg van dit aanzienlijke verschil in gefactureerde bedragen zouden sommige van deze kwetsbare huishoudens in vEA alleen al door het prijseffect kunnen worden geïdentificeerd.

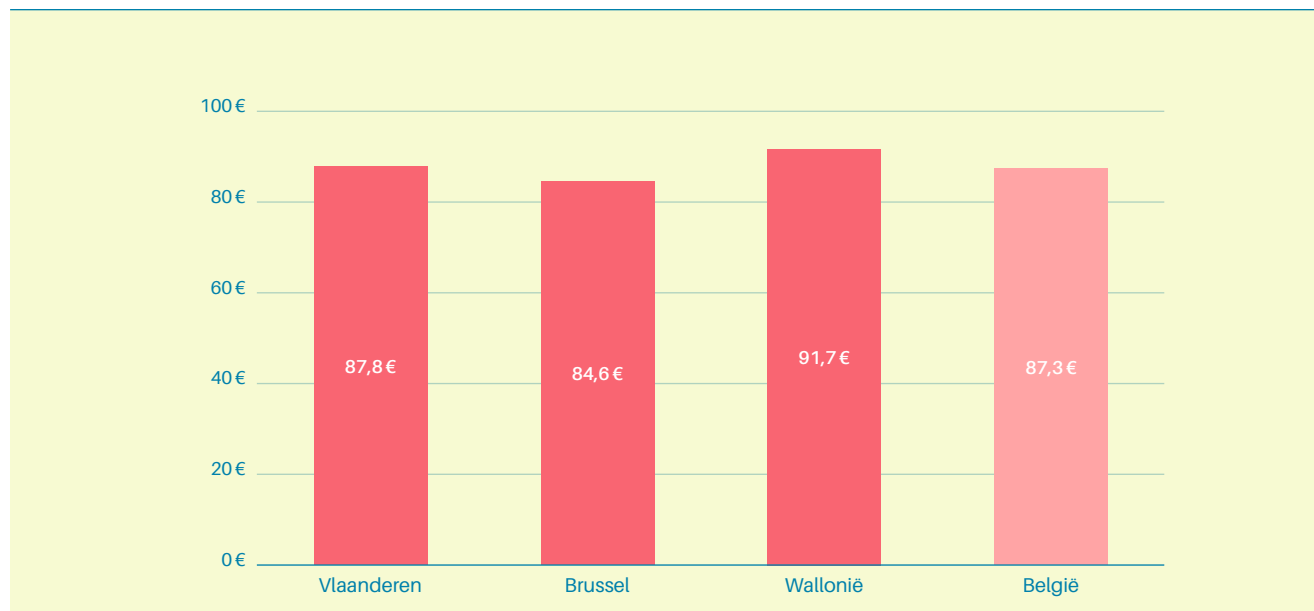
Op basis van de huidige gegevens is het onmogelijk om het 'lager verbruik'-effect te isoleren van het 'prijseffect' om de scherpe stijging van de vEA beter te begrijpen.

Op individueel niveau woonde 4,6% van de bevolking in 2022 in een huishouden dat met vEA kampt.

Diepte van verborgen energiearmoede

In België spendeerden huishoudens in verborgen energiearmoede in 2022 ongeveer 87,3 euro per maand minder aan hun energiefactuur dan vergelijkbare huishoudens. De verschillen tussen de gewesten zijn klein. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt het bedrag iets lager; vermoedelijk houdt dat verband met de geringere omvang van woningen.

Figuur 21 : diepte van de vEA in België en voor de drie gewesten in €/maand (lopende prijzen), 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (3148 in Vlaanderen, 1184 in Brussel en 2395 in Wallonië)

Opmerking: door de kleine steekproef voor de Waalse huishoudens in vEA wordt het Waalse cijfer illustratief vermeld.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Als we de inflatie buiten beschouwing laten (lopende prijzen, basis 2013), is de diepte van de vEA gestegen met 10,4% ten opzichte van 2021.

We kunnen echter geen onderscheid maken tussen twee mogelijke verklaringen voor de stijging tussen 2021 en 2022: enerzijds een daling van het energieverbruik als gevolg van de spectaculaire prijsstijging, die groter zou zijn bij kwetsbare huishoudens, en anderzijds een aanzienlijke kloof tussen de sociale tarieven en de marktprijzen voor begunstigde huishoudens.

De diepte van de vEA is over het algemeen groter voor eigenaars (91,8-93 euro) dan voor huurders (83,4-85,0 euro). Zij wonen gemiddeld in grotere woningen en vaker in huizen dan huurders.

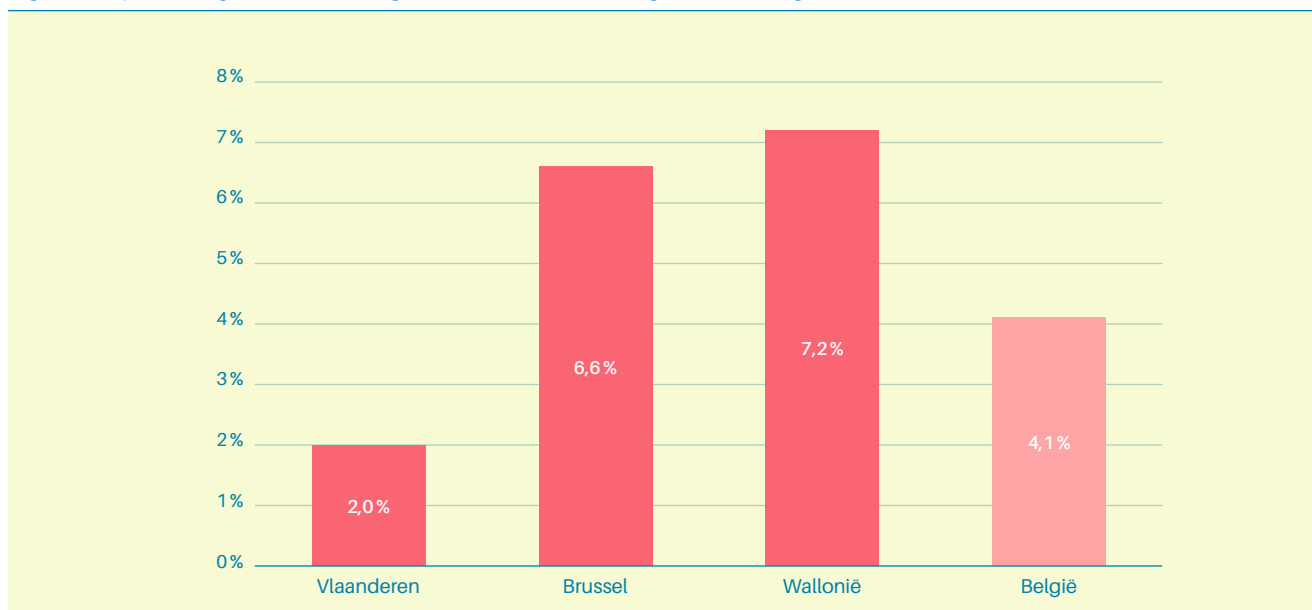
> Subjectieve energiearmoede (sEA)

Subjectieve energiearmoede heeft betrekking op de beleving en het aanvoelen van huishoudens inzake hun (financiële) vermogen om hun energiefactuur te kunnen betalen.

In tegenstelling tot de andere indicatoren is deze indicator puur subjectief en door de huishoudens zelf opgegeven. Om de coherentie te behouden, en in tegenstelling tot de indicator die wordt aanbevolen door het Europees Observatorium voor Energiearmoede,⁴¹ worden alleen huishoudens die behoren tot de vijf eerste equivalente inkomensdecielen in de indicator opgenomen.

Het percentage door sEA getroffen huishoudens bedraagt in 2022 4,1% in België: 2,0% in Vlaanderen, 6,6% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 7,2% in Wallonië. De resultaten voor Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moeten met omzichtigheid worden behandeld, gezien de kleine omvang van de steekproef voor huishoudens in sEA in deze twee gewesten in 2021. **In vergelijking met 2021 is er in de drie gewesten een sterke stijging van het aantal huishoudens dat door sEA wordt getroffen (+28,1%). Die is nog meer uitgesproken in Wallonië (+33,7%).**

Figuur 22 : percentage huishoudens getroffen door sEA in België en de drie gewesten, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (3148 in Vlaanderen, 1184 in Brussel en 2395 in Wallonië)

Opmerking: door de kleine steekproef voor de Vlaamse en Brusselse huishoudens in sEA worden de cijfers van deze twee gewesten illustratief vermeld.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Op individueel niveau woonde 3,9% van de Belgische bevolking in 2022 in een huishouden dat kampt sEA.

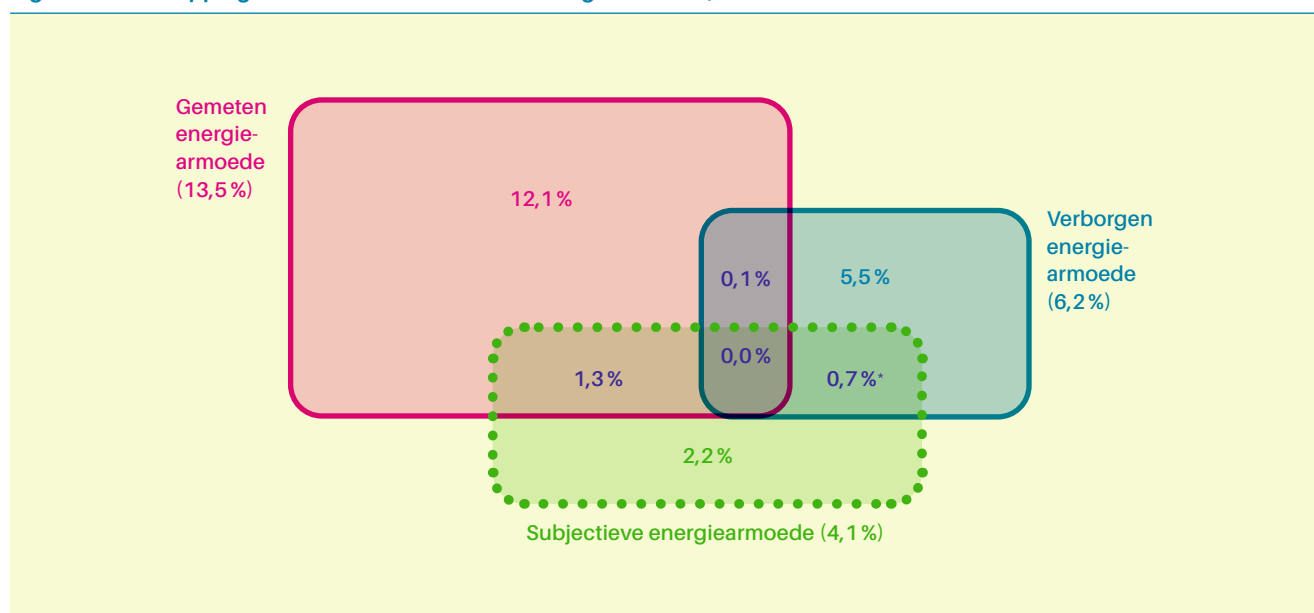
41. <https://www.energypoverty.eu/indicator?primaryId=1461&type=bar&from=2018&to=2018&countries=BE&disaggregation=none>

> Overlappendingen tussen de drie vormen van energiearmoede

Om na te gaan of de drie indicatoren voor energiearmoede elk een bepaalde eigen situatie aangeven, werd een analyse uitgevoerd naar mogelijke overlappendingen tussen de categorieën. Zoals blijkt uit de volgende grafiek is er op basis van de resultaten van 2022 weinig overlap, met uitzondering van gEA en sEA: 1,3% van de huishoudens vallen in beide categorieën.

Al we rekening houden met deze overlappendingen (figuur 22), werd in 2022 in totaal 21,8% ⁴² van de huishoudens in België potentieel getroffen door een of andere vorm van energiearmoede: 19,6% door een 'objectieve' vorm (gEA of vEA, eventueel gecombineerd met sEA) en 2,2% door een in hoofdzaak subjectieve vorm (enkel sEA).

Figuur 23 : overlapping tussen de drie vormen van energiearmoede, 2022

* De resultaten zijn niet rechtstreeks vergelijkbaar met de jaren vóór 2019 als gevolg van een methodologische aanpassing bij de gegevensverzameling voor de BE-SILC-enquêtes van 2019 en 2020.

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727

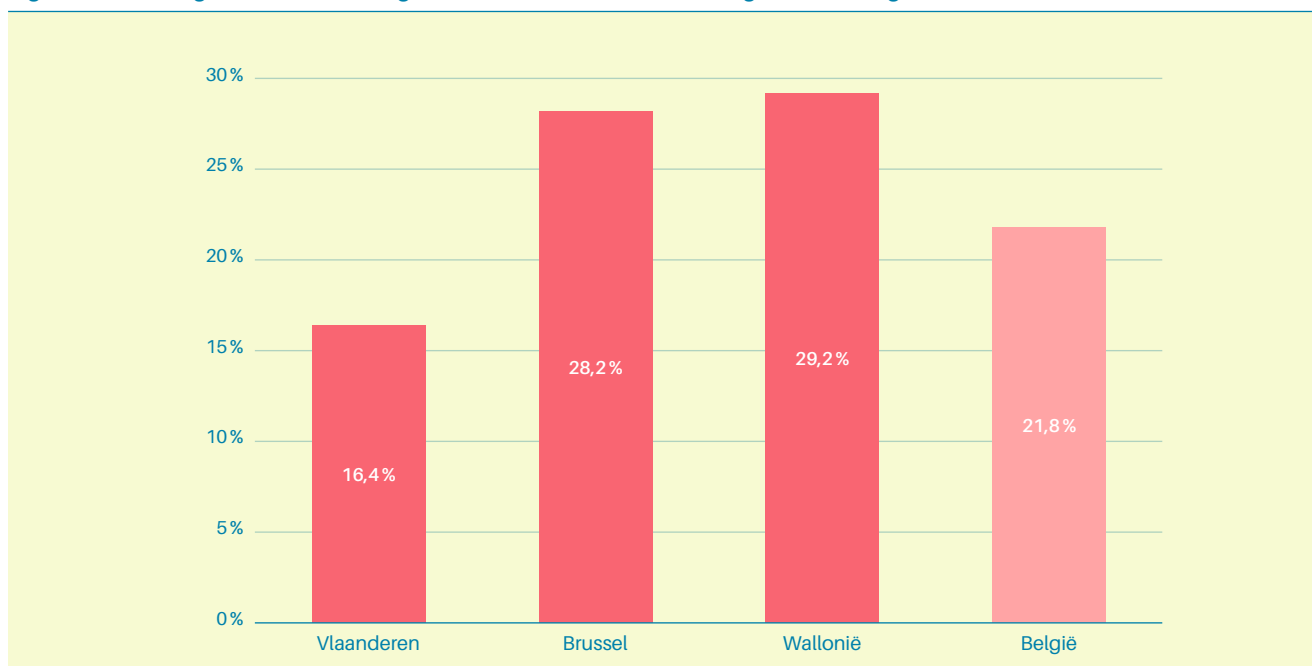
Bron: BE-SIL 2022; Statbel; eigen berekeningen

42. 20,4% in 2021. In vergelijking met 2021 is de toename groter in Vlaanderen (+13,1%) dan in Brussel (+4,1%) en Wallonië (+1,7%).

> Totale energiearmoede

21,8% van de Belgische huishoudens werd in 2022 getroffen door een of andere vorm van energiearmoede. Vlaanderen telt 16,4% huishoudens in energiearmoede (alle vormen samen), het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 28,2% en Wallonië 29,2%.

Figuur 24: omvang van de totale energiearmoede (huishoudens) in België en de drie gewesten, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (3148 in Vlaanderen, 1184 in Brussel en 2395 in Wallonië)

Bron: BE-SILC 2019-2021; Statbel; eigen berekeningen

De resultaten sinds 2019 kunnen niet rechtstreeks worden vergeleken met die van de voorgaande jaren wegens de belangrijke methodologische veranderingen bij het verzamelen van de SILC-enquêtegegevens voor 2019 en 2020 in België.

In vergelijking met 2021 steeg de totale EA met 6,9%. De stijging is groter in Vlaanderen (+13,1%) dan in Brussel (+4,1%) of Wallonië (+1,7%).

Als we het analysekader per huishouden verlaten en kijken naar individuele situaties, dan blijkt dat **16,0% van de bevolking in België in 2022 in een huishouden leeft dat kampt met energiearmoede** (alle vormen samen).

Energiearmoede en laag inkomen

> Energiearmoede en armoederisico

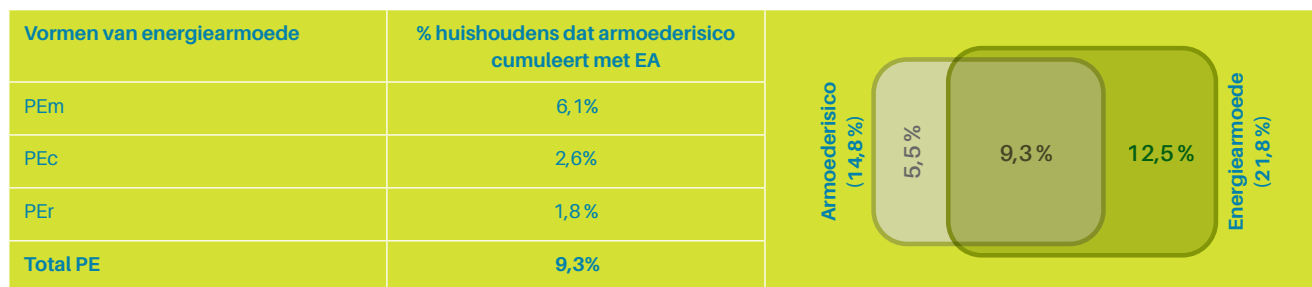
In 2021 liep 14,8% van de Belgische huishoudens een armoederisico.⁴³ Dat betekent dat hun inkomen lager was dan 60% van het nationale equivalent mediaan inkomen.⁴⁴ Dat is een uitsluitend financiële maatstaf voor armoede. Op **individueel niveau liep 13,2% van de bevolking in België een armoederisico.**

In 2022 liep 9,3% van de huishoudens in België een armoederisico én kampten ze met minstens één vorm van energiearmoede. Ter vergelijking: in 2021 was dit 9,6% en in 2020 meer dan 10%. De daling van het percentage huishoudens dat zowel een armoederisico als energiearmoede ervaart, houdt waarschijnlijk verband met de uitbreiding van de sociale tarieven voor gas en elektriciteit naar VT-begunstigden. Zoals figuur 25 laat zien, is de daling van het aantal huishoudens in gEA en EA-totaal vooral significant in 2022 bij de armste huishoudens (d.w.z. het eerste en tweede deciel van het equivalent inkomen).

Als we de populatie van huishoudens met een armoederisico kruisen met die van huishoudens in energiearmoede (alle vormen samen), zien we dat **62,9% van de huishoudens met een armoederisico ten minste één vorm van energiearmoede ervaart. Dat was 67,7% in 2021.**

Omgekeerd loopt 42,8% van de huishoudens in energiearmoede ook een armoederisico.

Figuur 25 en tabel 2: kruising tussen armoederisico en energiearmoede

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727

Opmerking: 1,2% van de huishoudens cumuleert twee vormen van energiearmoede en armoederisico

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

43. 14,2% in 2021; 16,0% in 2020 en 15,5% in 2019. Als gevolg van methodologische veranderingen die zijn doorgevoerd sinds de BE-SILC-enquête van 2019 kunnen deze resultaten niet worden vergeleken met de jaren vóór 2019.

Ter herinnering: de drempel van 60% wordt berekend op basis van het inkomen van het voorgaande jaar. De drempel van 2021 is dus berekend op basis van het inkomen van 2020, waarin een groot deel van de werkende bevolking met een daling van het inkomen te maken kreeg als gevolg van Covid-19. De stijging van de armoededrempel, die we doorgaans van jaar tot jaar waarnemen, was er niet in 2021. De drempel bleef eerder stabiel. De sterke stijging van de armoededrempel in 2022 is een illustratie van de inhaalbeweging voor dit inkomensverlies. (Statbel).

44. In vergelijking met 2021 is de armoededrempel voor 2022 gestegen met 73 euro per maand voor een alleenstaande, en 153 euro voor een huishouden met twee volwassenen en twee kinderen. De armoededrempel bedraagt 1366 euro per maand voor een alleenstaande en 2868 euro per maand voor een huishouden met twee volwassenen en twee kinderen. (Statbel)

➤ Energiearmoede en decielen equivalent beschikbaar inkomen

Inkomens equivalent maken betekent dat er rekening wordt gehouden met de samenstelling van het huishouden. Zo zal een huishouden van twee volwassenen en een kind met hetzelfde inkomen als een alleenstaande niet dezelfde koopkracht hebben.

Decielen maken het mogelijk de bevolking onder te verdelen in tien inkomenscategorieën. Het eerste deciel (D1) omvat de 10% huishoudens met het laagste inkomen, terwijl het tiende deciel (D10) de 10% huishoudens met het hoogste inkomen bevat.

We werkten met equivalente inkomensdecielen om te analyseren of er een verband is tussen de gezinsinkomens en het feit of zij al dan niet met energiearmoede kampen.

De volgende figuren tonen voor elk van de drie vormen van energiearmoede en voor de totale energiearmoede het aandeel huishoudens in energiearmoede voor elk deciel van de equivalente inkomens, los van de hypothese dat enkel de huishoudens met de laagste inkomens (decielen D1 tot en met D5) met energiearmoede kunnen kampen.

Aangezien de omvang van de steekproef voor elk deciel vrij beperkt was, moeten de resultaten met veel omzichtigheid worden geïnterpreteerd. Uit de grafieken blijkt echter duidelijk dat de minst begunstigde huishoudens (D1 tot D3) ook de huishoudens zijn die het grootste risico lopen op energiearmoede, ongeacht de vorm daarvan. Ook al vindt men in elk deciel wel gezinnen met en zonder energiearmoede.

Er zijn echter significante verschillen tussen 2021 en 2022:

- **het percentage huishoudens in de categorieën D1 en D2 (de armste huishoudens) in gEA daalt aanzienlijk tussen 2021 en 2022:** van 57,1% naar 45,9% voor de categorie D1 en van 37,2% naar 29,1% voor de categorie D2. De beschermende rol van het uitgebreide sociaal tarief lijkt duidelijk te zijn voor huishoudens met een laag inkomen. **Omgekeerd neemt het percentage huishoudens dat wordt getroffen door gEA aanzienlijk toe in de decielen D3 (+17,9%) en D4 (+33,4%).** De decielen D3 en D4 bevatten meer huishoudens die eigenaar zijn dan de decielen D1 en D2, met daarin meer huurders van sociale woningen (die automatisch profiteren van het sociaal tarief voor gedeelde installaties voor verwarming en warm water) en van particuliere woningen.
- **het percentage huishoudens in vEA stijgt in alle inkomenscategorieën D1 tot D5, maar sterker in de decielen D2 (+74,0%) en volgende dan in het eerste deciel (+14,3%).** Dit is waarschijnlijk het gevolg van beperkingen in het verbruik of een verandering van energiebron als gevolg van de energiecrisis.⁴⁵ Bij huishoudens die in aanmerking komen voor het sociaal tarief kan ook de plafonnering van de stijging van het sociaal tarief voor gas en elektriciteit een impact hebben op het vEA: **in december 2022 bedroeg het gemiddelde sociaal tarief slechts 45,1% van het gemiddelde commerciële tarief voor elektriciteit, en slechts 18% van het gemiddelde commerciële tarief voor aardgas.**
- **het percentage huishoudens in sEA stijgt in alle decielen (gemiddeld +38,1%), maar aanzienlijk minder in de decielen D1 en D2 dan in de hogere decielen.**
- **het percentage huishoudens in EA (alle vormen) stijgt sterk voor de categorieën D3 en D4 (respectievelijk +38,4% en +34,0%), iets minder voor categorie D5 (+14,5%) en licht voor categorie D2 (+4,0%), terwijl het aanzienlijk daalt voor categorie D1 (-10,1%).**

45. Le Soir, 9 december 2022, sondage 'Le grand baromètre'.

Figuur 26 : percentage huishoudens in gEA, vEA, sEA of totale EA (zonder toepassing van de voorwaarde dat men tot de eerste vijf decielen van het equivalent beschikbaar inkomen moet behoren) per deciel van het equivalent inkomen, 2022 bovenaan en 2021 onderaan)

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête voor 2022: 6727; aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête voor 2021: 7538
Bron: BE-SILC 2021 en 2022; Statbel; eigen berekeningen

De gEA-indicator is bijzonder gevoelig voor het equivalente inkomensdeciël van de huishoudens: hij bedraagt voor D1 in 2022 45,9% en 29,1% voor D2, tegenover minder dan 1% voor de decielen D9 en D10. Als de voorwaarde dat men tot de eerste vijf decielen van het equivalent inkomen moet behoren wordt geschrapt, verandert het resultaat van de indicator niet ingrijpend: 15,2% van de huishoudens zou dan als energiearm worden beschouwd in plaats van 13,5%.

De vEA-indicator blijft de indicator die het meest beïnvloed wordt door de keuze voor de eerste vijf decielen van het equivalent inkomen. Als de voorwaarde dat een huishouden tot de eerste vijf decielen van het equivalent inkomen moet behoren wordt geschrapt, tellen we in 2022 10,1% getroffen huishoudens in plaats van 6,2%. Het feit dat mensen met een hoog inkomen meer kunnen investeren in energiebesparing voor hun huis of in een tweede woning biedt een mogelijke verklaring voor dit resultaat.

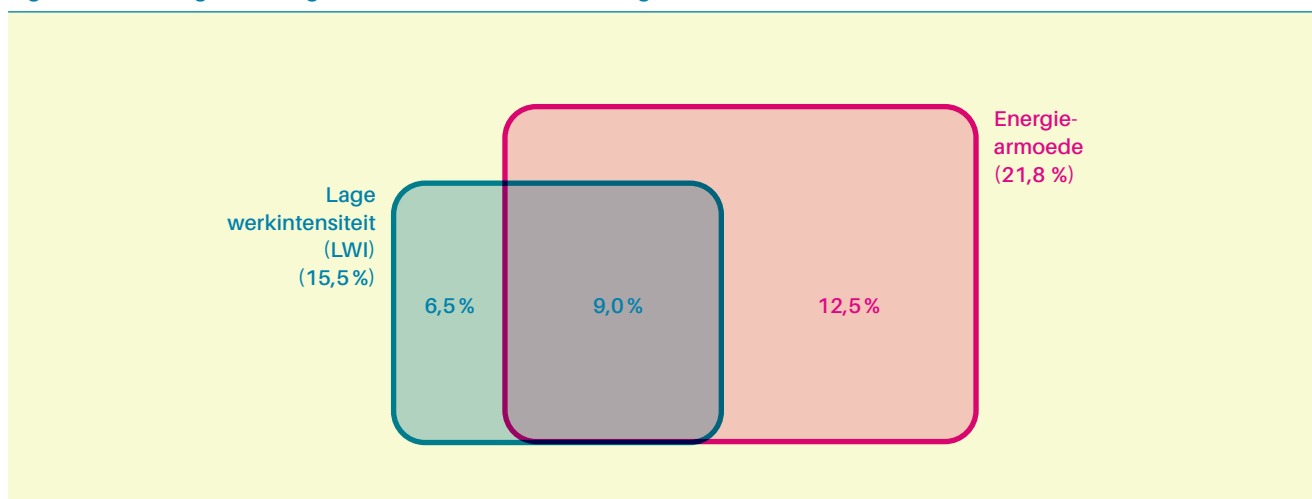
De sEA-indicator wordt niet sterk beïnvloed door het verdwijnen van de voorwaarde dat men tot de eerste vijf equivalente inkomensdecielen behoort: hij stijgt in 2022 van 4,1% naar 5,3%.

> Energiearmoede en lage werkintensiteit

In 2022 leefde 15,5% van de huishoudens in België in een situatie van 'lage werkintensiteit' (low work intensity - LWI), tegenover 16,6 in 2021.⁴⁶

Deel uitmaken van een huishouden met een lage werkintensiteit⁴⁷ doet het risico op energiearmoede aanzienlijk toenemen: 51,8% van de huishoudens met een lage werkintensiteit verkeert in energiearmoede (alle vormen samen). Dat cijfer bedroeg in 2021 nog 51,9%.

Figuur 27 : kruising tussen lage werkintensiteit (LWI) en energiearmoede, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

46. In 2022 werd een nieuwe definitie toegepast. Zie de methodologische nota in hoofdstuk 2 voor meer details.

47. Het niet beschikken over een inkomen uit arbeid betreft zowel gepensioneerden als werklozen, maar ook gehandicapten, zieken enz.

> Energiearmoede en materiële en sociale deprivatie

Het armoederisico is uitsluitend gebaseerd op een financieel criterium. Om ook rekening te houden met andere dimensies van armoede is een indicator ontwikkeld die de door huishoudens ervaren materiële en sociale deprivatie meet. Materiële en sociale deprivatie wordt gedefinieerd als een gebrek aan toegang, om financiële redenen, tot een reeks items die noodzakelijk worden geacht voor een menswaardig bestaan in onze samenleving.⁴⁸ De deprivatie wordt 'ernstig' genoemd als het huishouden geen toegang heeft tot ten minste 7 van deze items.⁴⁹

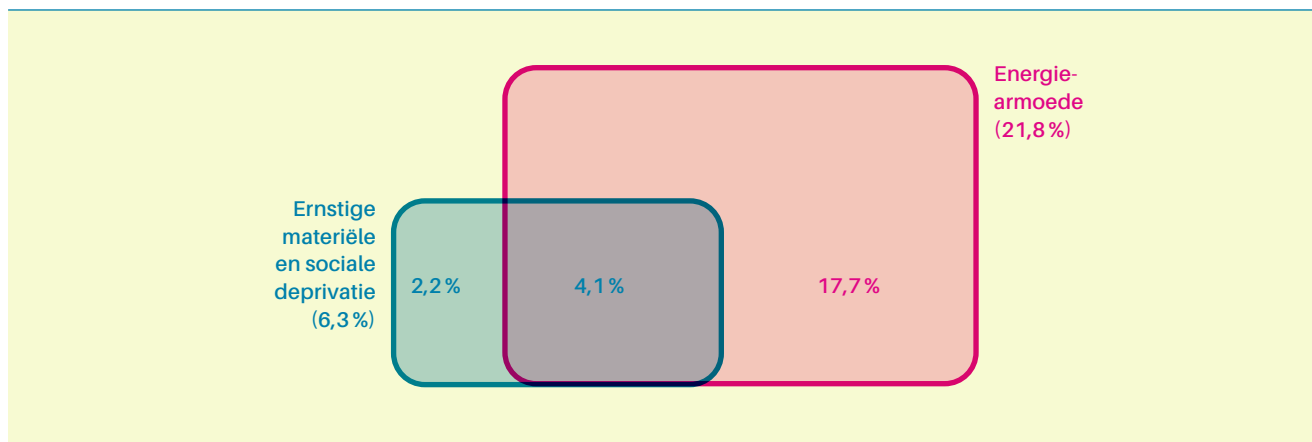
In 2022 leeft 6,3% van de huishoudens in ernstige materiële en sociale deprivatie.⁵⁰

Net als bij het risico op armoede laten de resultaten van de kruistabellen een verband zien, toch voor een reeks huishoudens, tussen een situatie van ernstige materiële en sociale deprivatie en van energiearmoede.

65,1% van de huishoudens die in een situatie van ernstige materiële en sociale deprivatie leven, leeft ook in energiearmoede (een sterk verband, vooral met de sEA, een van de items van materiële deprivatie). In 2021 ging het nog om 61,9%.

18,8% van de huishoudens in energiearmoede heeft tegelijkertijd te kampen met ernstige materiële en sociale deprivatie.

Figuur 28 : doorsnede van ernstige materiële en sociale deprivatie en energiearmoede (alle vormen), 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête voor 2022: 6727

Bron: BE-SILC 2021 en 2022; Statbel; eigen berekeningen

48. Zie de methodologische nota in hoofdstuk 2 voor meer details.

49. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/plus>

50. In de Statbel-rapporten over materiële deprivatie verwijst het vermelde % naar het % van de betrokken individuen, terwijl het hier gaat om het % huishoudens. De cijfers lopen dus enigszins uiteen.

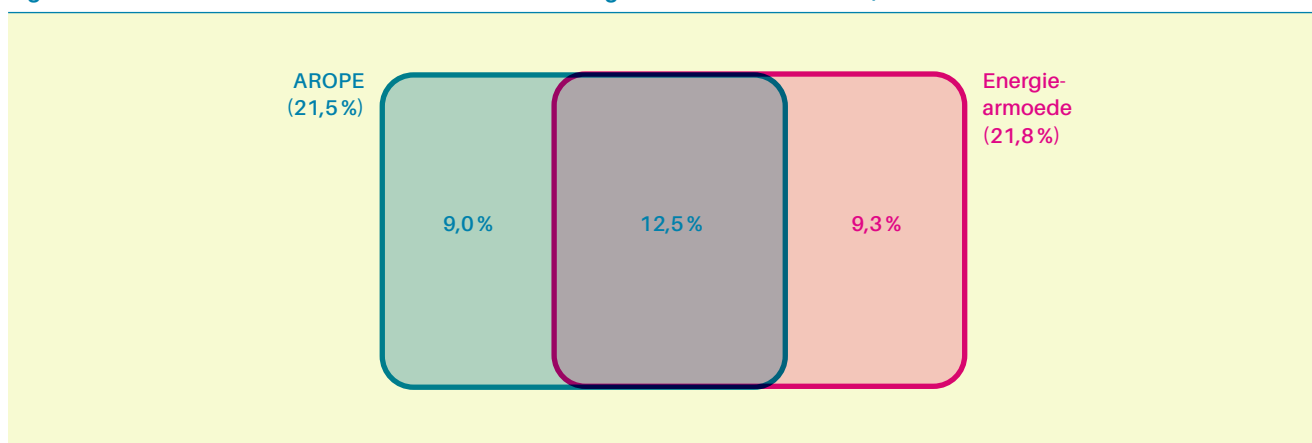
> Energiearmoede en risico op armoede of sociale uitsluiting

Om rekening te kunnen houden met de vele facetten van armoede werd een samengestelde indicator voor armoede en sociale uitsluiting gecreëerd (AROPE).⁵¹ Hier komen drie facetten samen: het armoederisico, ernstige materiële deprivatie en lage werkintensiteit.⁵² Onze samengestelde indicator van totale energiearmoede gaat uit van hetzelfde principe door de drie specifieke indicatoren gEA, vEA en sEA samen te voegen.

In 2022 liep 21,5% van de huishoudens in België het risico op armoede en sociale uitsluiting (21,8 in 2021).⁵³ 58,1% van hen had ook te kampen met energiearmoede.

Ook al is er een sterk verband tussen deze problematieken, toch loopt **42,3% van de huishoudens die in energiearmoede verkeren, geen risico op armoede en sociale uitsluiting.**

Figuur 29 : doorsnede tussen de AROPE-indicator en energiearmoede (alle vormen), 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête voor 2022: 6727

Bron: BE-SILC 2021 en 2022; Statbel; eigen berekeningen

51. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_\(AROPE\)/fr](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_(AROPE)/fr)

52. De indicator lage werkintensiteit komt overeen met het deel van de huishoudens waarvan de leden in de werkende leeftijd in de voorgaande 12 maanden minder dan 20% van hun potentieel werkten. Zie <https://statbel.fgov.be/fr/themes/menages/pauvrete-et-conditions-de-vie/plus>

53. In de Statbel-rapporten over armoede of sociale uitsluiting verwijzen de percentages naar individuen, terwijl wij naar huishoudens verwijzen. De cijfers kunnen dus enigszins verschillen.

> Focus op de middenklasse

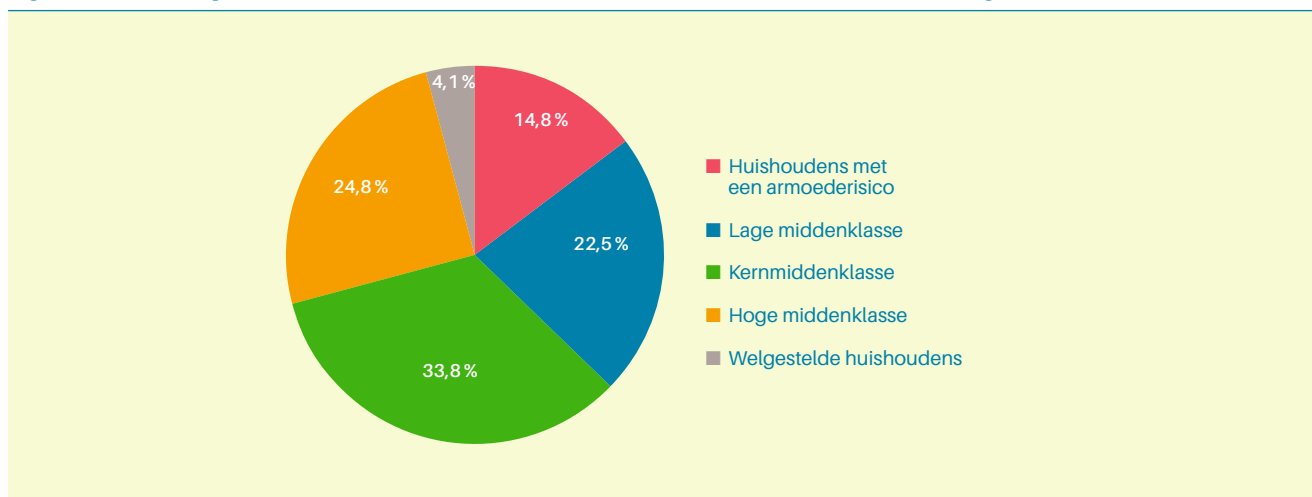
Karakterisering van de middenklasse

Volgens Robben, Van den Heede en Van Lancker⁵⁴ kunnen we het begrip 'middenklasse' onderverdelen in drie subcategorieën:

- > de lage middenklasse omvat huishoudens met een equivalent inkomen tussen 60% en 80% van het mediane inkomen;⁵⁵
- > de kernmiddenklasse omvat huishoudens met een equivalent inkomen tussen 80% en 120% van het mediane inkomen;⁵⁶
- > de hoge middenklasse omvat huishoudens met een equivalent inkomen tussen 120% en 200% van de mediaan.⁵⁷

Huishoudens met een armoederisico hebben een equivalent inkomen van minder dan 60% van de mediaan en welgestelde huishoudens een equivalent inkomen van meer dan 200% van de mediaan.

Figuur 30: verdeling van de inkomensklassen van huishoudens in de totale huishoudbevolking, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête voor 2022: 6727

Bron: BE-SILC 2021 en 2022; Statbel; eigen berekeningen

De lage en kernmiddenklasse vertegenwoordigen 57,3% van de huishoudens in Vlaanderen, 58,4% Wallonië en 45,6% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De hoge middenklasse is oververtegenwoordigd in Vlaanderen (29,1% ten opzichte van het nationale gemiddelde van 24,8%), terwijl Brussel een oververtegenwoordiging heeft van huishoudens met een armoederisico (29,0% ten opzichte van het nationale gemiddelde van 14,8%) maar ook van welgestelde huishoudens (6,6% ten opzichte van het nationale gemiddelde van 4,1%).⁵⁸

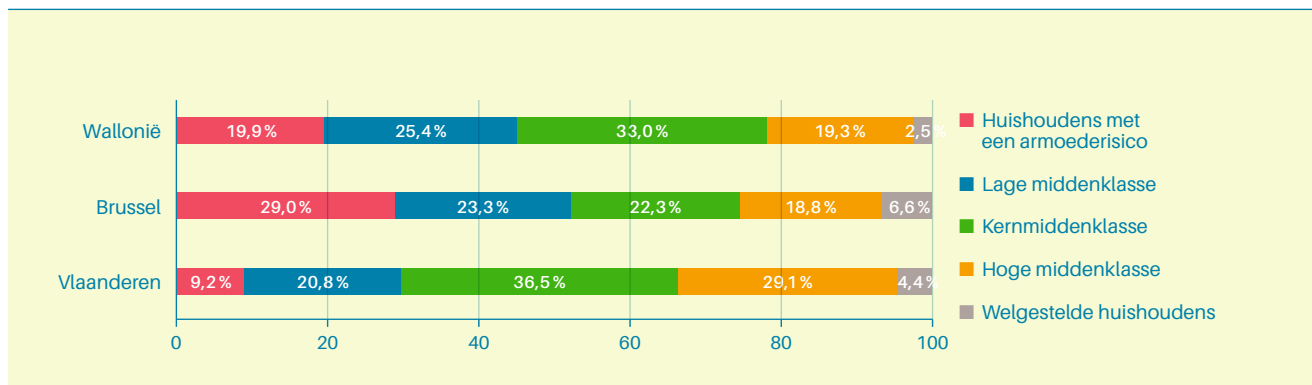
54. Robben, L., Van den Heede, A., & Van Lancker, W. (2018). *De lage middenklasse in België. Studie op aanvraag van Denktank Minerva en Decenniumdoelen*, KU Leuven: Centrum voor Sociologisch Onderzoek (CeSO), <https://soc.kuleuven.be/ceso/spsw/publications/social-work/de-lage-middenklasse-in-belgie>

55. Inkomen tussen 16.388,35 en 21.851,14 euro

56. Inkomen tussen 21.851,14 en 32.776,7 euro

57. Inkomen tussen 32.776,7 en 54.627,84 euro

58. Opgepast: de omvang van de steekproeven 'welgestelde huishoudens' in Brussel en Wallonië is beperkt. De cijfers worden louter ter illustratie gegeven.

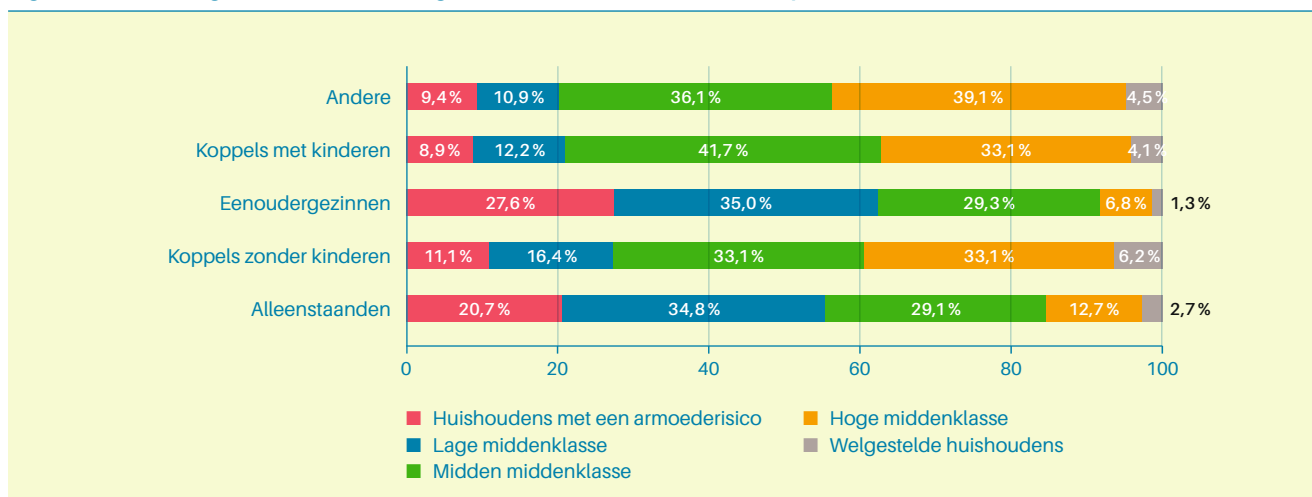
Figuur 31 : verdeling van de inkomensklassen van huishoudens (equivalente inkomens) per gewest, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (3148 in Vlaanderen, 1184 in Brussel en 2395 in Wallonië)

Opmerking: door de beperkte steekproef van Brusselse en Waalse huishoudens worden de cijfers van deze twee gewesten illustratief vermeld.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Bijna 35% van de alleenstaanden en eenoudergezinnen behoren tot de lage middenklasse. Ze vertegenwoordigen respectievelijk 20,7% en 27,6% van de huishoudens die het risico lopen in armoede te vervallen. Ze zijn proportioneel minder aanwezig dan koppels in de 'hoge' middenklasse (respectievelijk 12,7% en 6,8%) of in de welgestelde huishoudens (respectievelijk 2,7% en 1,3%).

Figuur 32 : verdeling van de samenstelling van huishoudens in elk van de equivalente inkomensklassen, 2022

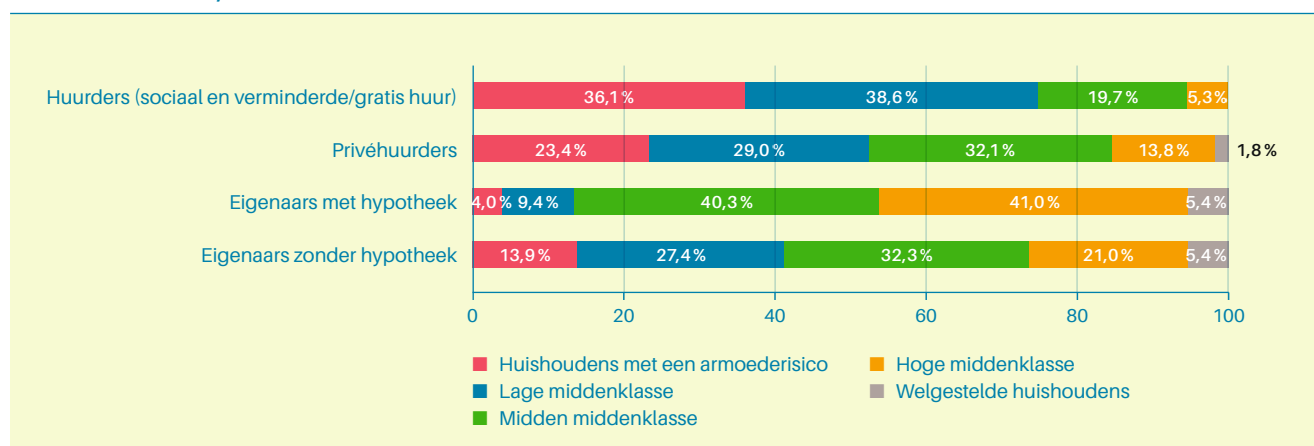
Opmerking: de groepen 'welgestelde alleenstaanden', 'welgestelde eenoudergezinnen', 'welgestelde koppels met kinderen', 'overige welgestelde huishoudens', 'hogere middenklasse eenoudergezinnen', 'overige lagere middenklasse huishoudens' en 'overige huishoudens met een armoederisico' hebben betrekking op zeer kleine steekproeven. De resultaten voor deze categorieën moeten met omzichtigheid worden behandeld.

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (alleenstaand = 2327, koppels zonder kinderen = 2034, eenoudergezin = 502, koppels met kinderen = 1411, andere = 453)

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Huishoudens-eigenaars met een hypotheek zijn ondervertegenwoordigd in de huishoudens met een armoederisico en in de lage middenklasse, en zijn meer vertegenwoordigd in de hoge middenklasse en bij de welgestelde huishoudens. Huishoudens-eigenaars zonder hypotheek zijn vooral sterk vertegenwoordigd in de kernmiddenklasse. Huurders zijn duidelijk oververtegenwoordigd bij de huishoudens met een armoederisico en bij de huishoudens uit de lage middenklasse.

Figuur 33 : verdeling van de inkomensklassen (equivalent inkomen) van de huishoudens naargelang van de woonstatus van het huishouden, 2022

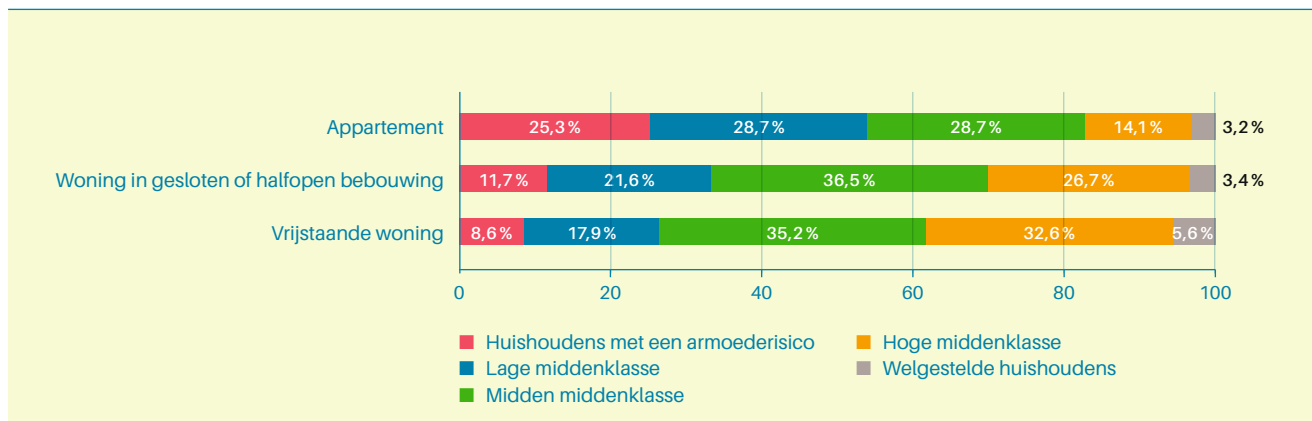

Opmerking: de groepen 'welgestelde huishoudens die huren (privé)', 'welgestelde huishoudens die huren (sociaal - verlaagde huur)', 'huishoudens uit de hoge/midden middenklasse die huren (sociaal - verlaagde huur)' en 'arme huishoudens met een eigen hypotheek' hebben betrekking op zeer beperkte steekproeven. De resultaten voor hen moeten met omzichtigheid worden behandeld.

Aantal huishoudens in BE-SILC-enquête 2022: 6727 (aantal huishoudens met lage huur = 635, aantal huishoudens met privéhuur = 1514, aantal huishoudens met een eigen woning met hypotheek = 2192, aantal huishoudens met een eigen woning zonder hypotheek = 2386).

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Het type woning hangt sterk samen met de equivalente inkomensklasse van het huishouden. Hoe hoger het inkomen, hoe groter de kans dat het huishouden in een huis woont. De hoge middenklasse en de welgestelde huishoudens zijn duidelijk oververtegenwoordigd in vrijstaande woningen, terwijl huishoudens met een armoederisico oververtegenwoordigd zijn bij de appartementen. De huishoudens uit de kernmiddenklasse wonen naar verhouding vaker in een half-open of gesloten bebouwing.

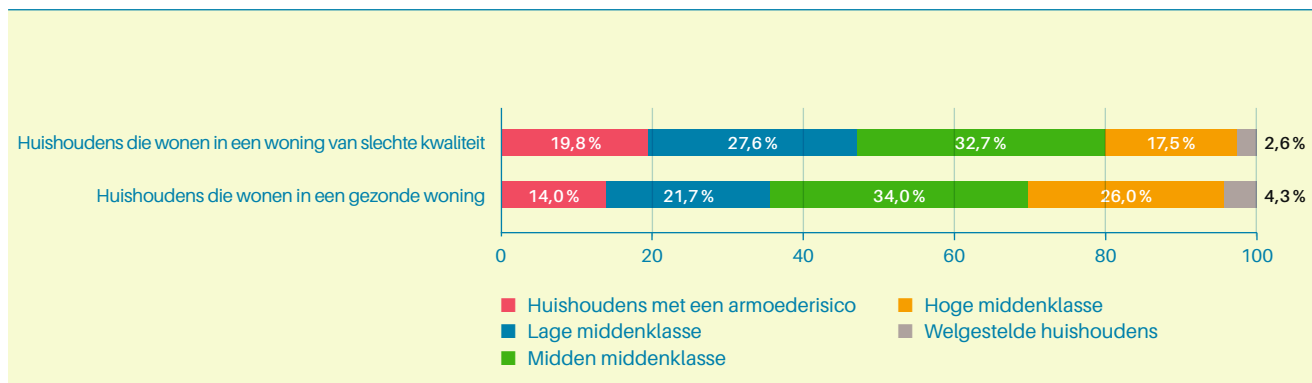
Figuur 34 : verdeling woningtypes naar inkomensklasse (equivalent inkomen) van de huishoudens, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (aantal huishoudens in vrijstaande huizen = 2034; aantal huishoudens in (half)open huizen = 2599; aantal huishoudens in appartementen = 2064).

Opmerking: de groep 'welgestelde huishoudens in appartementen/(half)open woningen' bestaat uit zeer beperkte steekproeven. De resultaten voor deze groep moeten met omzichtigheid worden behandeld.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Huishoudens die in een gezonde woning wonen, komen vaker uit een hogere klasse (equivalent inkomen). Niettemin merken we op dat alle klassen van huishoudens vertegenwoordigd zijn in de categorie 'woningen van slechte kwaliteit'⁵⁹ en dat ongeveer de helft van de huishoudens die een eigen huis bewonen zich in deze categorie bevindt, wat vragen oproept over de mogelijkheden van huishoudens om hun woning te (laten) renoveren.

Figuur 35 : verdeling van de huishoudens (equivalent inkomen) volgens de staat van hun woning, 2022

Opmerking: de groep 'welgestelde huishoudens die in huizen van slechte kwaliteit wonen' bestaat uit een zeer beperkte steekproef. Het resultaat voor deze groep moet met omzichtigheid worden behandeld.

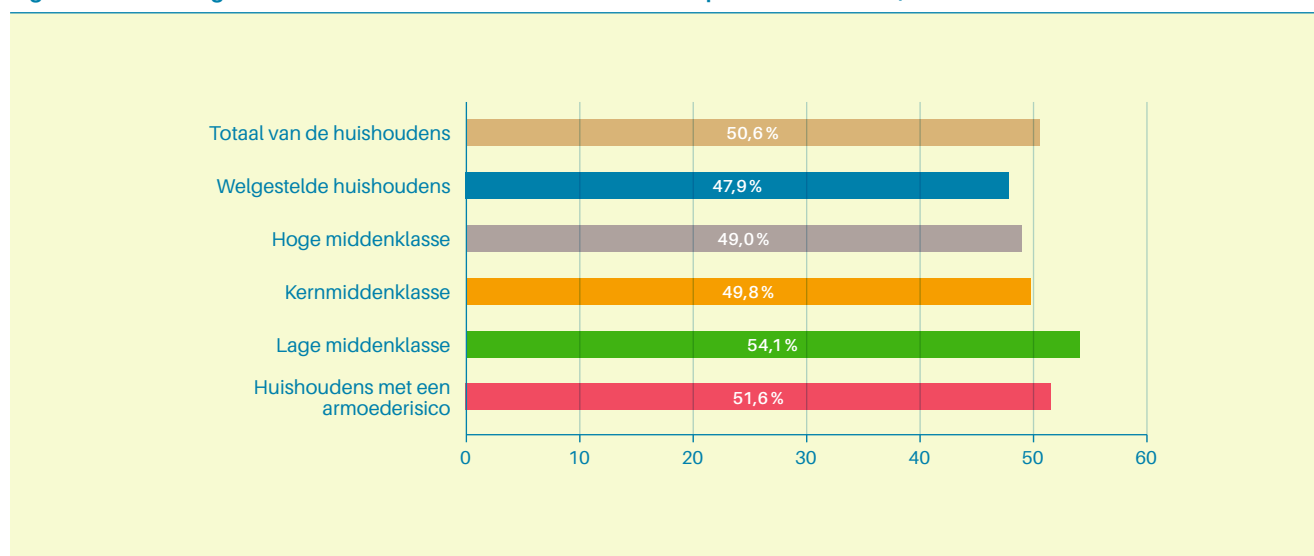
Aantal huishoudens in BE-SILC 2022: 6727 (aantal huishoudens in woningen van slechte kwaliteit = 1013; aantal huishoudens in gezonde woningen = 5714)

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

59. Woningen met een lek in het dak, vochtige muren en vloeren, schimmelvorming op het hout of de vloeren.

Als we de gegevens op individueel niveau bekijken, zijn vrouwen ondervertegenwoordigd in huishoudens in de hogere inkomensklassen (zeer duidelijk op het niveau van de welgestelde huishoudens) en oververtegenwoordigd in de huishoudens in de lagere inkomensklassen (zeer duidelijk op het niveau van de lage middenklasse).

Figuur 36 : verdeling van de vrouwen in de diverse huishoudens (equivalent inkomen), 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (aantal rijke huishoudens = 280, aantal huishoudens hoge middenklasse = 1615, aantal huishoudens midden middenklasse = 2284, aantal huishoudens lage middenklasse = 1537, aantal huishoudens met armoederisico = 1011)

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Huishoudens die meer getroffen worden

> Middenklasse

43,0% van de huishoudens uit de lage middenklasse (waarin vrouwen oververtegenwoordigd zijn) en 8,2% van de huishoudens uit de kernmiddenklasse hadden in 2022 te kampen met energiearmoede. Ter herinnering: huishoudens uit de hoge middenklasse en welgestelde huishoudens worden per definitie uitgesloten van onze indicatoren voor energiearmoede omdat ze niet behoren tot de 5 laagste decielen equivalent inkomen.

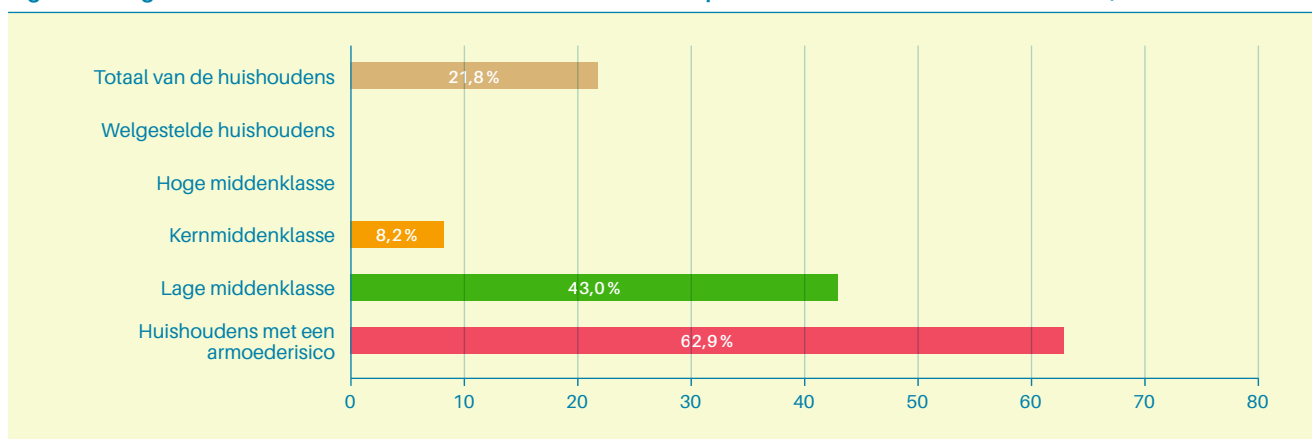
In vergelijking met 2021 is er een sterke stijging van het cijfer voor energiearmoede bij huishoudens uit de 'lage' middenklasse (van 36,6% naar 43,0%), terwijl dit cijfer stagneert voor de kernmiddenklasse en daalt voor huishoudens die een armoederisico lopen (van 68,6% in 2021 naar 62,9% in 2022).

Uitgesplitst naar vorm van EA

- > stagneert de gEA voor de lage middenklasse (-0,7%) en stijgt die sterk voor de kernmiddenklasse (+20,3%);
- > de vEA explodeert voor de lage middenklasse (+65,8%) en daalt voor de kernmiddenklasse (-5,5%);
- > de sEA stijgt met 39,6% voor de lage middenklasse en met 32,1% voor de kernmiddenklasse.

In het licht van deze resultaten is het waarschijnlijk dat overheidssteun, meer specifiek de uitbreiding van het statuut van beschermde klant voor gas en elektriciteit naar VT-begunstigden, een toename van de gEA voor huishoudens uit de lage middenklasse heeft voorkomen en dat dit sommigen van hen misschien zelfs 'kunstmatig'⁶⁰ in vEA heeft geduwd, terwijl voor de kernmiddenklasse de energiearmoede in al haar vormen sterk is toegenomen.

Figuur 37 : Figuur 36: % huishoudens in EA naar inkomensklasse (equivalent inkomen) van het huishouden, 2022

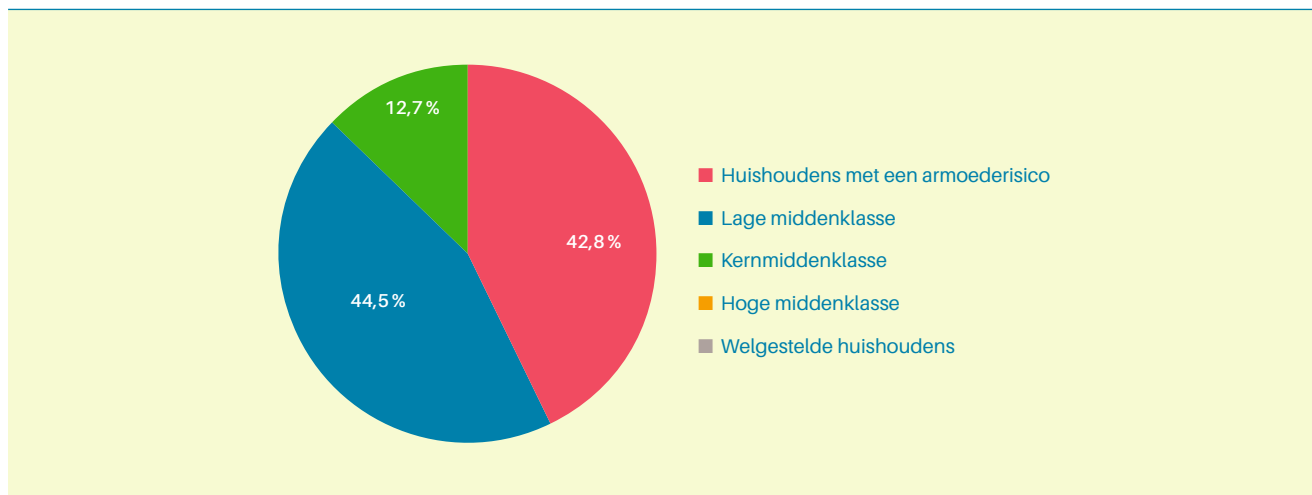
Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (welgestelde huishoudens = 280; huishoudens hoge middenklasse = 1615; huishoudens midden middenklasse = 2284; huishoudens lage middenklasse = 1537; huishoudens met armoederisico = 1011)

Bron: BE-SILC-enquête 2022; Stabel; eigen berekeningen

60. 'Kunstmatig' omdat de overstap naar vEA gekoppeld is aan bijzonder aantrekkelijke sociale tariefvoorwaarden in vergelijking met het gemiddelde tarief, niet aan een beperking van het verbruik.

57,2% van de huishoudens in energiearmoede in 2022 komt uit de middenklasse: 44,5% uit de lage middenklasse en 12,7% uit de kernmiddenklasse.

Figuur 38 : verdeling van de inkomensklassen (huishoudens) in de bevolking (huishoudens) die leeft in energiearmoede, 2022

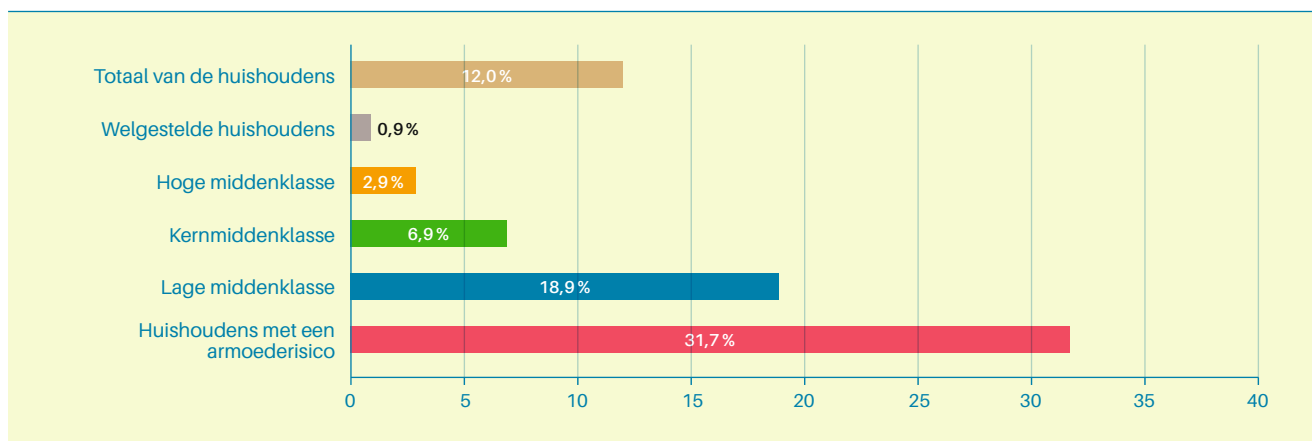

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (welgestelde huishoudens = 280; huishoudens hoge middenklasse = 1615; huishoudens midden middenklasse = 2284; huishoudens lage middenklasse = 1537; huishoudens met armoederisico = 1011)

Bron: BE-SILC-enquête 2022; Stabel; eigen berekeningen

In totaal ontving 12,0% van de huishoudens in 2022 een sociale tegemoetkoming voor energie of drinkwater. Dat percentage varieert naargelang van de equivalente inkomensklasse van het huishouden: 31,7% van de huishoudens met een armoederisico ontving in 2022 ondersteuning, 18,9% van de huishoudens uit de lage middenklasse en 6,9% van de huishoudens uit de kernmiddenklasse.

Figuur 39 : % huishoudens die een sociale tegemoetkoming kregen voor energie of drinkwater naar equivalente inkomensklasse, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (welgestelde huishoudens = 280; huishoudens hoge middenklasse = 1615; huishoudens midden middenklasse = 2284; huishoudens lage middenklasse = 1537; huishoudens met armoederisico = 1011)

Opmerking: omdat de steekproef voor 'welgestelde huishoudens' en 'huishoudens hoge middenklasse' zeer beperkt was, moeten de resultaten voor deze groepen met omzichtigheid worden bekeken.

Bron: BE-SILC-enquête 2022; Statbel; eigen berekeningen

Ter herinnering: de toekenning van het federale sociaal tarief voor gas en elektriciteit is gebaseerd op verschillende sociale statuten die niet noodzakelijk rekening houden met de hoogte van het gezinsinkomen. De toekenning van steun via het Sociaal Verwarmingsfonds of het Fonds Gas en Elektriciteit gebeurt door de OCMW's op basis van een sociaal onderzoek dat rekening houdt met het beschikbaar inkomen van het huishouden.

De gewestelijke sociale tarieven en de tussenkomsten van het Sociaal Verwarmingsfonds of het Fonds Gas en Elektriciteit worden toegekend na een proactieve contactname door het huishouden in moeilijkheden. Talrijke studies⁶¹ wijzen echter op het belangrijke fenomeen van 'non take-up' (het niet-gebruiken van sociale rechten) bij huishoudens.

Het sociaal tarief, federaal of gewestelijk, kan niet worden toegepast op rechthebbenden als zij wonen in een appartementsgebouw met een gemeenschappelijke verwarmingsketel, tenzij het om sociale huisvesting gaat (beheerd door een sociaal verhuurkantoor, een OCMW, een sociale huisvestingsmaatschappij enz.) In 2023 deed het Platform tegen Energiearmoede 13 aanbevelingen om het sociaal tarief te verbeteren.⁶²

61. Zie met name:

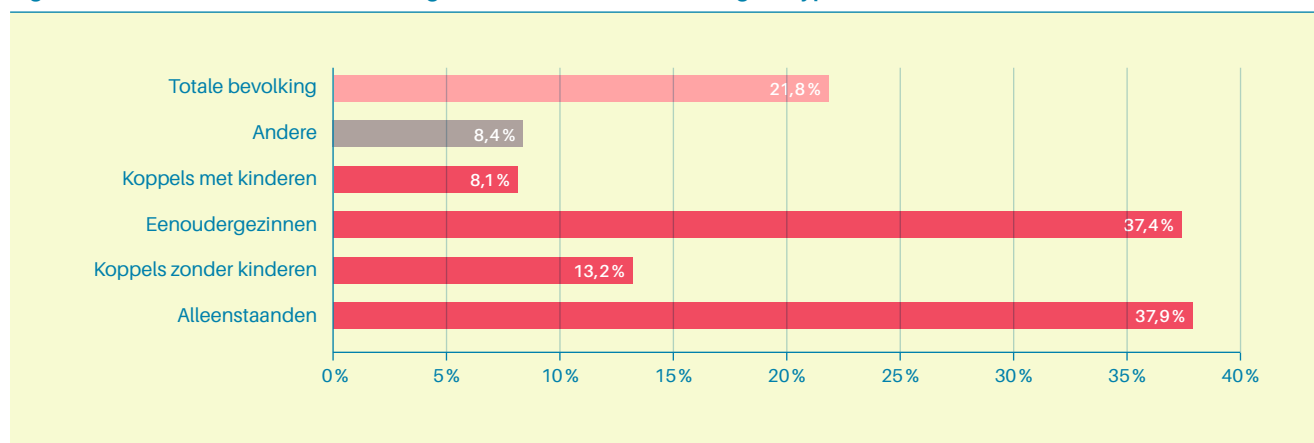
<https://socialsecurity.belgium.be/nl/publicaties/eindrapport-belmod-non-take-van-sociale-bijstand-belgie-beleidsvoorstellen>
<https://journals.openedition.org/brussels/5569>
<https://www.socialenergie.be/nl/>

62. <https://kbs-frb.be/nl/versterking-van-het-sociaal-energietarief-aanbevelingen-van-het-platform-tegen-energiearmoede-2023>

> Alleenstaanden en eenoudergezinnen

37,9% van de alleenstaanden en 37,4% van de eenoudergezinnen⁶³ leven in energiearmoede, tegenover 8,1% van de koppels met kinderen.

Figuur 40 : aandeel huishoudens in energiearmoede (alle vormen), volgens type huishouden, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (alleenstaanden = 2034; koppels met kinderen = 1411; eenoudergezinnen = 502; andere = 453)

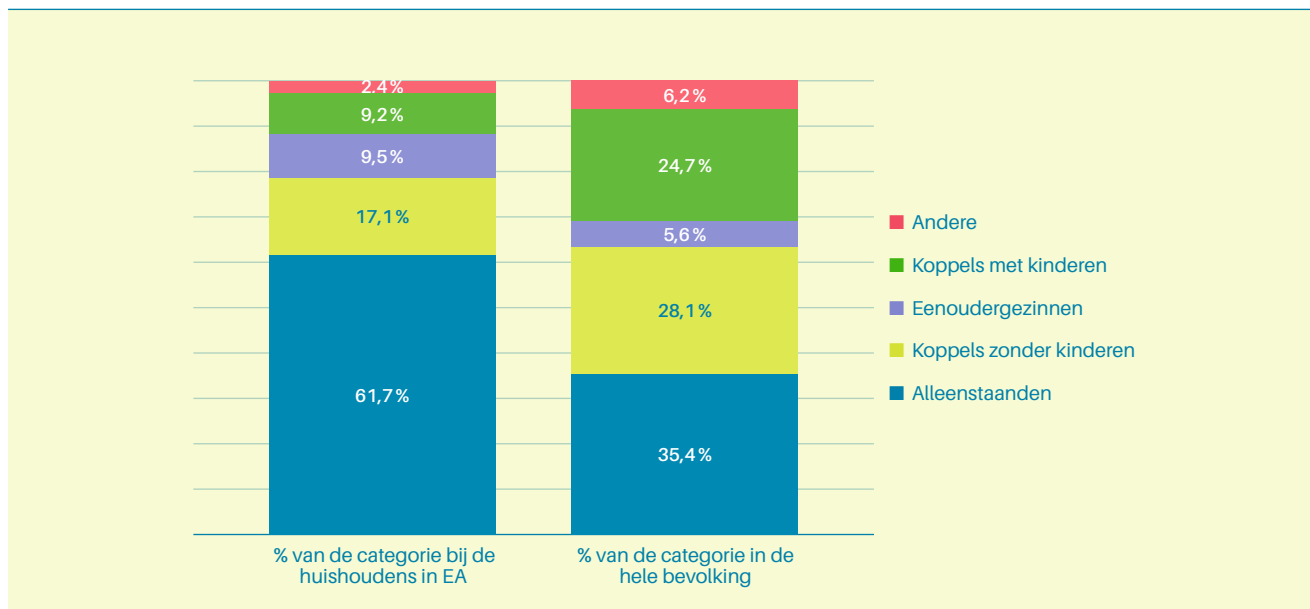
Opmerking: Omdat de steekproef voor 'andere' huishoudens zeer beperkt is, wordt het resultaat voor deze categorie enkel ter informatie gegeven.

Bron: BE-SILC 2021; Statbel; eigen berekeningen

Alleenstaanden vertegenwoordigen meer dan een derde van de huishoudens in België (35,4%), maar in de groep van huishoudens in energiearmoede zijn ze duidelijk oververtegenwoordigd: **61,7% van de huishoudens in energiearmoede zijn alleenstaanden.**

Eenoudergezinnen vertegenwoordigen 5,6% van de huishoudens in de totale bevolking, maar 9,5% van de huishoudens die in energiearmoede leven. Koppels met kinderen daarentegen maken bijna een kwart van de huishoudens uit, maar vertegenwoordigen slechts 9,2% van de huishoudens in energiearmoede.

63. Opmerking: bijna 30% van de 'kinderen' ten laste in eenoudergezinnen in Brussel en Wallonië zijn jongvolwassenen (IDD, 2023. 11,3% van de eenoudergezinnen in Brussel en 14,8% in Wallonië hebben een gezinshoofd dat 65 jaar of ouder is. *Les familles monoparentales à Bruxelles et en Wallonie: déconstruire les représentations*. Notities van de IDD n°39)

Figuur 41 : verdeling van huishoudtypes in de algemene bevolking en in de populatie in energiearmoede, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (huishoudens in EA = 1481)

Bron: BE-SILC 2021; Statbel; eigen berekeningen

Vrouwen zijn oververtegenwoordigd bij de huishoudens die kwetsbaar zijn voor energiearmoede. Ze staan aan het hoofd van meer dan 80% van de eenoudergezinnen, zijn veel talrijker bij de alleenstaanden van 65 jaar en ouder, en hebben gemiddeld een lager inkomen dan alleenstaande mannen in dezelfde leeftijdscategorie.

Eenoudergezinnen en alleenstaanden moeten met één inkomen de energiefacturen en de huisvestingskosten betalen. Voor eenoudergezinnen zijn die vaste kosten erg zwaar om te dragen (tabel 6).

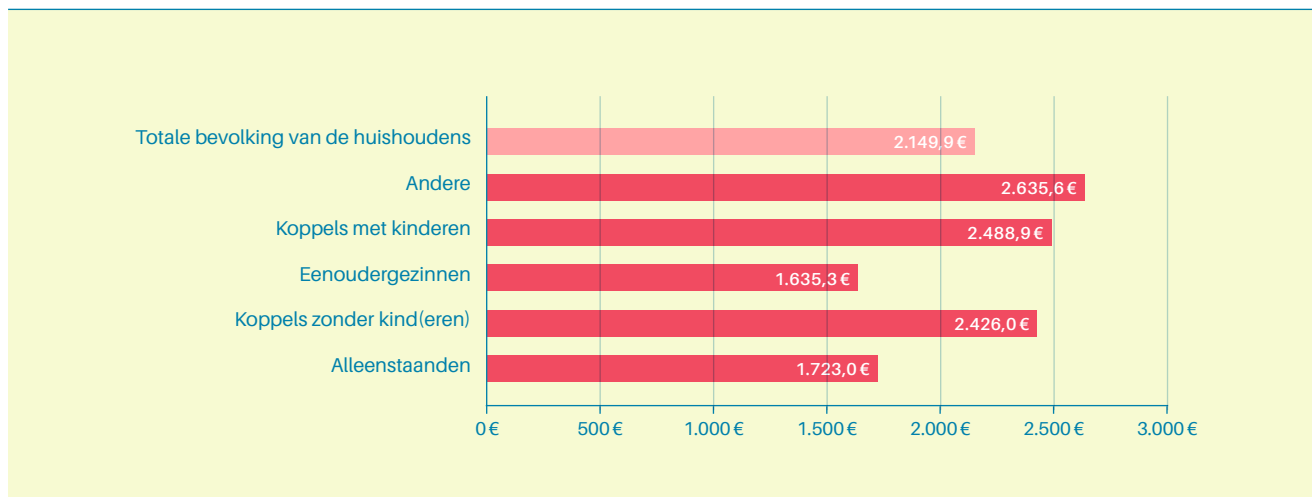
Tabel 3 : mediane energiefactuur en mediane huisvestingskosten per type huishouden (in €/maand), 2022

Typologie van de huishoudens	Mediane energiefactuur (€/maand)	Mediane huisvestingskosten (€/maand)
Alleenstaanden	115 €	400,0 €
Eenoudergezinnen	140 €	636,7 €
2 volwassenen zonder kinderen	171 €	100,0 €
2 volwassenen met kind(eren)	185 €	854,0 €
Andere	195 €	484,3 €
Totaal van de huishoudens	155 €	500,0 €

Bron: BE-SILC 2022; eigen berekeningen

Bovendien is het **enige inkomen van deze huishoudens minder vaak afkomstig uit arbeid** (62,7% van de alleenstaanden en 29,8% van de eenoudergezinnen hebben geen enkel inkomen uit arbeid) **en ligt het dus gemiddeld lager**.

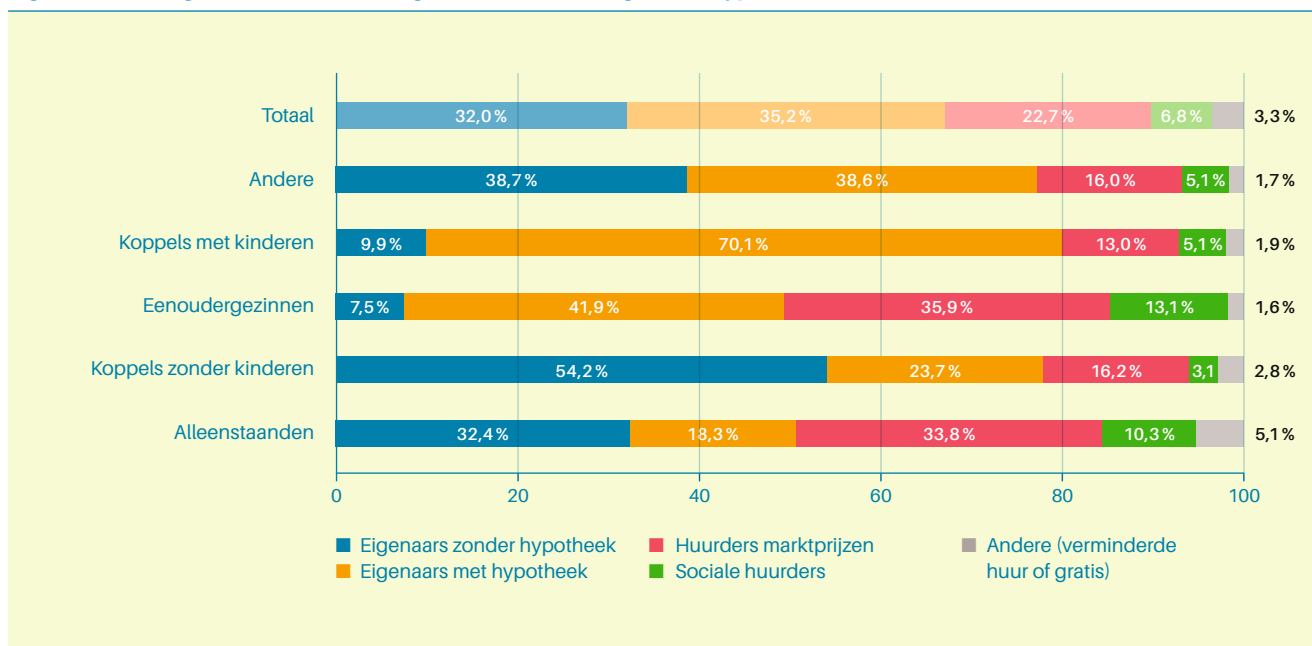
Figuur 42 : mediaan equivalent beschikbaar inkomen (in €/maand) per type huishouden, 2022

Bron: BE-SILC 2022; eigen berekeningen

Eenoudergezinnen en alleenstaanden bezitten het minst vaak een eigen huis en zijn het meest afhankelijk van de private huurmarkt. Zij maken echter verhoudingsgewijs ook vaker gebruik van woningen met een lage huur, met name via de sociale huurmarkt. Bij de koppels zonder kinderen vinden we het hoogste percentage eigenaars zonder hypotheek. Meer dan drie kwart van de koppels (met of zonder kinderen) is eigenaar van hun huis.

Figuur 43 : belang van het verschil in eigendomsstatuut volgens het type huishouden, 2022

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Individuele analyse

Om na te gaan welke personen het kwetsbaarst zijn voor energiearmoede, hebben we ook een analyse uitgevoerd op de individuele gegevens uit de SILC-enquête.⁶⁴ De hier voorgestelde resultaten verschillen van de andere resultaten in het rapport, die over de huishoudens gaan.

16,0% van de bevolking die in België leeft, heeft te kampen met een of andere vorm van energiearmoede in 2022:

- > 9,0% met gEA
- > 4,6% met vEA
- > 3,9 % met sEA
- > 1,5% cumuleert twee vormen van EA

> Vrouwen

Vrouwen zijn enigszins oververtegenwoordigd in de huishoudens die kampen met energiearmoede: 17,5% van de vrouwen in België leeft in energiearmoede in 2022, tegenover 14,4% van de mannen.

Vrouwen zijn oververtegenwoordigd in de huishoudens die het meest kwetsbaar zijn voor energiearmoede: de eigenaars zonder hypotheek en sociale huurders; alleenstaande ouderen en eenoudergezinnen.

> Ouderen

27,8% van de 65-plussers leeft in 2022 in energiearmoede, tegenover 12,4% van de -49-jarigen.

Tabel 4 : percentage individuen in energiearmoede (alle vormen) per leeftijdscategorie, 2022

Leeftijdscategorie	% individuen uit de categorie in EA
0-17 jaar	12,4 %
18-49 jaar	12,4 %
50-64 jaar	15,8 %
65 jaar en ouder	27,8 %
Total bevolking	16,0 %

Aantal individuen in de SILC-enquête 2022 = 15.030 (<18 ans = 3104, 18-49 jaar = 5581, 50-64 jaar = 3129, 65-plus = 3216)

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Senioren zijn aanzienlijk gevoeliger voor gEA: 20, 1% van de mensen van 65 jaar en ouder heeft gEA, terwijl het gemiddelde bij de totale bevolking 9,0 % bedraagt.

64. Omvang van de populatie van individuen in de SILC-enquête 2022 = 15.030.

Bij de alleenstaanden en koppels zonder kinderen zijn de huishoudens met minimaal één 65-plusser aanzienlijk kwetsbaarder voor energiearmoede: 47,5% van de alleenstaande ouderen zit in energiearmoede vergeleken met 31,5% van de andere alleenstaanden; 18,6% van de koppels zonder kinderen met minstens één 65-plusser zitten in energiearmoede, vergeleken met 8,9% voor andere koppels zonder kinderen. Vrouwen zijn oververtegenwoordigd in de bevolking van 65 jaar en ouder.

Hoewel kinderen over het algemeen minder getroffen lijken te worden door energiearmoede op vlak van gEA en vEA, **lijken de huishoudens waarvan ze deel uitmaken kwetsbaarder te zijn voor energiearmoede op het vlak van sEA.**

> Mensen met een gezondheidsprobleem

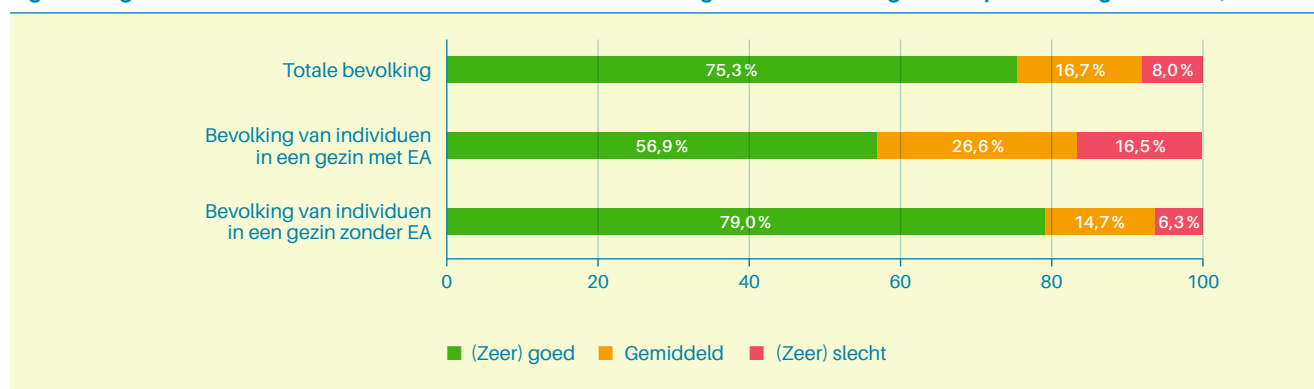
De Barometer voor 2022 bevestigt het duidelijke verband tussen een slechte gezondheid en energiearmoede. In deze bevindingen moet rekening worden gehouden met de oververtegenwoordiging van ouderen (65 jaar en ouder) in de populatie van mensen die leven in energiearmoede.

In 2022 verklaren leden van huishoudens die kampen met energiearmoede dat ze:

- > **veel vaker in slechte of zeer slechte gezondheid verkeren** (16,5%) of een gemiddelde gezondheidstoestand hebben (26,6%), dan individuen die behoren tot huishoudens die niet met energiearmoede kampen (respectievelijk 6,3% voor een slechte of zeer slechte gezondheidstoestand en 14,7% voor mensen met een gemiddelde gezondheidstoestand);
- > **vaker lijden aan chronische ziekten of gezondheidsproblemen** (42,5%) dan individuen die behoren tot huishoudens die niet met energiearmoede kampen (23,9%);
- > **aanzienlijk vaker last hebben van een lichte tot ernstige beperking in hun dagelijkse activiteiten als gevolg van een gezondheidsprobleem** (42,8% van de leden van huishoudens in energiearmoede in vergelijking met 22,2% van de personen die in huishoudens leven die niet door energiearmoede worden getroffen).

Mensen die zeggen gezondheidsproblemen te hebben, zijn duidelijk oververtegenwoordigd in huishoudens met een sociale huurwoning en huishoudens zonder hypotheek, bij wie het aandeel 65-plussers ook merkkelijk hoger is.

Figuur 44: gezondheidstoestand van individuen in de totale bevolking en in de bevolking die kampt met energiearmoede, 2022

Aantal individuen SILC 2022 = 15030 (in EA = 2564)

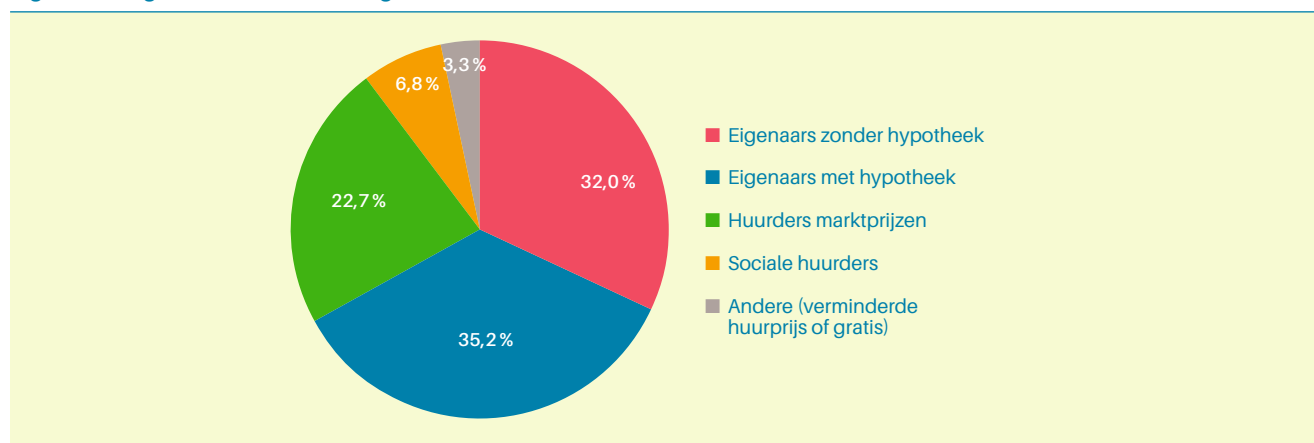
Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Energiearmoede en huisvesting

> Eigendomsstatuut

67,2% van de huishoudens in België is huiseigenaar, 22,7% is huurder op de private markt, 6,8% is sociale huurder en 3,3% geniet een verminderde huur (via familie of werkgever) of woont in een gratis woning.

Figuur 45: eigendomsstatuut in België, 2022

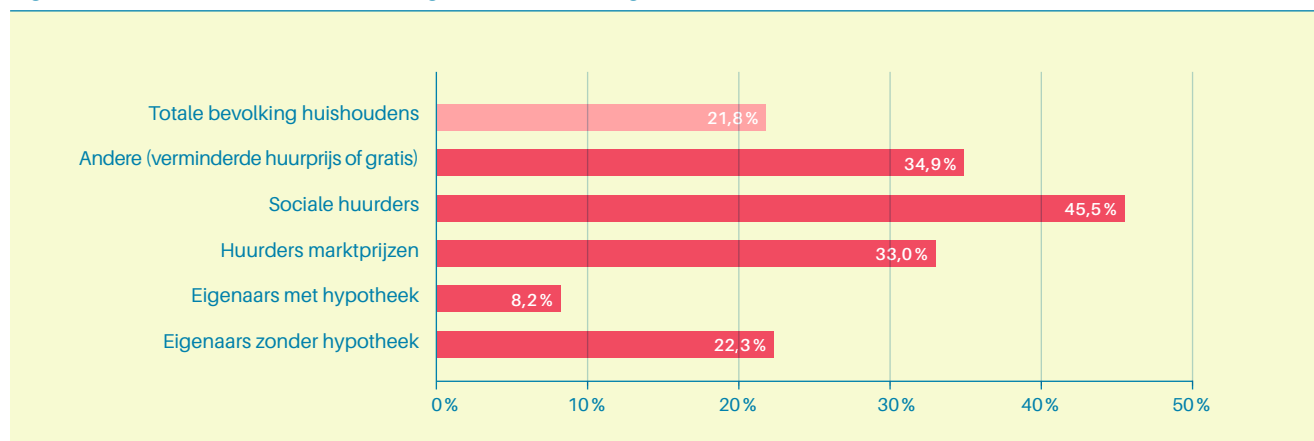

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (soc.huur.= 423, andere huurders = 212, privéhuurders = 1514, eigenaars met hyp. = 2192, eigenaars zonder hyp. = 2386)

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Huurders zijn duidelijk kwetsbaarder voor energiearmoede: zowat een derde van hen heeft ermee te kampen (45,5% van de sociale huurders en 33,0% van de private huurders), tegenover 15% van de eigenaars gemiddeld.

Figuur 46: aandeel huishoudens in energiearmoede naar eigendomsstatuut, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (soc.huur.= 423, andere huurders = 212, privéhuurders = 1514, eigenaars met hyp. = 2192, eigenaars zonder hyp. = 2386)

Opmerking: Omdat de steekproef van huurders met verlaagde of zelfs gratis huur (andere dan sociale huisvesting) zeer beperkt is, is het resultaat voor deze categorie louter indicatief.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Binnen de categorie ‘huurders’ zijn de sociale huurders over het algemeen kwetsbaarder voor energiearmoede dan de huurders op de private huurmarkt of andere huurders die van een verminderde huurprijs genieten. Het gaat qua profielen verhoudingsgewijs om meer mensen die een gezondheidsprobleem melden, meer alleenstaanden en eenoudergezinnen die kwetsbaarder zijn voor energiearmoede.

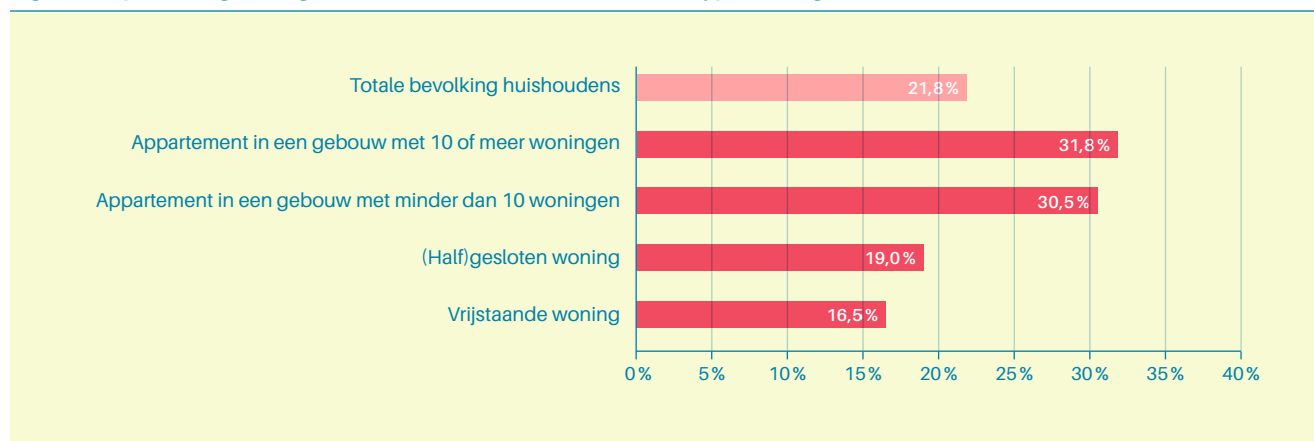
Onder huiseigenaars lopen huishoudens zonder hypotheek een aanzienlijk hoger risico op energiearmoede, zonder evenwel het kwetsbaarheidsniveau van huurders te bereiken. Deze categorie omvat immers aanzienlijk meer alleenstaanden dan eigenaars met een hypotheek (figuur 30), en die alleenstaanden zijn ouder. Oudere alleenstaanden zijn echter kwetsbaarder voor energiearmoede wegens een lager inkomen, een grotere aanwezigheid in de woning (soms met een grote onderbezetting voor de eigenaars) of een slechtere gezondheidstoestand.

> Type huisvesting

Huishoudens die in appartementen wonen, zijn veel kwetsbaarder voor energiearmoede.

De kwetsbaarheid voor energiearmoede is het laagst voor huishoudens die in een vrijstaande woning wonen (16,5%) en het hoogst voor huishoudens die in een gebouw met 10 of meer appartementen wonen (31,8%).

Figuur 47 : percentage energiearmoede van de huishoudens naar type woning, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (vrijstaande woning = 2034; (half)open = 2599; minder dan 10 huurders/app. = 1356; meer dan 10 huurders/app. = 708)
Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

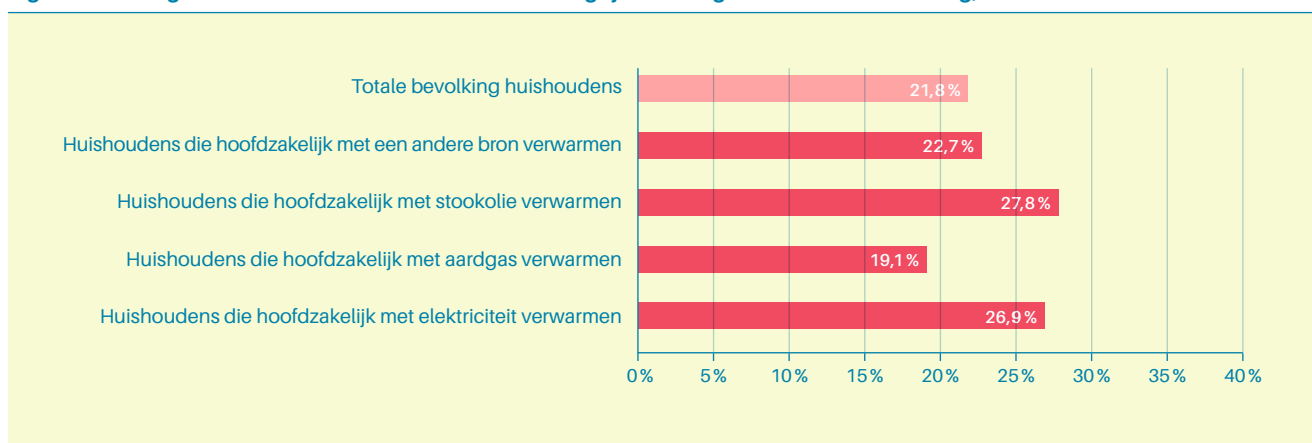
> Voornaamste energiebron voor verwarming

Huishoudens die hoofdzakelijk met aardgas verwarmen, hebben naar verhouding minder te kampen met energiearmoede dan huishoudens die met elektriciteit of stookolie verwarmen: **19,1% van de huishoudens die hoofdzakelijk met gas verwarmen, kampen met energiearmoede tegenover 27,8% van de huishoudens die met stookolie verwarmen en 26,9% van de huishoudens die met elektriciteit verwarmen.**

Ter herinnering: er bestaat een sociaal tarief voor gas en elektriciteit (en de categorieën van begunstigten zijn in februari 2021 uitgebreid), niet voor de andere energiebronnen.

Wallonië combineert een laag percentage huishoudens die voornamelijk met aardgas verwarmen met een hoog percentage huishoudens die met stookolie verwarmen.⁶⁵

Figuur 48 : energiearmoede van huishoudens naar belangrijkste energiebron voor verwarming, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

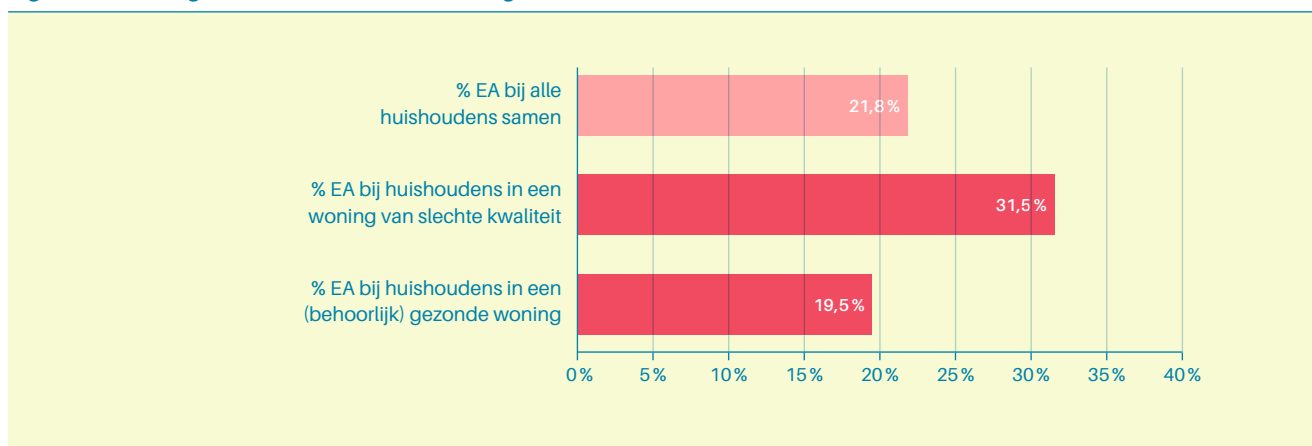
65. Op basis van de gegevens van BE-SILC 2022 verwarmt 42,4% van de Waalse huishoudens hoofdzakelijk met gas, tegenover 86,0% van de Brusselse huishoudens en 71,2% van de Vlaamse huishoudens. Omgekeerd verwarmt 37,5% van de Waalse huishoudens hoofdzakelijk met stookolie, tegenover 7,5% van de Brusselse huishoudens en 14,7% van de Vlaamse huishoudens.

> Kwaliteit van de woning

In 2022 woonde 18,7% van de huishoudens in een woning met ten minste één gebrek: aanwezigheid van lekken in het dak, vochtige muren of vloeren, rottend houtwerk, geen bad/douche of toilet in de woonst, te donker.

Huishoudens in woningen van slechte kwaliteit worden meer getroffen door energiearmoede. **31,5% van de huishoudens in energiearmoede leefde in 2022 in een woning van slechte kwaliteit, tegenover 19,5% van de huishoudens die niet in energiearmoede verkeren.**

Figuur 49 : woning van slechte kwaliteit en energiearmoede, 2022

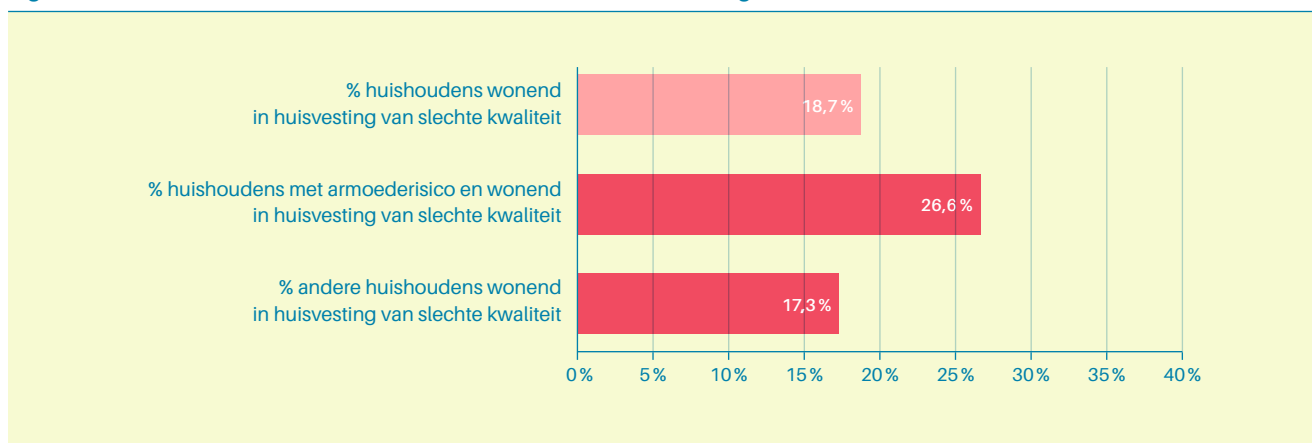

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Huishoudens die een armoederisico lopen, wonen aanzienlijk vaker in huisvesting van slechte kwaliteit (26,6%) dan huishoudens die geen armoederisico lopen (17,3%).

Figuur 50 : % huishoudens met armoederisico en wonend in huisvesting van slechte kwaliteit, 2022

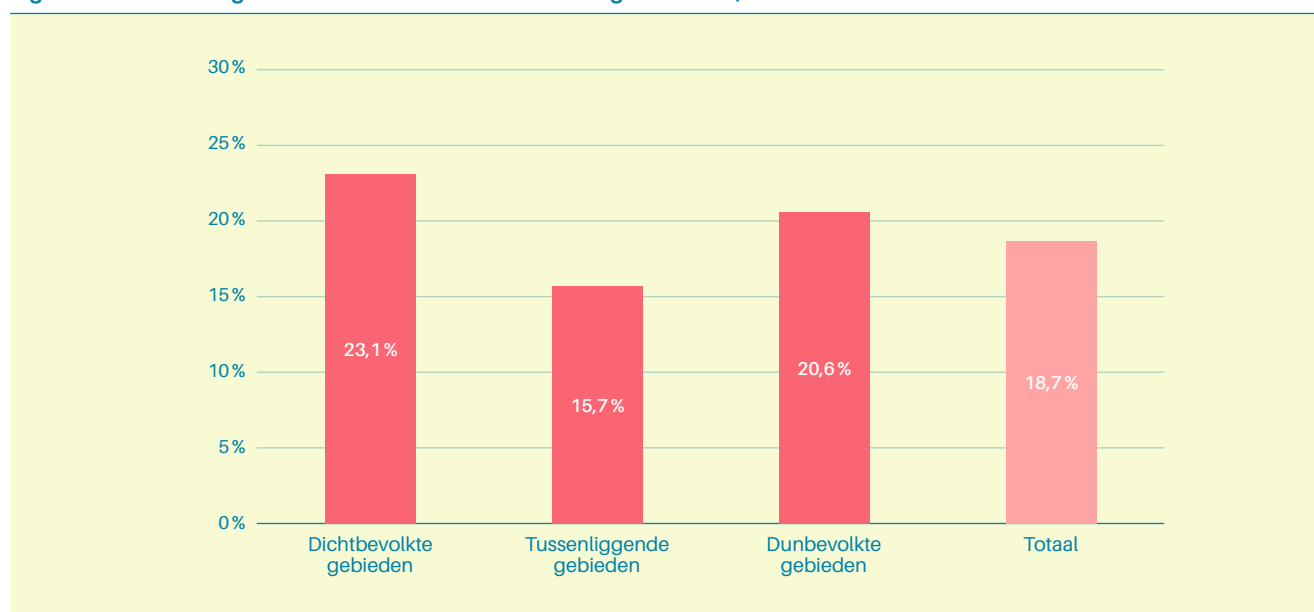

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Wat de locatie betreft, kan worden vastgesteld dat er in **dichtbevolkte gebieden een aanzienlijk hoger percentage woningen met kwaliteitsproblemen is (23,1% van de huishoudens in deze gebieden woont in een woning met minstens één gebrek)**, terwijl het laagste percentage wordt waargenomen in tussenliggende gebieden (15,7%). In de eerste groep is er een grotere concentratie van huurwoningen en huishoudens met lagere inkomens, terwijl de tweede groep meer welgestelde huishoudens en woningeigenaars omvat.

Figuur 51 : huisvesting van slechte kwaliteit naar bevolkingsdichtheid, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Sociale maatregelen en energiearmoede

In de SILC 2021-enquête werd een nieuwe vraag opgenomen om huishoudens te kunnen identificeren die sociale ondersteuning voor energie of drinkwater hebben ontvangen. Deze ondersteuning kan zowel de toekenning van een sociaal tarief (gas of elektriciteit) inhouden als een financiële tegemoetkoming voor de betaling van de factuur via bijvoorbeeld het Sociaal Verwarmingsfonds (stookolie), het Energiefonds (gas, elektriciteit) of een gewestelijk Sociaal Fonds.

12,0% van de huishoudens in België geeft aan in 2022 sociale ondersteuning te hebben ontvangen voor energie of drinkwater.

In 2021 bedroeg het percentage 7,7%. Sommige huishoudens kunnen verschillende soorten ondersteuning hebben ontvangen.

24,5% van de huishoudens in energiearmoede kreeg sociale steun voor energie of drinkwater (16,1% van de huishoudens in gEA, 43,9% van de huishoudens in vEA en 21,0% van de huishoudens in sEA).

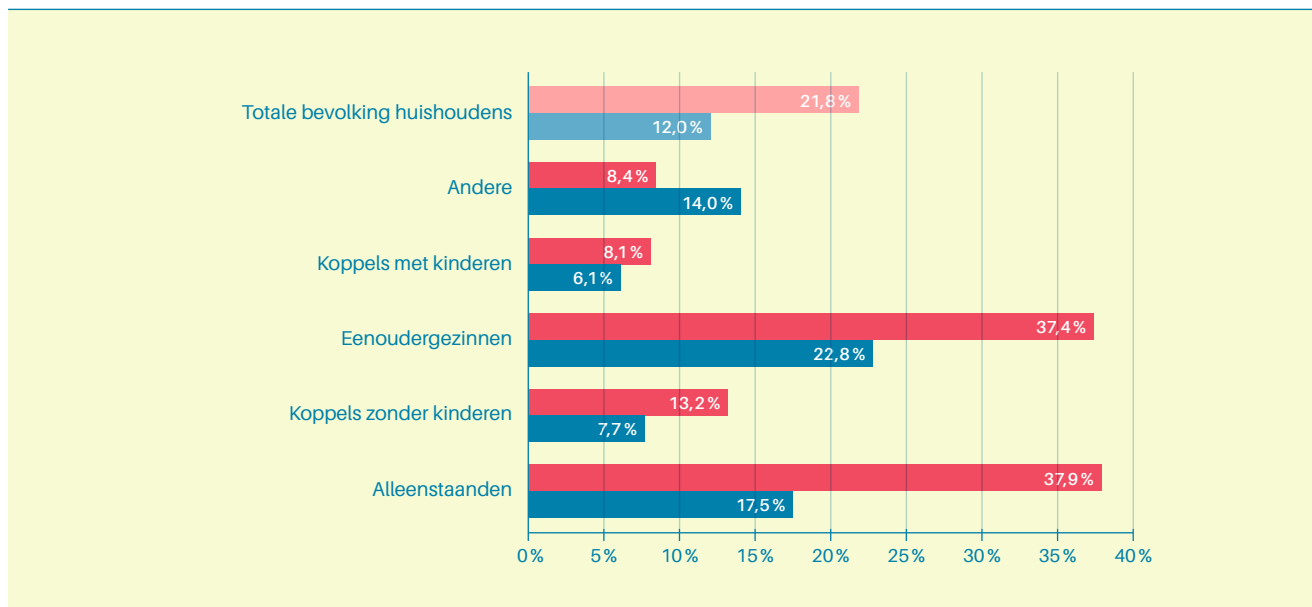
44,3% van de huishoudens die in 2022 financiële steun ontvingen voor hun energie- of waterfactuur, leefde toch in energiearmoede.

Ter herinnering: de aanzienlijke steun die de sociale tarieven voor gas en elektriciteit boden ten opzichte van de marktprijzen kan het aantal huishoudens in vEA hebben verhoogd. Jammer genoeg zijn we niet in staat om deze potentiële vertekening te isoleren van huishoudens die hun consumptie aanzienlijk hebben zien dalen als gevolg van de energiecrisis.

Van de huishoudens die niet in energiearmoede leefden, zou een deel zonder deze steun waarschijnlijk in energiearmoede terecht zijn gekomen. Het is echter niet mogelijk om met de beschikbare gegevens de omvang van dit fenomeen in te schatten.

De in 2022 toegekende steun was vooral bedoeld voor de huishoudens die het meest kwetsbaar zijn voor energiearmoede, maar dat lijkt nog steeds onvoldoende gezien de omvang van het probleem, vooral wat alleenstaanden en eenoudergezinnen betreft:

- 37,9% van de alleenstaande huishoudens leefde in 2022 in energiearmoede; 17,5% van hen heeft financiële steun ontvangen voor hun energie- of waterfactuur;
- 37,4% van de eenoudergezinnen leefde in 2022 in energiearmoede; 22,8% van hen heeft financiële steun ontvangen voor hun energie- of waterfactuur;
- 8,1% van de koppels met kinderen leefde in energiearmoede; 6,1% van de koppels met kinderen ontving steun in 2022.

Figuur 52 : % huishoudens per categorie in EA (rood) of met steun voor hun energie- of waterfactuur (blauw), 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (alleenstaanden = 2034; koppels met kinderen = 1411; eenoudergezinnen = 502; andere = 453)

Opmerking: de groepen 'eenoudergezinnen met sociale steun', 'koppels met kinderen met sociale steun', 'andere huishoudens met sociale steun' en 'andere huishoudens in energiearmoede' waren in de steekproef zeer beperkt. De resultaten over hen moeten dan ook met omzichtigheid worden bekeken.

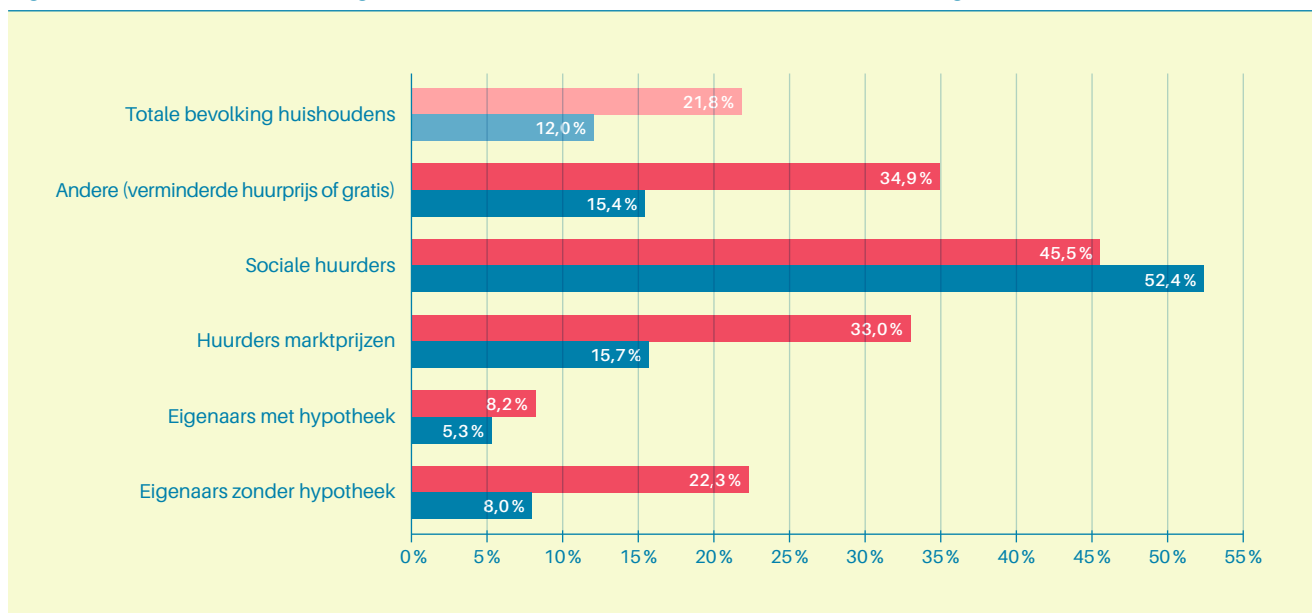
Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Private huurders en eigenaars zonder hypotheek zijn sterk ondervertegenwoordigd bij de huishoudens die in 2022 financiële steun ontvingen (energie, water) in vergelijking met hun kwetsbaarheid voor energiearmoede:

- een derde van de private huurders kampte in 2022 met energiearmoede, maar slechts 15,7% van hen heeft financiële steun ontvangen voor hun energie- of waterfactuur;
- 22,3% van de eigenaars zonder hypotheek kampte in 2022 met energiearmoede, maar slechts 8,0% van hen heeft financiële steun ontvangen voor hun energie- of waterfactuur;

Deze vaststelling houdt verband met het feit dat de sociale tarieven voor gas en elektriciteit niet van toepassing zijn voor de rechthebbende huishoudens indien het gebouw een collectieve stookruimte en/of een collectief warmwatersysteem heeft (tenzij het een sociale woning is).

Figuur 53 : % huishoudens in energiearmoede (rood) of met financiële steun (blauw) naar eigendomsstatuut, 2022

Aantal huishoudens in de BE-SILC-enquête 2022: 6727 (soc.huur.= 423, andere huurders = 212, privéhuurders = 1514, eigenaars met hyp. = 2192, eigenaars zonder hyp = 2386)

Opmerking: omdat de steekproef voor huurders met verlaagde of zelfs gratis huur (andere dan sociale huisvesting) zeer beperkt is, moet het resultaat voor deze categorie met omzichtigheid worden bekeken.

Bron: BE-SILC 2022; Statbel; eigen berekeningen

Administratieve gegevens

> Steunmaatregelen voor huishoudens in betalingsmoeilijkheden en afsluitingen

Vooraf

De meeste administratieve gegevens hebben enkel betrekking op de gas- en elektriciteitsmarkten en houden verband met beschermingsmaatregelen voor de consument die na de liberalisering van de markten zijn ingevoerd.

De beschermingsmaatregelen verschillen van gewest tot gewest en zijn niet altijd vergelijkbaar. Net als in de vorige editie zijn ze in de Barometer 2022 opgenomen als aanvulling op de kernindicatoren van de Barometer. Zij maken het namelijk mogelijk om bepaalde signalen betreffende de evolutie van energiearmoede sneller te volgen dan met gegevens uit nationale enquêtes.

In dit specifieke jaar van de energiecrisis hebben de verschillende overheidsniveaus vaak ingegrepen op de energiefactuur van huishoudens. Naast de verlenging van de uitbreiding van het sociaal tarief naar mensen met een VT-status, werden er tal van tegemoetkomingen uitgekeerd door zowel de federale als de gewestelijke overheden, afhankelijk van het type brandstof dat wordt gebruikt, of de klant al dan niet een beschermde klant is, het type meter (individueel of collectief), gericht op een zeer specifieke categorie huishoudens enzovoort. Hieronder volgen slechts enkele voorbeelden, al kunnen we niet garanderen dat alle genoemde maatregelen volledig zijn:

- > verwarmingspremie van 225 euro toegekend door de FOD Economie, op aanvraag, voor bulkaankopen van diesel of propaan tot 31 december 2022 (ook voor co-eigendommen);
- > federale verwarmingspremie van 100 euro, op aanvraag, tot half oktober 2022 voor huishoudens die elektriciteit verbruiken, op voorwaarde dat de elektriciteitsmeter op naam van het huishouden staat (dus niet voor collectieve meters);
- > forfaitaire federale steun vanaf september 2022 voor niet-beschermde huishoudens of huishoudens met een vast contract (50% van deze steun wordt gerecupereerd via de personenbelasting als het om een welgesteld huishouden gaat);
- > Waalse premie van 550 euro voor huishoudens die getroffen zijn door overstromingen en geconfronteerd werden met onvoorziene energiekosten (bewijs = certificaat Rampenfonds).
- > enz.

Hoewel er inspanningen werden geleverd om deze voordelen doelgericht te maken, werden de meeste gas- en elektriciteitstoelagen en -toeslagen uitgekeerd ongeacht het werkelijke verbruik van de huishoudens (bv. zonnepanelen, alternatieve verwarmingsmiddelen enz.) Bovendien waren er aanzienlijke verschillen, afhankelijk van de energiebron in kwestie, en de regels voor het berekenen van inkomen en personen ten laste in het bijzonder waren niet consistent met de regels die worden toegepast voor het toekennen van het sociaal tarief.⁶⁶

66. Nota van de IDD van 17 september 2022 'Les mesures énergie du gouvernement fédéral - Premiers décodage et questions'.

Verschillen tussen de gewesten op het vlak van residentiële aansluitingspunten voor elektriciteit en aardgas

Het aantal 'residentiële en gelijkgestelde' aansluitingen op aardgas is, in verhouding tot het aantal gezinnen, aanzienlijk lager in Wallonië dan in Vlaanderen of Brussel. Het aardgasdistributienet is er immers minder uitgebreid. Terwijl Wallonië ongeveer een derde van de residentiële elektriciteitsaansluitingen van het land voor zijn rekening neemt, is het goed voor minder dan een kwart van de residentiële aansluitingen voor aardgas.

Tabel 5 : aantal 'residentiële en gelijkgestelde' aansluitpunten voor elektriciteit/gas per gewest, 2022

Aantal actieve residentiële aansluitingspunten in 2022	Vlaanderen	Brussel	Wallonië
Elektriciteit	2.918.914 (waarvan 75.165 par GRD)	535.259*	1.630.437*
Aardgas	2.038.845 (waarvan 57.008 par GRD)	369.560*	682.623*

* Schatting op basis van de boordtabellen van de CREG, gegevens van december 2022

Bronnen: Verslagen van de gewestelijke regulatoren over de openbardienstverplichtingen van distributienetbeheerders (VREG, BRUGEL, CWAPE); eigen berekeningen

De 'residentiële en gelijkgestelde' aansluitpunten hebben betrekking op verschillende situaties:

- sommige punten bevoorraden meerdere huishoudens (bv. een aardgasmeter die de gemeenschappelijke verwarmingsketel van een flatgebouw voedt), de meerderheid van de punten slechts één;
- sommige punten hebben betrekking op economische activiteiten die thuis worden verricht (bv. kapsalon of vrij beroep),
- andere hebben betrekking op tweede verblijven of toeristische accommodatie.

De overgrote meerderheid van de meters wordt geleverd door een commerciële leverancier, maar sommige worden geleverd door een distributienetwerkbeheerder die optreedt als sociaal leverancier/leverancier 'last resort'.

Specifieke eenmalige steunmaatregelen in verband met de energiecrisis

- Een verwarmingspremie van 100 euro werd toegekend van 31 maart tot 17 november 2022 voor houders van een residentiële elektriciteitscontract voor hun hoofdverblijfplaats; dat was cumuleerbaar met het sociaal tarief en de budgetmeter.
- Een basisenergiepakket⁶⁷ van 122 euro voor elektriciteit en 270 euro voor gas werd toegekend voor het verbruik in november en december 2022. Deze twee bedragen werden automatisch afgetrokken van de termijn- of afrekeningsfacturen voor het einde van het jaar.⁶⁸ Ze zijn echter niet toegepast op contracten die tegen het sociaal tarief worden gefactureerd. Voor collectieve gasmeters in mede-eigendommen met een collectieve installatie moesten de betrokken syndicussen bovendien een onlineformulier invullen, waarvan de link enkel actief was van 23 januari tot 30 april 2023.⁶⁹ Voor stookolie en propaan in bulk nam de steun de vorm aan van een forfaitaire tegemoetkoming van 300 euro, op AANVRAAG en uitsluitend voor de verwarming van een hoofdverblijfplaats.⁷⁰ Voor de aankoop van pellets in bulk (min. 500 kg) werd een tegemoetkoming van 250 euro toegekend, ook op AANVRAAG en uitsluitend voor de verwarming van een hoofdverblijfplaats.
- De BTW werd tijdelijk tot 31 maart 2023 verlaagd van 21% naar 6% op elektriciteit (1 maart 2023) en gas (1 april 2023), alleen voor residentiële klanten (individuele meters). Gasverbruik gekoppeld aan gedeelde meters in mede-eigendommen werd hier in eerste instantie niet bij betrokken, zelfs als er een collectieve verwarmings- of warmwaterinstallatie was. Pas in augustus 2022 kon deze verlaging ook hierop worden toegepast.⁷¹ De BTW-verlaging was daarentegen niet van toepassing op het elektriciteitsverbruik dat gekoppeld is aan gemeenschappelijke meters in flatgebouwen.
- De federale overheid heeft automatisch een krediet van 80 euro toegekend aan huishoudens die in 2022 van het sociaal elektriciteitstarief genoten. Een energiecheque van 80 euro werd ook toegekend aan begunstigden van het federale sociaal tarief in 2021, maar de effectieve betaling vond vaak pas plaats in 2022.

Beschermde klanten en sociaal tarief

Ter herinnering: het sociaal tarief voor gas of elektriciteit wordt toegekend aan bepaalde categorieën van huishoudens – ‘beschermde klanten’ genoemd – die ofwel op federaal niveau ofwel op gewestelijk niveau worden gedefinieerd in het geval van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië.

Sinds 2020 hebben verschillende wijzigingen plaatsgevonden, zowel in de berekening van het sociaal tarief (sinds 1 juli 2020 herziening per kwartaal in plaats van per half jaar; plafonnering van de verhoging) **als in de definitie van de personen die recht hebben op het statuut van federale beschermde klant** (uitgebreid tot de sociale huisvesting en tijdelijk tot de begunstigden van de verhoogde tegemoetkoming tussen 1 februari 2021 en 31 maart 2023)⁷² **of van gewestelijke beschermde klant** (invoering van het statuut van ‘conjunctureel beschermde klant’) **in Brussel en Wallonië.**

Op federaal niveau heeft de uitbreiding van het statuut van beschermde klant tot de begunstigden van de verhoogde tegemoetkoming (VT) de volgende gevolgen gehad:

- verdubbeling van het aantal contracten dat geniet van het federale sociaal tarief (federale sociale klanten) voor gas of elektriciteit (van 9,6% tot minstens 19,5% van alle elektriciteitscontracten samen, en van 10,6% tot ongeveer 20,5% van alle gascontracten tussen december 2020 en december 2022).

67. Voor alle residentiële elektriciteitscontracten (variabel of vast) die zijn afgesloten of hernieuwd vanaf 1 oktober 2021.

68. De premie zal worden gec recupereerd via de personenbelasting ('bijzondere energiebijdrage') voor de huishoudens waarvan het netto-jaarinkomen de volgende bedragen overschrijden: voor alleenstaanden 62.000 euro + 3700 euro per persoon ten laste; voor koppels 125.000 euro + 3700 euro per persoon ten laste.

69. <https://www.biv.be/nieuws/artikels/meer-details-bekend-over-aanvraag-gaspremie-mede-eigendommen>

70. Federale wet van 30 oktober 2022.

71. <https://www.socialenergie.be/nl/gas-verlaagde-btw-van-6-voor-de-mede-eigendom-tussen-1-augustus-en-31-december-2022/>

72. <https://economie.fgov.be/nl/themas/energie/energieprijzen/sociaal-tarief-voor-energie/sociaal-tarief-voor-energie>

Tabel 6 : aantal federale/gewestelijke sociale klanten (beschermde klanten) voor gas en elektriciteit, per gewest, 2022

		Vlaanderen	Brussel	Wallonië	België
Elektriciteit	Federale sociale klanten	506.771 (van wie 26.424 bij GRD)	122.605*	344.044	973.420
	Gewestelijke sociale klanten	0	5.322	14.008	19.330
	TOTAAL	506.771	127.927	358.052	992.750
	Verhouding sociale klanten/totaal aantal residentiële klanten	17,5% (35,2% bij DNB)	23,9%	21,7%	19,5%
Aardgas	Federale sociale klanten	352.180 (van wie 20.179 bij DNB)	88.431*	179.648	620.259
	Gewestelijke sociale klanten	0	3.959	8.733	12.692
	TOTAAL	352.180	92.390	188.381	632.951
	Verhouding sociale klanten/totaal aantal residentiële klanten	16,3% (35,4% bij DNB)	25,0%	27,6%	20,5%

Opmerking: de gegevens van de gewestelijke regulatoren kunnen verschillen van die in de boordtabellen van de CREG wat de federale sociale klanten betreft, omdat de CREG een maandelijks gemiddelde vermeldt, terwijl de gewestelijke regulatoren vaak het bereikte aantal op 31 december van het jaar vermelden. De gegevens over de regionale sociale klanten zijn afkomstig uit de verslagen van de gewestelijke regulatoren omdat de cijfers in de boordtabellen van de CREG ze aanzienlijk lijken te onderschatten.

Bron: * Maandelijks boordtabel CREG, gegevens december 2022; Observatorium Sociale Indicatoren BRUGEL; Jaarverslag CWAPE 2022 en Sociaal Rapport VREG 2022; eigen berekeningen.

Federale sociale klanten

Het federaal statuut omvat de overgrote meerderheid van de beschermde klanten in de drie gewesten (federale sociale klanten). Dit statuut wordt aan het huishouden toegekend op voorwaarde dat ten minste één van de leden ervan behoort tot één van de vier categorieën van begunstigten die op de website van de FOD Economie worden vermeld. Het biedt toegang tot een reeks beschermende maatregelen in verband met de toegang tot energie (aardgas en elektriciteit), zoals de automatische toekenning van het sociaal tarief. De door het federale statuut beschermde klanten blijven bevoorraad worden door hun commerciële leverancier. De maatregel wordt gefinancierd door een federale bijdrage op alle verbruikte kWh.

Sinds 1 januari 2020 is de categorie huurders van een sociale woning uitgebreid tot sociale verhuurkantoren en OCMW's. In dat kader is het sociaal tarief alleen van toepassing als de gasverwarming afhankelijk is van een collectieve installatie en als het gebouw voor sociale doeleinden wordt verhuurd door:

- een sociale huisvestingsmaatschappij
- de gewestelijke huisvestingsmaatschappijen
- de sociale huisvestingsmaatschappijen die zijn erkend door de gewestelijke overheden (het Vlaams Woningfonds, het Fonds du Logement des Familles nombreuses de Wallonie, het Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest);
- het OCMW.

Vanaf februari 2021 en ten minste tot eind maart 2023 is het statuut van ‘federale sociale klant’ uitgebreid tot al wie niet van de verhoogde tegemoetkoming (VT). Het betreft onder meer gepensioneerden en eenoudergezinnen in financiële moeilijkheden, alsook personen met een inkomen van niet meer dan ongeveer 20.000 euro bruto per jaar. Eind 2022 waren er 973.420 meters met een federaal statuut van beschermde klant voor elektriciteit (een stijging met ongeveer 122% ten opzichte van eind 2019) en 620.259 voor aardgas (een stijging met ongeveer 133% ten opzichte van eind 2019).

Ter herinnering: gasmeters voor gedeelde ketels in privéwoningen (met uitzondering van sociale woningen, SVK enz.) kunnen niet genieten van het statuut van beschermde klant. Huishoudens die in aanmerking zouden komen voor het sociaal tarief, genieten daar dus niet van als ze afhankelijk zijn van een collectieve verwarmingsketel in een privéwoongebouw.

Gewestelijke sociale klanten

Op gewestelijk niveau hebben Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het statuut van beschermde klant uitgebreid tot andere categorieën van huishoudens (gewestelijke sociale klanten). Deze beschermde gewestelijke huishoudens genieten onder bepaalde voorwaarden ook van het specifieke sociaal tarief voor gas of elektriciteit. In dat geval wordt het sociaal tarief op gewestelijke basis gefinancierd via de openbardienstverplichtingen (ODV) van de beheerders van het distributienet (DNB).

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (vanaf mei 2020)⁷³ en Wallonië (september 2020)⁷⁴ hebben een nieuwe categorie gewestelijke beschermde klanten gedefinieerd om rekening te houden met de gevolgen van de Covid-19-pandemie en de lockdown: het statuut van ‘conjunctureel beschermde klant’, toegekend voor één jaar. Deze maatregel is verlengd tot na 2022 in beide gewesten.

Wallonië heeft het statuut van ‘conjunctureel beschermde klant’ ook toegekend aan de gezinnen die het slachtoffer waren van de overstromingen in juli 2021.

Om de middenklasse met een bescheiden inkomen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te beschermen werd de inkomensgrens voor het statuut van ‘conjunctureel gewestelijk beschermde klant’ opgetrokken in 2022. Bovendien wordt het statuut van ‘conjunctureel gewestelijk beschermde klant op korte termijn’ mogelijk gemaakt vanaf de eerste ingebrekestelling van de leverancier.⁷⁵ **Als gevolg hiervan zagen we een explosieve toename van het aantal gewestelijk beschermde klanten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (+145,1% voor elektriciteit en +136,3% voor gas) tussen 2021 en 2022, ondanks de uitbreiding van de federale bescherming naar het VT-statuuut. Meer dan 3/4 van de gewestelijke beschermde klanten genieten automatisch van deze bescherming in 2022.**

Er was ook een toename in Wallonië, maar in veel beperktere mate (+2,6% voor elektriciteit en +13,4% voor gas).

Tabel 7 : evolutie van het aantal gewestelijke sociale klanten voor gas en elektriciteit tussen december 2021 en december 2022 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest			Wallonië		
	12/2021	12/2022	Evolutie	2021	2022	Evolutie
Gewestelijke sociale klanten (elektriciteit)	2.171	5.322	+ 145,1%	13.655	14.008	+ 2,6%
Gewestelijke sociale klanten (aardgas)	1.675	3.959	+ 136,3%	7.700	8.733	+ 13,4%

Bron: BRUGEL, Observatorium Sociale Indicatoren op de elektriciteits- en gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest; Jaarverslag 2022 van de CWAPE eigen berekeningen

73. https://www.brugel.brussels/nl_BE/actualites/tijdelijke-uitbreiding-van-het-statuuut-van-beschermde-klant-386

74. B.W.Reg. van 24/9/2020, inwerkingtreding op 10/10/2020

75. Jaarverslag van Brugel 2022.

Gas- en Elektriciteitsfonds

Het Gas- en Elektriciteitsfonds is in 2002 opgericht belast de OCMW's met de begeleiding en financiële ondersteuning in het kader van de energievoorziening aan de meest behoeftigen.⁷⁶

Tot juni 2021 werd het fonds hoofdzakelijk gefinancierd door een federale heffing⁷⁷ op elke verbruikte kWh elektriciteit of aardgas. In 2021 is de heffing op elektriciteit gestegen van 3,1428 euro per verbruikte MWh naar 3,4700 euro. De bijdrage voor gas is licht gedaald van 0,7416 euro per verbruikte MWh naar 0,6482 euro. Sinds 1 januari 2022 zijn de federale heffing en bepaalde openbare dienstverplichtingen op elektriciteits- en gasfacturen vervangen door een accijns (programmawet van 27 december 2021).⁷⁸ Deze accijns varieert volgens verbruiksgroep⁷⁹ en is onderworpen aan de BTW (in tegenstelling tot de heffing).

De begroting van het fonds is in 2012 bevroren op 53,9 miljoen euro. Deze bevroering moet elk jaar worden bevestigd.

In de omzendbrief van 12 juni 2020 werd de bevroering van de indexering van de aan het fonds toegekende middelen niet bevestigd. De begrotingen vanaf 2019 konden dus worden geïndexeerd en er konden extra bedragen aan de OCMW's worden toegekend.⁸⁰

In 2022 beschikt het Gas- en Elektriciteitsfonds over een budget van 62,9 miljoen euro. Daar werd nog een extra subsidie van 16 miljoen euro aan toegevoegd. De niet-gerechtvaardigde bedragen voor 2021 zijn ook toegevoegd aan deze 78,9 miljoen euro.⁸¹

Sociaal Verwarmingsfonds

Het Sociaal Verwarmingsfonds is een in 2004 opgerichte vzw die de samenwerking tussen de petroleumsector, de overheid en de OCMW's formaliseert. Net als bij het Gas- en Elektriciteitsfonds zijn het de OCMW's die, onder bepaalde voorwaarden van statuut of inkomen,⁸² financiële steun uit het Fonds toekennen aan personen die moeilijkheden ondervinden om hun **stookoliefactuur (in bulk of aan de pomp), paraffine (type c) of propaangas in bulk te betalen** (de aankoop van butaan- of propaangasflessen valt hier niet onder). Het Fonds wordt gefinancierd door een solidariteitsheffing die wordt geheven op de voor verwarming gebruikte energiedragers op basis van olie en een subsidie van de Belgische Staat.

De solidariteitsheffing leverde het Fonds in 2022 4,54 miljoen euro op (tegenover 5,3 miljoen euro in 2021 en 5,6 miljoen euro in 2020); en de subsidie van de federale overheid bedroeg 22,11 miljoen euro (tegenover 8,7 miljoen euro in 2021 en 11,6 miljoen euro in 2020). De totale inkomsten van het Fonds in 2022 bedroegen ongeveer 26,65 miljoen euro.

76. Zie de aanbevelingen van het Platform dat hierover gaat: <https://kbs-frb.be/nl/revaloriseren-en-verbeteren-fonds-gas-en-elektriciteit>

77. De federale heffing is een toeslag die aan de consumenten wordt aangerekend op hun energiefactuur. In de praktijk zijn het de distributienetbeheerders en transmissienetbeheerders die elk kwartaal aan de CREG betalen wat ze voordien zelf aan hun klanten, d.w.z. de commerciële leveranciers, hebben gefactureerd. De federale heffing wordt dus in een cascade gefactureerd tot ze opnieuw aan de eindklant wordt gefactureerd. <https://www.energie-vergelijker.be/?t=206f100e139fc7fdb9286928a92b22ac>

78. Accijnzen zijn indirecte belastingen die worden geheven op het verbruik of gebruik van bepaalde producten. In de energiesector zijn elektriciteit en gas onderworpen aan een 'gewone' accijns die gemeenschappelijk is voor de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie, en aan een 'bijzondere accijns', waarvan het bedrag uitsluitend bestemd is voor de Belgische [schatkist](https://www.energie-vergelijker.be/?t=206f100e139fc7fdb9286928a92b22ac) <https://www.energie-vergelijker.be/?t=206f100e139fc7fdb9286928a92b22ac>.

79. Elektriciteit 2022: 5,03 c€/kWh tussen 0 en 20.000 kWh en 4,82 c€/kWh van 20.000 tot 50.000 kWh voor een onbeschermde residentiële klant; 2,50 c€/kWh verbruikt door een beschermde residentiële klant (bovenop het sociaal tarief).
Gas 2022:

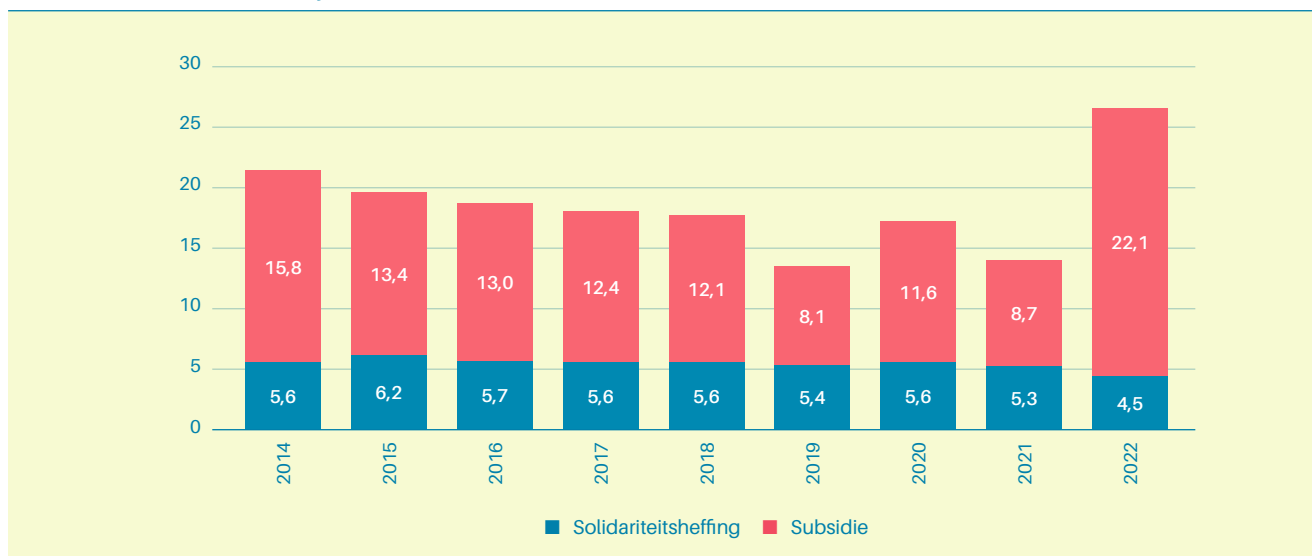
<https://www.cwape.be/node/4146>

80. <https://kbs-frb.be/nl/revaloriseren-en-verbeteren-fonds-gas-en-elektriciteit>

81. UCVW, 2022

82. <https://www.verwarmingsfonds.be/>

Figuur 54 : evolutie van het jaarlijkse budget van het Sociaal Verwarmingsfonds, afkomstig van de federale solidariteitsheffing en de federale subsidie (in miljoen euro) tussen 2014 en 2022

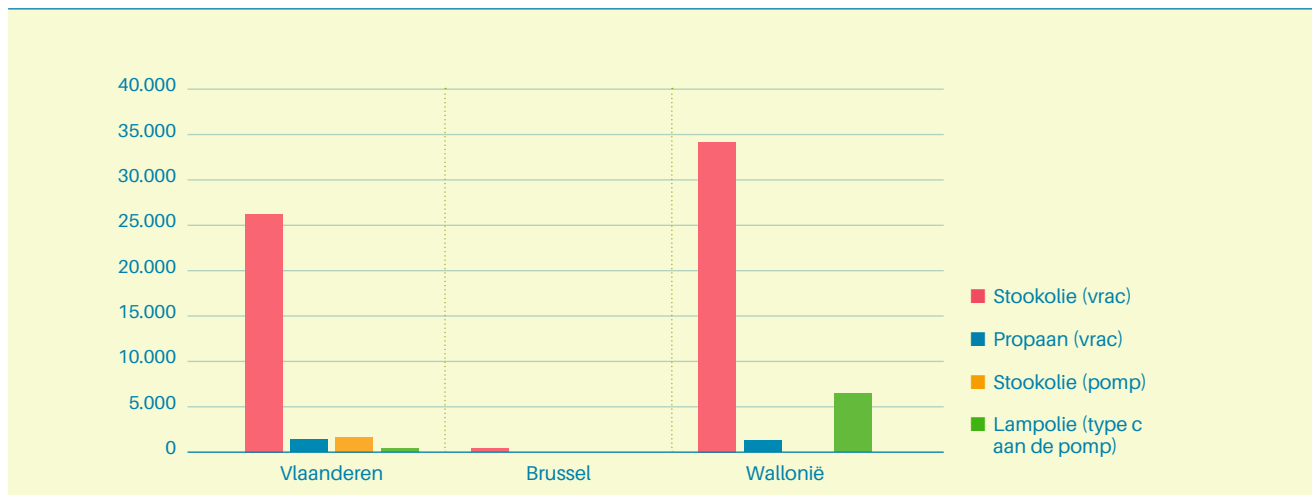
Bron: Jaarverslag 22 Sociaal Verwarmingsfonds

Op 1 mei 2022 werden de drempels voor tussenkomsten van het fonds geïndexeerd.

De tussenkomst van het Fonds evolueert met de marktprijzen, maar is geplafonneerd. Vanaf 01 juli 2022 is het maximumvolume dat in aanmerking komt voor subsidie gestegen van 1500 liter naar 2000 liter en is de maximale toewijzingsdrempel voor bulk aankopen gestegen van 20 naar 36 euro/liter. Daarnaast is de forfaitaire vergoeding verhoogd van 200 naar 456 euro voor aankopen aan de pomp.⁸³

In 2022 kon de SVF 80.155 begunstigden helpen (een geschatte stijging van 10,9% ten opzichte van 2021).⁸⁴ De aankoop van ongeveer 86.250.000 liter stookolie en 3.425.000 liter propaan werd gesubsidieerd.

Figuur 55 : verdeling van de toegekende steun naar type brandstof en gewest, 2022

Bron: Jaarverslag 2022 Sociaal Verwarmingsfonds en eigen berekeningen

83. KB van 16/08/2022

84. Jaarverslag 2022 van het Sociaal Verwarmingsfonds, https://issuu.com/sociaalverwarmingsfonds/docs/sfv_jaarverslag_2022_fr?fr=xKAE9_zU1NQ

Afbetalingsplannen

Deze indicator geeft het aantal afbetalingsplannen dat in 2022 met een elektriciteits- of gasleverancier of distributienetbeheerder (DNB) werd afgesloten.

De indicator is niet van toepassing op andere energiebronnen, zoals stookolie, hout, pellets, kolen enz. Bovendien kan eenzelfde huishouden in hetzelfde jaar verschillende betalingsregelingen hebben. De indicator geeft derhalve geen beeld van het aantal huishoudens met betalingsmoeilijkheden.

In vergelijking met 2021 noteert Vlaanderen een sterke stijging van het aantal afbetalingsplannen die werden afgesloten met een privéleverancier (93.045 in 2021 en 135.317 in 2022). Het percentage afbetalingsplannen dat in Vlaanderen werd opgestart door niet-beschermde klanten steeg van 78% in 2021 naar 80% in 2022. De gemiddelde schuld van deze klanten steeg van 678,53 euro in 2021 naar 978,75 euro in 2022, terwijl die van de beschermde klanten steeg van 492,54 euro naar 609,53 euro in 2022 (lopende prijzen).⁸⁵ De cijfers voor door DNB's geïnitieerde afbetalingsplannen blijven stabiel ten opzichte van 2021, zowel voor elektriciteit als gas. De gemiddelde schuld voor elektriciteit is lager dan in 2021, maar de gemiddelde schuld voor gas stijgt zeer licht (lopende prijzen).

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest steeg het aantal afgesloten afbetalingsplannen in 2022 ten opzichte van 2021, voornamelijk voor elektriciteit (2021: 7,3% van de residentiële elektriciteitsklanten en 8,1% van de residentiële gasklanten startten een afbetalingsplan met hun leverancier).

Tabel 8 : aantal in 2022 opgestarte afbetalingsplannen met elektriciteits- en aardgasleveranciers en distributienetbeheerders

Afbetalingsplannen opgestart in 2022	Vlaanderen	Brussel ⁸⁶	Wallonië
Elektriciteit (commerciële leverancier en DNB)	-	50.850* (9,5% van de residentiële klanten)	Niet gepubliceerd
Aardgas (commerciële leverancier en DNB)	-	29.934* (8,1% van de residentiële klanten)	Niet gepubliceerd
Elektriciteit (DNB)	19.689	-	-
Aardgas (DNB)	14.348	-	-
Elektriciteit en gas (alle commerciële leveranciers)	135.317	-	-

* schattingen op basis van het aantal residentiële meters uit tabel 5.

Bronnen: Jaarverslagen 2021 van de gewestelijke regulatoren over de openbare dienstverplichtingen van distributienetbeheerders (VREG, BRUGEL, CWAPE); eigen berekeningen

85. VREG, 2023. Sociaal rapport 2022.

86. BRUGEL merkt op dat het aantal klanten met schulden aan leveranciers sterk is gestegen (ongeveer 58% ten opzichte van 2020 tegen huidige prijzen) en dat de gemiddelde schuld exponentieel is gestegen (ongeveer +110% voor schulden aan commerciële leveranciers sinds 2020 tegen huidige prijzen) als gevolg van de energiecrisis. <https://www.brugel.brussels/publication/document/rapports/2023/fr/rapport-annuel-2022-droits-consommateurs-residentiels.pdf>

Budgetmeters / vermogensbegrenzers – gas en elektriciteit

Budgetmeters en vermogensbegrenzers zijn instrumenten die worden gebruikt om het energieverbruik (aardgas of elektriciteit) te verminderen van huishoudens die schulden hebben bij hun leverancier of de DNB. In de praktijk kan een huishouden met een budgetmeter enkel energie verbruiken wanneer hiervoor vooraf werd betaald (in sommige gevallen is in een noodstelsel voorzien), terwijl de begrenzer een overmatig gelijktijdig elektriciteitsverbruik of het gebruik van bepaalde energievretende apparatuur voorkomt. Beide maken het mogelijk een afsluiting te vermijden en, in het geval van de budgetmeter, een toename van de schuldenlast van deze huishoudens te voorkomen. Zij beletten deze huishoudens echter ook te consumeren naargelang hun behoeften en, in sommige gevallen, in hun basisbehoeften te voorzien. Als het huishouden niet in staat is de budgetmeter op te laden, kan het te maken krijgen met een ‘zelf-uitschakeling’, waardoor het geen energie meer krijgt totdat de meter is opgeladen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft niet gekozen voor de budgetmeter bij betalingsmoeilijkheden van gezinnen, maar voor de vermogensbegrenzer voor elektriciteit. Krachtens de eind 2018 gewijzigde Ordonnantie Elektriciteit mogen er echter geen begrenzers meer worden geïnstalleerd voor gewestelijk beschermde klanten, en Sibelga installeert sinds begin 2022 geen nieuwe vermogensbegrenzers meer.

In Vlaanderen worden de mechanische budgetmeters sinds 2020 geleidelijk vervangen door ‘slimme’ of digitale meters, die volgens de VREG meer mogelijkheden bieden om de openbaredienstverplichtingen te optimaliseren.⁸⁷ Sinds 1 juli 2022 wordt de voorafbetalingsfunctie automatisch geactiveerd op de digitale meter van klanten die zich aansluiten bij de distributienetbeheerder, om de toename van de schuld te verminderen.⁸⁸ Eind 2022 waren alle actieve budgetmeters digitale meters waarvan de voorafbetalingsfunctie geactiveerd was. In 2022 werd het beschikbare back-upkrediet op budgetmeters verhoogd (van 75 naar 115 euro voor elektriciteit en 155 euro voor gas) en werd de beschikbaarheid ervan verlengd tot 30 juni 2022.

Naar aanleiding van de Covid-19-pandemie werden de aanvragen en plaatsingen van budgetmeters door de Waalse regering opgeschort tijdens de twee lockdownperiodes. De plaatsing en activering van budgetmeters werden midden 2021 hervat.

Elektriciteit

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd de installatie van vermogensbegrenzers verboden vanaf april 2022. Tussen januari en december 2022 werden bijna 13.000 vermogensbegrenzers uitgeschakeld. De 6484 gezinnen die eind 2022 nog over een begrenzer beschikten, ⁸⁹ konden die deactiveren.

In Wallonië was in 2022 ongeveer 4% van de residentiële leveringspunten uitgerust met een actieve budgetmeter. Alleen beschermde klanten hebben een bijbehorende vermogensbegrenzer.

In Vlaanderen was ongeveer 1,6% van de residentiële leveringspunten voor elektriciteit uitgerust met een budgetmeter (1,2% in 2021). Het aantal ‘naakte’ budgetmeters in 2022 (1.910) is sterk gedaald ten opzichte van 2021 (5.572 stuks, een daling met 94%) tot het laagste niveau sinds 2015, volgens de VREG. Deze daling is met name te wijten aan de nieuwe wettelijke bepalingen.

87. VREG, 2022. Sociaal rapport – Met betrekking tot de statistieken over huishoudelijke afnemers in het kader van de sociale openbaredienstverplichtingen 2023.

88. Idem.

89. BRUGEL, Observatorium Sociale Indicatoren op de elektriciteits- en gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

- **Het aantal afsluitingen steeg sterk in Vlaanderen ten opzichte van 2021, zowel voor gas (+103,4%) als voor elektriciteit (+53,2%).**
- **In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** werden zowel afsluitingen ‘einde contract’ als door de vrederechter opgeschort in 2020. In 2021 was er een inhaalbeweging, met een stijging van de einde-contract-afsluitingen in vergelijking met 2019. **De trend tussen 2021 en 2022 laat daarentegen een drastische daling zien, zowel van de einde-contract-afsluitingen (een daling met ongeveer 56%) als van de door de rechter opgelegde afsluitingen (een daling met ongeveer 64%), voor elektriciteit⁹⁵ en voor gas.⁹⁶** Deze scherpe daling moet worden gezien in de context van de invoering in 2022 van het mechanisme van de gewaarborgde levering, waardoor elke residentiële klant met schulden bij twee energieleveranciers van wie de levering werd of zal worden afgesloten, gedurende één jaar kan worden bevoorrad door de DNB tegen het sociaal tarief.
- Eind 2022 schortte de Waalse wetgever de gas- en elektriciteitsafsluitingen wegens wanbetaling op in afwachting van de inwerkingtreding van de zogenaamde ‘vrederechter’-decreten.⁹⁷ Toch ligt het aantal afsluitingen in Wallonië voor 2022 hoger dan dat van 2021 voor gas (+11,6%) en vooral voor elektriciteit (+95,6%), om de drie genoemde redenen.

95. Evolutie voor elektriciteit tussen 2021 en 2022: 907 tot 396 voor de procedure van de KvK (d.w.z. -56,3%) en 1434 tot 525 voor de procedure via de rechter (d.w.z. -63,4%). (BRUGEL Observatorium Sociale Indicatoren voor de gas- en elektriciteitsmarkt).

96. Evolutie voor gas tussen 2021 en 2022: 657 tot 285 voor de procedure van de KvK (d.w.z. -56,6%) en 1199 tot 408 voor de procedure via de rechter (d.w.z. -65,6%). (BRUGEL Observatorium Sociale Indicatoren voor de gas- en elektriciteitsmarkt).

97. Op 17 februari 2022 keurde het Waals Parlement een decreet goed tot wijziging van de artikelen 2, 33bis/1, 34 en 35 van het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt en tot invoeging van de artikelen 33bis/3 en 33bis/4. Dit decreet, beter bekend als het ‘decreet vrederechter elektriciteit’ (*décret juge de paix électricité*), heeft tot doel de verbruikers beter te informeren over de mogelijkheden die hen ter beschikking staan in geval van problemen met de betaling van hun verbruik, de procedures te verduidelijken en te voorzien in de tussenkomst van de vrederechter alvorens de elektriciteit wordt afgesloten. Het voorziet ook in de automatische activering van de gegarandeerde minimale elektriciteitslevering voor elke klant met een vooruitbetalingsmeter. Tot slot verbiedt het decreet stroomonderbrekingen tijdens de winterperiode (verlengd tot 31 maart). Dit verbod is van toepassing op verzoeken tot afsluiting met toestemming van de vrederechter en op verzoeken tot het afsluiten van een afnamepunt waarvan het contract tijdens de winterperiode afloopt. Tijdens deze periode is de distributienetbeheerder verantwoordelijk voor de levering van elektriciteit aan de betrokken klanten. Op 6 oktober 2022 keurde het Waals Parlement een decreet goed tot wijziging van het gasdecreet en tot vaststelling van bepalingen die vergelijkbaar zijn met die van het ‘decreet vrederechter elektriciteit’. De inwerkingtreding van het decreet werd uitgesteld tot 1 januari 2023.

Tabel 10 : aantal afsluitingen van de elektriciteits- en gasvoorziening als gevolg van betalingsmoeilijkheden of door het verlies van het statuut van beschermde klant per gewest, 2022

		Vlaanderen	Brussel	Wallonië
Elektriciteit	Beslissing LAC	663 klanten DNB (van wie 31 beschermde klanten)	-	-
	Weigering of afwezigheid bij plaatsing budgetmeter	-	-	1.952 ⁹⁸
	Einde contract (EoC)	-	396	202 ⁹⁹
	Verlies statuut beschermde klant ¹⁰⁰	-	-	206 ¹⁰¹
	Beslissing vrederechter	-	525	-
Aardgas	Beslissing LAC	539 klanten DNB (van wie 27 beschermde klanten)	-	-
	Weigering plaatsing budgetmeter	-	-	1.102
	Einde contract (EoC)	-	285	69
	Verlies statuut beschermde klant	-	-	117
	Beslissing vrederechter	-	408	-

LAC = lokale adviescommissie, End-of-Contract: niet al deze procedures eindigen met een definitieve afsluiting. Veel klanten wendden zich tot een andere leverancier. Bronnen: Verslagen 2021 van de gewestelijke regulatoren over de openbare dienstverplichtingen van distributienetbeheerders (VREG, BRUGEL, CWAPE); eigen berekeningen

98. +91,6 % par rapport à 2021. Rapport annuel 2022 de la CWAPE, p. 148.

99. +106,1 % par rapport à 2021. Rapport annuel 2022 de la CWAPE, p. 148.

100. De afsluiting door het verlies van het statuut van beschermde klant is niet gerelateerd aan betalingsproblemen. De beschermde klant die zijn status verliest, moet binnen twee maanden de netbeheerder (GRD) verlaten en een commerciële leverancier vinden. Als hij na twee maanden geen leveringscontract heeft bij een commerciële leverancier, kan de GRD bij de Lokale Energiecommissie (CLE) een aanvraag indienen om de levering van energie op te schorten. Als na meerdere aanmaningen de regularisatieprocedure als mislukt wordt beschouwd, kan de GRD overgaan tot opschorting van de levering aan de klant. (CWAPE, 2022. Rapport OSP).

101. +131,5 % par rapport à 2021. Rapport annuel 2022 de la CWAPE, p. 148.

> Indicatoren van het Europees Observatorium voor Energiearmoede

Het **European Energy Poverty Observatory** (EPOV), een tijdelijk project dat werd verlengd door de European Energy Poverty Advisory Hub (EPAH),¹⁰² stelt ook voor om energiearmoede te analyseren aan de hand van een reeks indicatoren die de verschillende dimensies van het probleem omvatten. De aanpak is vergelijkbaar met die van onze Barometer, maar is gebaseerd op indicatoren die vergelijkbaar zijn tussen de lidstaten van de Europese Unie.

Een eerste EPAH-rapport uit 2022¹⁰³ stelt de berekeningsmethode voor een selectie van 21 indicatoren en de resultaten voor elke lidstaat voor, afhankelijk van de beschikbaarheid van gegevens. De update voor 2023 reorganiseert deze indicatoren in vier subthema's (klimaat, uitrusting/gebouwen, mobiliteit, sociaaleconomische aspecten), schrapt overbodige indicatoren en stelt er nieuwe voor (met name in verband met vervoer of gezondheid). Het EPAH-rapport voor 2023 verzamelt de gegevens die in het meest recente jaar beschikbaar waren voor de nieuwe indicatoren voor alle lidstaten. Sommige indicatoren zijn berekend voor België, maar dit zijn nationale gemiddelden die geen meer gedetailleerde analyse per regio toelaten.

De belangrijkste indicatoren in het rapport van 2022 zijn het percentage huishoudens met een hoge energiefactuur in verhouding tot het beschikbare inkomen (2M), het percentage huishoudens met een abnormaal lage energiefactuur (M/2), het percentage individuen of huishoudens die hun woning niet goed kunnen verwarmen, het percentage huishoudens met een energie- of waterschuld (huisvestingsdiensten) en het percentage personen of huishoudens die hun woning in de zomer voldoende koel kunnen houden. We geven ze hieronder kort weer en vergelijken ze met onze barometerindicatoren.

Gewicht van de factuur op het beschikbaar inkomen

Het Europees Observatorium voor Energiearmoede stelt een andere indicator voor om het gewicht van de energierekening op het beschikbaar inkomen van huishoudens te meten (**indicator 2M**).¹⁰⁴ Vier methodologische elementen wijken sterk af van onze aanpak:

- > de indicator wordt berekend op basis van de gegevens van de enquête over het huishoudbudget, niet op basis van de gegevens van de SILC-enquête;¹⁰⁵
- > huishoudens in de hoogste inkomensdecielen zijn niet uitgesloten;¹⁰⁶
- > de huisvestingskosten worden niet afgetrokken van het beschikbare inkomen;
- > de berekening gebeurt op basis van equivalente inkomens (dus rekening houdend met de samenstelling van het huishouden).

De gegevens voor 2022 zijn nog niet beschikbaar.

102. https://energy-poverty.ec.europa.eu/index_en

103. EPAH, 2022. Energy poverty – National indicators – Insights for a more effective measuring.

https://energy-poverty.ec.europa.eu/system/files/2023-01/EPAH_Energy%20Poverty%20National%20Indicators%20Report_0.pdf

104. De indicator 2M toont het percentage huishoudens met een verhouding tussen energiefacturen en beschikbaar inkomen die hoger is dan de mediane verhouding berekend op de totale bevolking. In 2010 bedroeg de voor België berekende 2M-indicator iets meer dan 14%.

105. De huishoudbudgetenquête wordt tweejaarlijks uitgevoerd. In jaren waarin de huishoudbudgetenquête niet wordt uitgevoerd, worden de gewichten aangepast door een update van de prijzen. Nieuwe producten kunnen worden toegevoegd door een herverdeling van de gewichten van de bovenliggende groep (<https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget>)

106. Zie de uitsplitsing van de 2M-indicator in 2010 naar deciel van het beschikbaar inkomen van huishoudens: https://energy-poverty.ec.europa.eu/observing-energy-poverty/national-indicators_en

In 2015 (meest recente resultaat) had volgens de 2M-indicator 13% van de huishoudens in België een buitensporig hoge energiefactuur.¹⁰⁷ In 2010 was dat 14,3%. Het gemiddelde van de EU-landen bedroeg 14,6% in 2021.

In België is de grote kloof die reeds in 2010 werd vastgesteld tussen de dunbevolkte gebieden, die zwaarder werden getroffen, en de andere in 2015 nog groter geworden (de 2M-indicator bedroeg ongeveer 27,3% in dunbevolkte gebieden tegenover 12,2% in dichtbevolkte gebieden).¹⁰⁸ Bovendien wordt 43,3% van de huishoudens in het eerste inkomensdeciël getroffen, tegenover slechts 1,2% van de huishoudens in het tiende deciël.¹⁰⁹

Abnormaal lage facturen

Het Europees Observatorium voor Energiearmoede gebruikt een eenvoudiger indicator om abnormaal lage energierekeningen te meten (**M/2-indicator**).¹¹⁰ In dit geval omvat de indicator alle huishoudens waarvan de energierekening minder dan de helft van de mediane rekening van de bevolking bedraagt.

In tegenstelling tot onze vEA-indicator houdt de M/2-indicator geen rekening met de samenstelling van de huishoudens of de grootte van de woning. Bovendien omvat hij alle huishoudens, ongeacht hun beschikbaar inkomensdeciël. Ten slotte wordt deze indicator berekend op basis van gegevens van het Huishoudbudgetonderzoek, niet op basis van die van de SILC-enquête.

De meest recente resultaten dateren van 2015. De M/2-indicator bedroeg 9,8%¹¹¹ van de huishoudens in België tegenover 10,1% in 2010, waarbij de grootste daling werd opgetekend op het niveau van de huishoudens in het eerste inkomensdeciël.¹¹² De gebieden die het meest door deze indicator worden getroffen, zijn de dichtbevolkte gebieden (11% tegen 7,8% voor de dunbevolkte gebieden). De uitsplitsing van het resultaat naar inkomensdeciël van de huishoudens is minder uitgesproken dan voor de 2M-indicator: 29% van de huishoudens in het eerste deciël is getroffen, tegenover 8,5% van de huishoudens in het tiende deciël.

Het gemiddelde van de EU-landen bedroeg in 2021 16,2%.

Moeilijkheden om de woning voldoende te verwarmen

Deze indicator, die gebaseerd is op dezelfde variabele als onze sEA-indicator, is ook opgenomen in de primaire indicatoren van het Europees Observatorium voor Energiearmoede. Er zijn twee grote verschillen tussen onze sEA-indicator en deze Europese indicator: de Europese indicator focust op individuen in plaats van op huishoudens, en hij omvat de hele bevolking (hogere inkomens worden niet uitgesloten).

In 2022 zei 5,1% van de huishoudens in België dat ze moeite hadden om hun woning goed te verwarmen. In 2021 was dit 3,5%, het laagste percentage in de periode 2004-2022.¹¹³

Het EU-gemiddelde bedroeg 6,9% in 2021.

107. Ter vergelijking: het EU-gemiddelde bedroeg 16,2%.

108. Zie de uitsplitsing van de 2M-indicator volgens de bevolkingsdichtheid van de beschouwde gebieden: https://energy-poverty.ec.europa.eu/observing-energy-poverty/national-indicators_en

109. Zie de uitsplitsing van de 2M-indicator naar inkomensdeciël: https://energy-poverty.ec.europa.eu/observing-energy-poverty/national-indicators_en

110. Zie https://energy-poverty.ec.europa.eu/observing-energy-poverty/national-indicators_en

111. Ter vergelijking: het EU-gemiddelde bedroeg 14,6% in 2015.

112. Zie de uitsplitsing van de M/2-indicator naar inkomensdeciël: https://energy-poverty.ec.europa.eu/observing-energy-poverty/national-indicators_en

113. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_07_60__custom_9937594/default/table?lang=en

Uit de uitgesplitste analyse (gebaseerd op het resultaat van 2017, d.w.z. 5,8% van de betrokken huishoudens in België) blijkt dat:

- private huurders (15%) aanzienlijk kwetsbaarder zijn voor de sEA dan bewoners van een eigen woning (2,6%);
- dat er een groot verschil is naar inkomensdeciël (23,9% van de huishoudens in het eerste deciel tegenover 0,6% van de huishoudens in het tiende deciel);
- dat dichtbevolkte gebieden meer getroffen zijn (9% van de individuen, tegenover 4,3% van de individuen in tussenliggende gebieden);
- en dat mensen die in appartementen wonen veel kwetsbaarder zijn (9,9% van hen heeft problemen om hun huis goed te verwarmen) dan mensen die in een vrijstaand huis wonen (2,7%).
- De uitsplitsing naar armoederisico is beschikbaar voor de hele periode 2003-2022. In 2022 had 12,0% van de huishoudens met een armoederisico moeite met het verwarmen van hun huis, vergeleken met 4,1% van de andere huishoudens. Ter vergelijking: in 2021 was dit respectievelijk 10,5% en 2,5%, en in 2020 12,6% en 2,7%. De situatie lijkt zich tijdens de energiecrisis voor arme huishoudens te hebben gestabiliseerd, maar voor andere huishoudens lijkt ze te zijn verslechterd.

Huishoudens met schulden voor nutsvoorzieningen

De schulden hebben betrekking op het niet betalen van energie-, verwarmings-, water- en andere facturen. Deze indicator is een van de variabelen in de SILC-enquête.

In 2022 had 3,2% van de huishoudens in België minstens één vorm van schuld opgelopen in verband met een water-, verwarmings- of energiefactuur. In 2021 was dat 2,9%, het laagste percentage dat werd waargenomen in de periode 2003-2021. In 2020 was het 3,8%.¹¹⁴

Het EU-gemiddelde bedroeg 6,9% in 2022, 6,4% in 2021 en 6,5% in 2020.

Huishoudens die in de zomer over een voldoende koele woning kunnen beschikken

Het Europees Observatorium voor energiearmoede) stelt voor om hittegolven in de zomer mee te nemen in de secundaire indicatoren. De vragen die gebruikt worden voor deze indicator komen uit de SILC-enquête. Ze richten zich op de mate van tevredenheid van individuen over de efficiëntie van het koelsysteem en de isolatie van de woning, in plaats van op de financiële capaciteit van huishoudens om aan hun behoefte aan koeling te voldoen.

In 2012 (ad-hocmodules van de BE-SILC-enquête) verklaarde 13,7% van de huishoudens dat hun woning 's zomers niet koel genoeg was (tegenover 15,5% in 2007). Ter vergelijking: het EU-gemiddelde bedroeg 20,9% in 2012.

In de BE-SILC-enquête van 2022 gaf 12,7% van de huishoudens aan dat ze hun woning 's zomers niet koel genoeg konden houden.

114. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdcs07/default/table?lang=en

2. Bijlage: Methodologische inleiding

> Samenstelling van de barometer

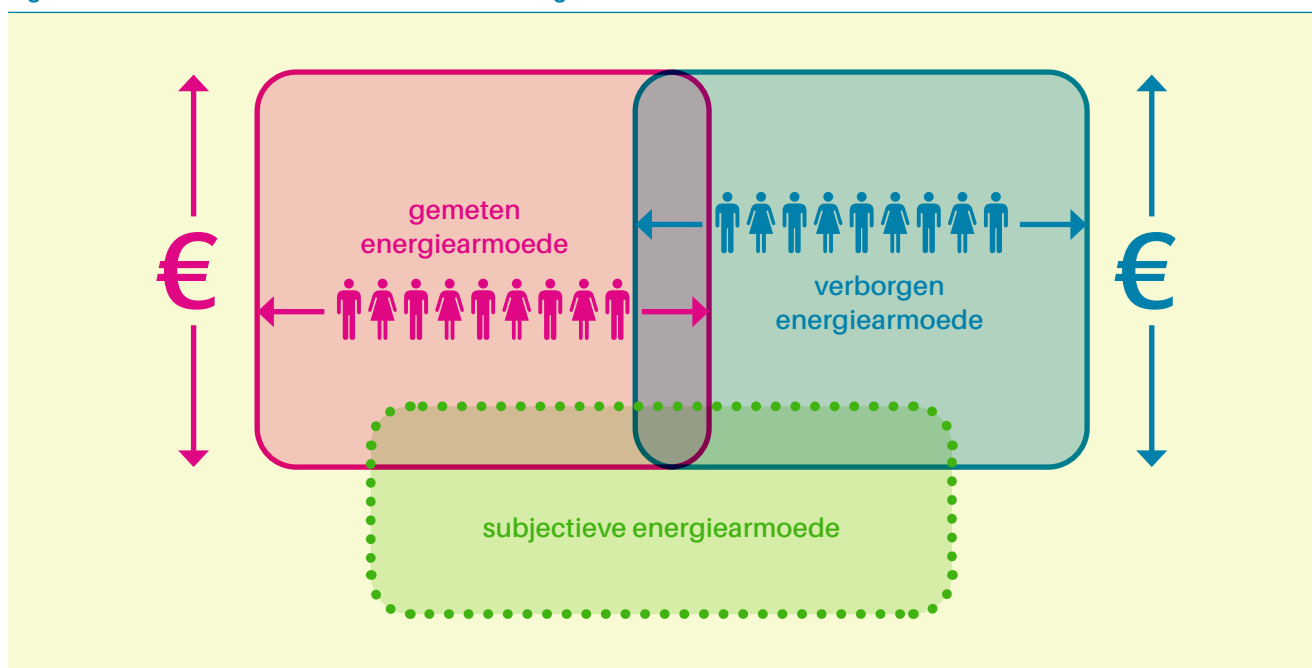
Om rekening te kunnen houden met de complexiteit van de problematiek, zoals die in detail wordt geanalyseerd in het rapport *Overzicht van de Energiearmoede in België*¹¹⁵, steunt de barometer op drie soorten synthetische indicatoren.

De eerste indicator vat de situatie van huishoudens die een als te groot geacht deel van hun inkomen aan energiekosten besteden (**indicator gemeten energiearmoede of gEA**). De tweede focust op de omgekeerde situatie, waarbij huishoudens hun energieverbruik terugschroeven tot onder de drempel die voor een menswaardig leven aanvaardbaar wordt geacht. Zo trachten ze te vermijden dat de energiekosten te hoog zouden oplopen in verhouding tot hun inkomen (**indicator verborgen energiearmoede of vEA**). De derde en laatste soort indicator wil de aandacht vestigen op een duidelijk meer subjectieve, maar toch bestaande tendens die aangeeft welk percentage van de gezinnen zegt dat ze niet genoeg geld hebben om hun woning behoorlijk te verwarmen (**indicator subjectieve energiearmoede of sEA**).

De indicatoren gEA en vEA bestaan uit twee delen. Het eerste deel meet het **aantal** gezinnen dat wordt getroffen door energiearmoede, en heeft dus betrekking op de **omvang**. Het tweede deel meet de **afwijking** (in €) die elk van deze gezinnen scheidt van een algemeen aanvaardbaar geachte grenswaarde, en heeft dus betrekking op de **diepte** of de ernst van de situatie ('energy poverty gap').

De barometer verwijst naar de Belgische gegevensbank van het EU-SILC-onderzoek over de levensomstandigheden van huishoudens. Deze enquête wordt elk jaar uitgevoerd bij een steekproef van ongeveer 7000 Belgische huishoudens en bevat vrij gedetailleerde informatie over de energie-uitgaven. Het bestaan van dit onderzoek op Europees niveau zou het ook mogelijk maken om de studie en vergelijking van energiearmoede uit te breiden tot andere lidstaten.

Figuur 56 : sleutelindicatoren van de barometer energiearmoede

115. Huybrechts F. & Meyer S. (2011), *La Précarité énergétique en Belgique*, OASeS-UA / CESE-ULB, 200 p. + bijlagen

> Bepaling van de grenswaarden

Om het aantal huishoudens in gemeten (gEA) of verborgen (vEA) energiearmoede te bepalen is de redenering gebaseerd op de bepaling van een drempel (verhouding tussen energie-uitgaven en het inkomen) waarboven het aandeel van de energie-uitgaven in het beschikbare inkomen als overdreven wordt beschouwd ten opzichte van de bevolking als geheel.

Grenswaarde voor gemeten energiearmoede (gEA)

De berekening van de grenswaarde voor gemeten energiearmoede (gEA) volgt de logica die Brenda Boardman gebruikte voor het bepalen van haar 10%-drempel. Deze 10% is equivalent aan tweemaal de mediane ratio tussen de noodzakelijke energiekosten (model van het verbruik en de prijzen) en het globale inkomen van de bevolking van het Verenigd Koninkrijk in 1990. Een mediane ratio verdeelt de bevolking in tweeën: de helft heeft meer energiekosten dan de mediane ratio, de andere helft minder. Door deze mediane ratio te vermenigvuldigen met twee, probeert men zoveel mogelijk aanvaardbaar geachte situaties te omvatten en te ontdekken welke gevallen in verhouding tot het inkomen van een huishouden als afwijkende energiekosten kunnen worden beschouwd. De bevolking lijkt het gebruik van een dergelijke eenvoudige drempelwaarde (die de bevolking in twee gelijke delen opsplijt), die wordt verdubbeld, intuïtief beter te begrijpen dan wanneer men gebruik maakt van begrippen uit het meer gespecialiseerde jargon van statistici, zoals de standaardafwijking.

De benadering van Boardman¹¹⁶ werd aangepast aan de Belgische context (waar geen model bestaat om de energiekosten in het land in te schatten) en aan de opmerkingen die werden geformuleerd bij het herdefiniëren van deze 'fuel poverty ratio'. De Belgische barometer houdt meer bepaald rekening met het equivalente inkomen op basis van de samenstelling van het gezin,¹¹⁷ de uitsluiting van de hoogste equivalente inkomens (hebben zelf voldoende mogelijkheden om zich aan te passen) en het beschikbare inkomen na aftrek van de huisvestingskosten.¹¹⁸

116. Boardman, B. (1991), *Fuel Poverty: From cold homes to affordable warmth*, Londen: Belhaven Press & Boardman, B. (2010), *Fixing fuel poverty*, Londen: Earthscan.

117. Het gelijktrekken van de inkomens zorgt ervoor dat grote gezinnen niet worden benadeeld omdat de inkomens opnieuw worden gewogen volgens de samenstelling van het huishouden.

118. Om te voorkomen dat de huisvestingskosten een te grote invloed hebben op de resultaten, is een plafond vastgesteld.

Grenswaarde voor verborgen energiearmoede (vEA)

Wat de methodologie voor het meten van verborgen energiearmoede betreft, worden de energiekosten van elk gezin enerzijds vergeleken met de mediane energiekosten van vergelijkbare gezinnen (aantal gezinsleden) en anderzijds met de mediane energiekosten van gezinnen met een vergelijkbare woning (aantal kamers in de woning). Wanneer een gezin minder dan de helft van de mediane energiekosten van vergelijkbare gezinnen uitgeeft, en als het behoort tot de eerste vijf equivalente inkomensdecielen, wordt dit beschouwd als verborgen energiearmoede.

De grenswaarden voor gemeten (gEA) of verborgen energiearmoede (vEA) worden jaarlijks opnieuw berekend, zodat rekening kan worden gehouden met omstandigheden die de hele bevolking op een vrij identieke manier beïnvloeden (bv. evolutie van de energieprijzen, globale evolutie van de inkomens, een strenger klimaat enz.). Het gaat dus om relatieve drempels, en niet om een vaste drempel zoals bij de 'fuel poverty ratio'. Om die reden zijn de indicatoren gEA en de vEA uit deze barometer eerder een maatstaf om ongelijke energie-uitgaven tussen huishoudens te meten. Uiteraard zijn ook andere types indicatoren denkbaar, zoals indicatoren gebaseerd op standaarden voor minimuminkomens¹¹⁹ of andere consensuele maatstaven.¹²⁰

119. Zie met name *Hoeveel kost energie minimaal? De ontwikkeling van een normatief energiebudget* (<https://repository.uantwerpen.be/desktop/irua>) en *Measuring water affordability in developed economies: the added value of a needs-based approach* (<https://repository.uantwerpen.be/desktop/irua>)

120. Zie ter illustratie met name blz. 36-37 van dit rapport: <https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/Selecting%20Indicators%20to%20Measure%20Energy%20Poverty.pdf>.

Index van figuren

Figuur 1:	evolutie van het jaarlijkse aantal equivalente graaddagen (16,5°C) in de periode 1980-2022	9
Figuur 2:	duur van de hittegolven in België (Ukkel, 1901-2022)	10
Figuur 3:	mediaan van de energiefactuur van de gezinnen in België en per gewest (in €/maand tegen een constante prijs, basis = 2013, 2019-2022)	12
Figuur 4:	door huishoudens betaalde energieprijzen in c€/kWh (lopende prijzen)	13
Figuur 5:	evolutie van de prijs die huishoudens betaalden voor 1 MWh aardgas tussen december 2018 en december 2022 (in €/MWh tegen constante prijs; basis = 2013)	14
Figuur 6:	gemiddelde prijscomponenten (voor aardgas) zoals betaald door de huishoudens (met profiel T2)* in België en de drie gewesten, december 2020 en december 2022 (in €/MWh tegen constante prijs; basis = 2013) . . .	15
Figuur 7:	evolutie van de prijs die huishoudens betalen voor 1 MWh elektriciteit tussen december 2018 en december 2022 (in euro/MWh tegen constante prijs; basis = 2013)	16
Figuur 8:	prijscomponenten van de gemiddelde prijs voor energie die de huishoudens betalen (profiel Dc-2v)* in België en in de drie gewesten, december 2020 en december 2022 (in euro/MWh tegen constante prijs; basis = 2013)	17
Figuur 9:	evolutie van het sociaal tarief voor elektriciteit tussen 2020 en 2022, tegen constante prijs (basis = 2013) in euro/kWh	18
Figuur 10:	evolutie van het specifieke sociaal tarief voor aardgas tussen 2020 en 2022 tegen constante prijs (basis = 2013) in c€/kWh	19
Figuur 11:	evolutie van de maximumprijzen voor stookolie (verwarming) in België voor de periode 2007-2022 (lopende prijs)	21
Figuur 12:	evolutie van de prijs die huishoudens betalen voor 1 MWh stookolie (extra verwarming) tussen december 2018 en december 2022 (in €/MWh tegen constante prijs; basis = 2013)	21
Figuur 13:	evolutie van de gemiddelde prijzen voor hout en pellets voor de huishoudens in België tussen december 2018 en december 2022 (gemiddelde prijs van december; constante prijs; basis = 2013)	22
Figuur 14:	mediaan equivalent beschikbaar inkomen van huishoudens, op Belgisch niveau en volgens gewest (in €/maand in lopende prijzen 2022)	24
Figuur 15:	mediaan equivalent beschikbaar inkomen van huishoudens (€/maand; in lopende prijzen 2022, naar eigendomsstatuut	25
Figuur 16:	mediaan van de maandelijkse huisvestingskosten voor de huishoudens, op Belgisch niveau en volgens het gewest waar men woont (lopende prijzen 2022)	25
Figuur 17:	mediane kosten van de huisvesting volgens eigenaarsstatuut (in lopende prijzen), 2022.	26
Figuur 18:	omvang van de gEA in België en de drie gewesten, 2022.	28
Figuur 19:	diepte van de gEA in België en voor de drie gewesten in €/maand (lopende prijzen), 2022	29
Figuur 20:	omvang van de vEA in België en de drie gewesten, 2022.	31
Figuur 21:	diepte van de vEA in België en voor de drie gewesten in €/maand (lopende prijzen), 2022.	32

Figuur 22:	percentage huishoudens getroffen door sEA in België en de drie gewesten, 2022	33
Figuur 23:	overlapping tussen de drie vormen van energiearmoede, 2022	34
Figuur 24:	omvang van de totale energiearmoede (huishoudens) in België en de drie gewesten, 2022.	35
Figuur 25:	kruising tussen armoederisico en energiearmoede	36
Figuur 26:	percentage huishoudens in gEA, vEA, sEA of totale EA (zonder toepassing van de voorwaarde dat men tot de eerste vijf decielen van het equivalent beschikbaar inkomen moet behoren) per deciel van het equivalent inkomen, 2022 bovenaan en 2021 onderaan)	38
Figuur 27:	kruising tussen lage werkintensiteit (LWI) en energiearmoede, 2022	39
Figuur 28:	doorsnede van ernstige materiële en sociale deprivatie en energiearmoede (alle vormen), 2022	40
Figuur 29:	doorsnede tussen de AROPE-indicator en energiearmoede (alle vormen), 2022.	41
Figuur 30:	verdeling van de inkomensklassen van huishoudens in de totale huishoudbevolking, 2022	42
Figuur 31:	verdeling van de inkomensklassen van huishoudens (equivalente inkomens) per gewest, 2022.	43
Figuur 32:	verdeling van de samenstelling van huishoudens in elk van de equivalente inkomensklassen, 2022	43
Figuur 33:	verdeling van de inkomensklassen (equivalent inkomen) van de huishoudens naargelang van de woonstatus van het huishouden, 2022.	44
Figuur 34:	verdeling woningtypes naar inkomensklasse (equivalent inkomen) van de huishoudens, 2022	45
Figuur 35:	verdeling van de huishoudens (equivalent inkomen) volgens de staat van hun woning, 2022	45
Figuur 36:	verdeling van de vrouwen in de diverse huishoudens (equivalent inkomen), 2022	46
Figuur 37:	% huishoudens in EA naar inkomensklasse (equivalent inkomen) van het huishouden, 2022	47
Figuur 38:	verdeling van de inkomensklassen (huishoudens) in de bevolking (huishoudens) die leeft in energiearmoede, 2022	48
Figuur 39:	% huishoudens die een sociale tegemoetkoming kregen voor energie of drinkwater naar equivalente inkomensklasse, 2022	48
Figuur 40:	aandeel huishoudens in energiearmoede (alle vormen), volgens type huishouden, 2022	50
Figuur 41:	verdeling van huishoudtypes in de algemene bevolking en in de populatie in energiearmoede, 2022.	51
Figuur 42:	mediaan equivalent beschikbaar inkomen (in €/maand) per type huishouden, 2022.	52
Figuur 43:	belang van het verschil in eigendomsstatuut volgens het type huishouden, 2022	52
Figuur 44:	gezondheidstoestand van individuen in de totale bevolking en in de bevolking die kampt met energiearmoede, 2022	54
Figuur 45:	eigendomsstatuut in België, 2022	55
Figuur 46:	aandeel huishoudens in energiearmoede naar eigendomsstatuut, 2022	55
Figuur 47:	percentage energiearmoede van de huishoudens naar type woning, 2022.	56
Figuur 48:	energiearmoede van huishoudens naar belangrijkste energiebron voor verwarming, 2022	57

Figuur 49: woning van slechte kwaliteit en energiearmoede, 2022.	58
Figuur 50: % huishoudens met armoederisico en wonend in huisvesting van slechte kwaliteit, 2022	58
Figuur 51: huisvesting van slechte kwaliteit naar bevolkingsdichtheid, 2022	59
Figuur 52: % huishoudens per categorie in EA (rood) of met steun voor hun energie- of waterfactuur (blauw), 2022 . . .	61
Figuur 53: % huishoudens in energiearmoede (rood) of met financiële steun (blauw) naar eigendomsstatuut, 2022 . . .	62
Figuur 54: evolutie van het jaarlijkse budget van het Sociaal Verwarmingsfonds, afkomstig van de federale solidariteitsheffing en de federale subsidie (in miljoen euro) tussen 2014 en 2022	69
Figuur 55: verdeling van de toegekende steun naar type brandstof en gewest, 2022.	69
Figuur 56: sleutelindicatoren van de barometer energiearmoede.	79

Index van tabellen

Tabel 1: SOLR-tarief en gedropte klanten in België en in de drie gewesten, december 2022	20
Tabel 2: kruising tussen armoederisico en energiearmoede.	36
Tabel 3: mediane energiefactuur en mediane huisvestingskosten per type huishouden (in €/maand), 2022.	51
Tabel 4: percentage individuen in energiearmoede (alle vormen) per leeftijdscategorie, 2022	53
Tabel 5: aantal 'residentiële en gelijkgestelde' aansluitpunten voor elektriciteit/gas per gewest, 2022.	64
Tabel 6: aantal federale/gewestelijke sociale klanten (beschermde klanten) voor gas en elektriciteit, per gewest, 2022	66
Tabel 7: evolutie van het aantal gewestelijke sociale klanten voor gas en elektriciteit tussen december 2021 en december 2022 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië	67
Tabel 8: aantal in 2022 opgestarte afbetalingsplannen met elektriciteits- en aardgasleveranciers en distributienetbeheerders.	70
Tabel 9: aantal budgetmeters en/of actieve vermogensbegrenzers eind 2022 per gewest.	72
Tabel 10: aantal afsluitingen van de elektriciteits- en gasvoorziening als gevolg van betalingsmoeilijkheden of door het verlies van het statuut van beschermde klant per gewest, 2022.	74

Colofon

Titel Barometer Energiearmoede 2024
Analyse en interpretatie van de resultaten 2022
Cette publication est également disponible en français sous le titre
Baromètre de la précarité énergétique 2024
Analyse et interprétation des résultats 2022
Een uitgave van de Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21
1000 Brussel

Auteurs Sandrine Meyer – Université libre de Bruxelles (CEESE)
Jill Coene – Universiteit Antwerpen (CRESC)

Vertaling Patrick De Rynck

Coördinatie Françoise Pissart, directeur
voor de Koning Pascale Taminiaux, senior projectcoördinator
Boudewijnstichting Nathalie Troupée, projectmedewerkster

Grafisch ontwerp Kaligram
en layout

Deze uitgave kan gratis worden gedownload van onze website www.kbs-frb.be

Wettelijk depot D/2893/2024/09

Bestelnummer 3962
Maart 2024

Met de steun van de Nationale Loterij